

audit

FINANCIAR

12/2011

- Al 3-lea Congres al Auditorilor Financiar
din România
**„Profesia de audit
- pentru încrederea
investitorilor
și protejarea
interesului public”**

- Nivelul onorariilor și riscurile asupra independenței auditorului financiar. Soluții și perspective
- Procedurile analitice - componentă a procesului de audit
- Motivații și consecințe ale adoptării IFRS: percepții privind factorii instituționali din mediul românesc
- Aplicarea IFRS în băncile românești - provocări din perspectiva managementului și auditului
- Prevenirea și combaterea spălării banilor - abordarea pe bază de risc

Agenda activității internaționale a CAFR

- ❖ **Carmen Mataragiu**, prim-vicepreședinte al Consiliului, a reprezentat Camera Auditorilor Financiari din România la „Ziua Fiscalității”, organizată la Bruxelles, în ziua de 11 octombrie a.c., de către Federația Europeană a Experților Contabili (FEE), care a avut drept temă „De la politică la practică. Autostrada către rai sau iad?”
- ❖ Președintele CAFR, prof.univ.dr. **Horia Neamțu**, a participat la Paris, în ziua de 11 octombrie a.c., la un colocviu cu tema „Bilanțul a 30 de ani de normalizare internațională”, precum și la festivitățile prilejuite de sărbătorirea a 30 de ani de la înființarea Federației Internaționale a Experților Contabili Francofoni (FIDEF).
Cu acest prilej președintele **Horia Neamțu** a oferit președintelui FIDEF, **Michel de Wolf**, o plachetă aniversară din partea Consiliului CAFR (în fotografie).

În ziua următoare, în capitala Franței s-a desfășurat Adunarea Generală FIDEF, la care CAFR – membru deplin al acestei prestigioase organizații profesionale – a fost reprezentată de prof.univ.dr. **Horia Neamțu**, președinte.

- ❖ În perioada 13-15 octombrie a.c., la Marsilia, a avut loc cel de-al 66-lea Congres al Ordinului Experților Contabili din Franța, organizație profesională cu care

CAFR desfășoară excelente relații de colaborare. La Congres, care în acest an a fost dedicat dinamicii creșterii economice, CAFR a fost reprezentată de președintele său, prof.univ.dr. **Horia Neamțu**.

Participarea la „Ziua Profesiilor Liberale din România”

Cu prilejul sărbătoririi Zilei Profesiilor Liberale din România, în organizarea Uniunii Profesiilor Liberale din România – UPLR (din care face parte, cu statut de membru, și Camera Auditorilor Financiari din România), în ziua de 1 noiembrie 2011 s-a desfășurat la București, Hotel Intercontinental, Conferința având drept temă „Profesiile liberale și concurența”.

Pentru prima parte a dezbaterilor consacrate acestei teme moderator a fost prof.univ.dr. **Horia Neamțu**, președintele Camerei Auditorilor Financiari din România și prim-vicepreședinte al UPLR. În cadrul lucrărilor Conferinței prof. univ.dr. **Gheorghe Popescu**, șeful Departamentului servicii pentru membri din CAFR, a susținut o prezentare cu titlul „Auditorul financiar – o profesie deschisă și dinamică”.

Abonamente la revista „Audit Financiar” pentru anul 2012

În această perioadă se contractează abonamentele la revista „Audit Financiar” pentru anul 2012.

Tarifele de abonament sunt neschimbate față de anul precedent, respectiv:

	3 luni/lei	6 luni/lei	12 luni/lei
În format tipărit	52,50 lei	105 lei	210 lei
În format electronic	24 lei	48 lei	96 lei

Pentru detalii accesați site-ul revistei www.revista@cafr.ro, secțiunea „Abonamente” sau solicitați informații la numărul de telefon 021/410.74.43 interior 120.

Al 3-lea Congres al Auditorilor Financiari din România: „Profesia de audit - Pentru încrederea investitorilor și protejarea interesului public”

The 3rd Congress of Romanian Financial Auditors: „Audit Profession - Towards the Investors' Confidence and Protecting the Public Interest”

3

Prof. univ. dr. Eugeniu ȚURLEA, drd. Mihaela MOCANU & drd. Emil LUNGEANU

Studiu privind nivelul onorariilor și riscurile asupra independenței auditorului financiar. Soluții și perspective

A Study Regarding Fee Level and Risks on the Financial Auditor Independence. Solutions and Perspectives

17

Alexandru CORACIONI

Procedurile analitice - componentă a procesului de audit

Analytical Procedures - Component of the Audit Process

23

Prof. univ. dr. Ion IONAȘCU, lect. univ. dr. Mihaela IONAȘCU & drd. Lucian MUNTEANU

Motivații și consecințe ale adoptării IFRS: percepții privind factorii instituționali din mediul românesc

Determinants and Consequences of IFRS Adoption: Perspectives on the Romanian Institutional Factors

33

Tudor Alexandru GRECU

Aplicarea IFRS în băncile românești - provocări din perspectiva managementului și auditului

Applying IFRS in Romanian Banks - Challenges from the Management and Audit Perspective

42

Ileana Adriana TOTOLICI

Prevenirea și combaterea spălării banilor - abordarea pe bază de risc

Prevention and Control of Money Laundering - A Risk Based Approach

48

Revistă editată de
**Camera Auditorilor Financiari
din România**

Str. Sirenelor, nr. 67-69, sector 5, București

Colegiul editorial științific

- Prof. univ. dr. **Sorin BRICIU**, Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia
- Prof. univ. dr. **Alain BURLAUD**, Institut National des Techniques Economiques et Comptables, Paris
- Prof. univ. dr. **Robin JARVIS**, director pentru IMM-ACCA, profesor de contabilitate Universitatea Brunel, Marea Britanie
- Prof. univ. dr. **David HILLIER**, decan, Leeds University Business School, Marea Britanie
- Prof. univ. dr. **Allan HODGSON**, Amsterdam Business School, Olanda
- Prof. univ. dr. **Dumitru MATIȘ**, decan, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
- Prof. univ. dr. **Maria MANOLESCU**, ASE, București
- Prof. univ. dr. **Ion MIHĂILESCU**, Universitatea "Constantin Brâncoveanu", Pitești
- Prof. univ. dr. **Vasile RĂILEANU**, decan, Facultatea de Contabilitate și Informatică de Gestiune - ASE București
- Prof. univ. dr. **Donna STREET**, Universitatea Dayton, SUA
- Prof. univ. dr. **Ioan TALPOȘ**, rector, Universitatea de Vest din Timișoara
- Prof. univ. dr. **Alexandru ȚUGUI**, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Iași
- Prof. univ. dr. **Eugeniu ȚURLEA**, șef Catedră contabilitate, audit și control de gestiune, ASE București
- Academician **Iulian VĂCĂREL**, Academia Română

Director științific: Prof. univ. dr. **Pavel NĂSTASE**

Director editorial: Dr. **Corneliu CÂRLAN**

Redactor șef: **Cristiana RUS**

Colectiv redacțional: Marina ANTOFIE, Alexandra JORA, Alice PETCU, Adriana SPIRIDON, Daniela ȘTEFĂNUȚ, Angela TUDOR

Secretar de redacție: Cristina RADU

Prezentare grafică și tehnoredactare: Nicolae LOGIN

Colegiul editorial științific și colectivul redacțional nu își asumă responsabilitatea pentru conținutul articolelor publicate în revistă.

Publicație recunoscută de CNCIS, categoria B+

B.D.I.: <http://www.ulrichsweb.com>; <http://www.proquest.com>; www.ebscohost.com

Revista este inclusă în platforma editorială română SCPIO: www.scpio.ro

Marcă înregistrată la OSIM, sub nr. M2010 07387

Telefon: **(021) 410.74.43 interior 120**; Fax: **(021) 410.03.48**;

E-mail: revista@cafr.ro; <http://revista.cafr.ro>

Țipar: Universal Color S.A., str. Victoriei, bl. A2-A3, Pitești, tel.: +40 (248) 215788

ISSN 1844 - 8801

București, 3-4 noiembrie 2011

Al 3-lea Congres al Auditorilor Financiari din România

"Profesia de audit - pentru încrederea investitorilor și protejarea interesului public"

Un important eveniment din viața profesiei de audit a avut loc în perioada 3-4 noiembrie a.c., la București, Hotel Marriott, în organizarea Camerei Auditorilor Financiari din România: cel de-al 3-lea Congres al Auditorilor Financiari din România, care a avut drept temă „**Profesia de audit – pentru încrederea investitorilor și protejarea interesului public**”. Cu această ocazie a fost marcată și Ziua Națională a Auditorului Financiar. Potrivit tradiției, această manifestare profesională de anvergură are loc la un interval de doi ani și jumătate, Congresul actual fiind organizat sub coordonarea noului Consiliu al Camerei, care a fost ales la 18 iunie a.c.

Deschizând lucrările Congresului, prof. univ. dr. **Horia Neamțu**, președintele Camerei Auditorilor Financiari din România,

a salutat prezența a numeroase personalități recunoscute în România și în plan internațional, reprezentanți ai organismelor profesionale din țară și din străinătate, ai autorităților de reglementare, ai mediului academic și de afaceri, membri și stagiați ai Camerei, ziariști.

Printre personalitățile de marcă ale profesiei pe plan internațional care au onorat cu prezența și intervenții în Congres au fost amintiți: Michel de Wolf – președintele Federației Internaționale a Contabililor Francofoni (FIDEF) și al Institutului Revizorilor de Întreprinderi din Belgia, Hilde Blomme – director executiv adjunct în Federația Experților Contabili Europeni (FEE), Martin Fergus Harris – ambasadorul Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord în România, Roger Acton –

CAMERA AUDITORILOR FINANCIARI
DIN
ROMANIA

Cel de-al 3-lea Congres
al Auditorilor Financiari din România

The 3rd Congress
of Romanian Financial Auditors

Bucuresti 3 - 4 Noiembrie 2011

Director Europe & Americas Association of Chartered Certified Accountants (ACCA), David Szafran – secretar general Institutul Revizorilor de Întreprinderi (IRE) Belgia, Martin Manuzi – director general pentru Europa al Institutului Contabililor Autorizați din Anglia și Țara Galilor (ICAEW), Joanne Jamieson – manager monitorizare la Institutul Contabililor Autorizați (ICAS), Scoția, Kenneth Oliver – inspector de calitate și monitorizare a auditului, Institutul Contabililor Autorizați din Scoția (ICAS), Janin Audas – Ordinul Experților Contabili (OEC) Franța, membru al Consiliului Superior, Veaceslav Ciobanu – președintele Asociației Contabililor și Auditorilor Profesioniști (ACAP) din Republica Moldova, Iurie Spănu – președintele Asociației Auditorilor și Societăților de Audit din Republica Moldova (AFAM), Dragan Mikerevic – președintele Asociației Contabililor și Auditorilor (SRR) Republica Srpska, Boyko Kostov – președintele Institutului Contabililor Publici Autorizați din Bulgaria, Ferenc Eperjesi – vicepreședinte relații internaționale, Camera Auditorilor din Ungaria, Stanislav Stanek – membru al Comitetului Executiv al Camerei Auditorilor din Cehia.

În legătură cu importanța evenimentului, prof.univ.dr. **Horia Neamțu** președintele CAFR, a spus:

„Congresul își propune să faciliteze contacte între specialiști reprezentativi ai profesiei din țară și din străinătate spre a face un schimb activ de idei, soluții și bune practici pentru ca activitatea de audit să fie racordată la prioritățile perioadei actuale.

Profesionalismul auditorilor financiari români este recunoscut atât pe plan intern, cât și internațional, o consecință a acestui fapt fiind includerea Camerei Auditorilor Financiari din România ca membru cu drepturi depline în cadrul organismelor internaționale de profil: Federația Internațională a Contabililor (IFAC), Federația Experților Contabili Europeni (FEE) și Federația Internațională a Contabililor Francofoni (FIDEF). Aceste organisme profesionale ne onorează cu prezența reprezentanților lor la lucrările Congresului nostru.

Avem convingerea că rezultatele celor două zile de dezbateri profesionale vor reprezenta o resursă importantă de informații pentru elaborarea măsurilor menite să contribuie la perfecționarea activității de audit financiar, în strânsă legătură cu cerințele și așteptările mediului de afaceri din România.”

Moderatorul primei părți a Congresului, desfășurate în plen, a fost Radu Soviani, realizator de emisiuni la postul de televiziune Money Channel.

Mesaje de salut

În timpul primei zile a Congresului au fost transmise mesaje de salut din partea unor importante instituții ale statului, precum și a unor organizații profesionale din țară și din străinătate.

Traian Băsescu, *președintele României*

Îmi face plăcere să vă adresez un mesaj cu ocazia Congresului Auditorilor Financiari din România. Congresul are loc în contextul situației economice dificile cu care se confruntă toate statele lumii. Efectele crizei sunt încă prezente, situația în unele state fiind chiar mai gravă decât în urmă cu doi ani. De aceea, sunt necesare în continuare eforturi pentru stabilizarea sistemului financiar și regândirea principiilor care orientează deciziile economice.

Activitatea de audit reprezintă unul din pilonii pe care se bazează stabilitatea financiară. Statele și piețele beneficiază în mod direct de garanțiile oferite de auditori privind viabilitatea financiară a actorilor economici. Consolidarea funcției de audit trebuie să rămână, așadar, în atenția specialiștilor, dar și a decidenților politici, în special în ceea ce privește rolul auditorului și domeniul de aplicare a activității de audit.

Valoarea garanțiilor oferite de auditorul financiar cu privire la actorii economici este puternic corelată cu nivelul de încredere în aceste evaluări și ea contribuie, la o scară mai mare, la încrederea în piață. Vreau să subliniez în mod deosebit, importanța restabilirii încrederii pentru relansarea economică atât la nivelul fiecărui stat în parte, cât și la nivel european și mondial.

Independența și transparența în desfășurarea misiunilor de audit sunt esențiale în special pentru eliminarea îngrijorărilor cu privire la relevanța auditurilor în mediul de afaceri. Mai mult, soliditatea și viabilitatea financiară a actorilor economici favorizează în mod direct atragerea de investiții – un element cheie al relansării economice. Garanțiile oferite de profesioniștii în audit financiar reprezintă cea mai bună carte de vizită pentru câștigarea încrederii investitorilor, fiind cu atât mai importante cu cât asistăm la fluctuații permanente în evaluarea economiilor naționale de către agențiile de rating.

În contextul situației economice dificile cu care se confruntă statele lumii, consider că auditorul financiar contribuie mai

mult decât oricând la protejarea interesului public. Demersurile care au fost făcute în ultimii ani la nivelul Uniunii Europene pentru consolidarea profesiei auditorului financiar au vizat tocmai indicatori precum independența și transparența în derularea activității de audit, pentru creșterea încrederii în profesie și a încrederii în analizele furnizate.

De asemenea, consider că unificarea regulilor și practicilor în domeniul activității de audit pe plan european este, în mod egal, importantă. Ea se subscrie pledoariei mele și a altor lideri europeni pentru consolidarea puterii economice a Uniunii și creșterea capacității de răspuns la criză. În acest context, doresc să salut implicarea Camerei Auditorilor Financiari din România la consultările inițiate de Comisia Europeană cu privire la Cărțile Verzi referitoare la „Politica de audit”, la „Modernizarea Directivei referitoare la calificările profesionale” sau la „Cadru de guvernare”.

Este cea mai bună dovadă a preocupării organismului dumneavoastră pentru racordarea practicilor și normelor de lucru la cerințele și tendințele în domeniu pe plan european. Iar în ceea ce privește prioritățile statului român, cum ar fi gestionarea fondurilor alocate de către Uniunea Europeană, apreciez constituirea de către Camera Auditorilor Financiari din România a Comitetelor tehnice care colaborează direct cu Autoritățile de Management din domeniu. De asemenea, apreciez în mod deosebit și felicit recunoașterea pe plan internațional a profesionalismului auditorului financiar din România și a activității Camerei Auditorilor Financiari din România, prin primirea calității de membru al Federației Experților Contabili Europeni (FEE) și al Asociației Internaționale pentru Educație Contabilă și Cercetare (IAAER).

În același timp, doresc să subliniez importanța continuării eforturilor de dezvoltare și profesionalizare a sectorului de audit financiar în România, iar Camera Auditorilor Financiari din România este principalul actor într-un astfel de proces. Aceasta se poate implica în realizarea unor manuale de informare și orientare cu privire la auditul financiar, precum și în crearea unor sisteme informatice fiabile pe care auditorul financiar să le poată utiliza în activitatea pe care o desfășoară.

În final, felicit Camera Auditorilor Financiari din România pentru organizarea celui de-al treilea Congres de acest gen în România și vă urez succes în cadrul lucrărilor, precum și în activitatea dumneavoastră de zi cu zi.

Notă: Mesajul a fost transmis de Andreia Cristina Iana, consilier de stat la Președinția României.

Gheorghe Ialomițianu,
ministrul finanțelor publice

Aș dori să vă mulțumesc pentru invitația de a participa la cel de-al treilea Congres al CAFR și la Ziua Națională a Auditorului financiar.

De la început doresc să vă spun că organizarea unui Congres de către o organizație foarte apreciată de către utilizatorii de informații financiare este de salutat, mai ales în contextul economic actual, când toți trebuie să ne aducem o contribuție pentru a găsi soluții în această perioadă de criză. Tema acestui Congres, „**Profesia de audit – pentru încrederea investitorilor și protejarea interesului public**”, este una foarte interesantă.

Cuvântul de ordine în această perioadă este „încredere”. Pentru a depăși această perioadă trebuie să reclădim încrederea. Atât instituțiile statului, cât și dumneavoastră, reprezentanți ai unei profesii foarte importante, aveți obligația să o faceți. Auditorii financiari pot contribui la reclădirea încrederii atât a celor care investesc și își asumă anumite riscuri prin investițiile pe care le fac în companii, cât și a creditorilor, pentru că economia are nevoie de resurse financiare.

În al doilea rând, trebuie să știți că dumneavoastră lucrați în interesul public. Și aici doresc să dau un exemplu. Comparativ cu un medic, care are o răspundere față de pacient și față de familia acestuia, dumneavoastră aveți răspundere în fața tuturor persoanelor care utilizează informații în luarea deciziilor. De asemenea, țin să precizez că informațiile financiare furnizate prin situațiile financiare validate de dumneavoastră stau la baza multor decizii cu implicații în viața economică și socială a unei țări. Ca să vă puteți îndeplini misiunea conferită de calitatea de auditor financiar este nevoie să vă asigurați independența. Cadrul legal care reglementează profesia de auditor financiar cuprinde astfel de prevederi care să creeze premisele independenței. Și aici trebuie să mulțumesc celor care au fost încă de la înființare în conducerea Camerei Auditorilor Financiari din România pentru activitatea deosebită în direcția instituirii unui cadru legal, ale cărui prevederi să vă asigure independența. Împreună cu Ministerul Finanțelor Publice s-a lucrat foarte bine pentru promovarea legislației specifice profesiei dumneavoastră și cred că acest proces trebuie să continue.

Sigur, CAFR a introdus standardele de audit financiar și un rol important îl reprezintă controlul de calitate. Vă recomand ca procesul de consolidare a încrederii în profesia de auditor financiar și exercitarea acestei profesii în mod independent să fie preocupările de bază ale Camerei.

Prin natura activității desfășurate de dumneavoastră, să nu uitați niciodată că lucrați în interes public și nu numai pentru cei cu care încheiați contracte și vă solicitați servicii financiare.

Sigur că tema Congresului este axată pe interesul public, punând în evidență investitorul, dar fără să fie neglijată ceilalți utilizatori de informații financiare. În mod normal, experții contabili care țin contabilitatea, cât și dumneavoastră, care validați calitatea informației financiare, trebuie să lucrați în primul rând pentru investitori. Pentru că ei au nevoie de informații credibile și furnizate în timp util pentru a lua deciziile cele mai bune.

Una dintre preocupările Ministerului Finanțelor Publice, precum și ale altor instituții ale statului o constituie cea privind reducerea birocrăției. Nu dorim să existe situația în care expertul contabil și auditorul financiar să lucreze numai pentru instituțiile statului. Consider că expertul contabil și auditorul financiar trebuie să lucreze, în principal, pentru investitori. Pentru a veni în sprijinul profesioniștilor din domeniul financiar contabil, Ministerul Finanțelor Publice a venit cu unele modificări ale Codului fiscal, prin care a promovat principiul opțiunii în ceea ce privește modul de declarare și plată a impozitului pe profit, simplificarea declarațiilor fiscale, precum și reducerea numărului acestora.

Închei prin a vă ura, în numele meu și al instituției pe care o reprezint, mult succes lucrărilor celui de-al treilea Congres al CAFR și, de asemenea, „La mulți ani!” cu ocazia Zilei Auditorului Financiar. Vă asigur, totodată, de toată deschiderea Ministerului Finanțelor Publice și a Guvernului, în toate demersurile dumneavoastră în vederea dezvoltării profesiei pe care o exercitați. Am convingerea că schimbul de informații care se va realiza pe parcursul Congresului, în plen și în cadrul atelierelor, va fi util atât auditorilor financiari, cât și celorlalți participanți.

Maria Eugenia Barna,
*președinta Comisiei pentru Buget, Finanțe,
Bănci a Camerei Deputaților*

Recunosc că m-am documentat înainte de a veni aici și am citit Standardele Internaționale și Cartea Verde, pentru a vedea exact care sunt problemele cu care dumneavoastră vă confrunțați și ce anume putem să facem noi, în cadrul Comisiei de Buget-Finanțe, pentru a transpune aceste reglementări în legislația națională.

Auditorii joacă un rol important, iar în același timp îndeplinesc o funcție socială, prezentând o opinie asupra veridicității și corectitudinii situațiilor financiare ale entităților auditate.

Robustețea auditului este esențială pentru redescoperirea încrederii, mai ales în aceste condiții, contribuind la protecția investitorilor și la reducerea costului de capital. De asemenea, reduce costurile în caz de faliment, care ar fi suportate în paralel de acționarii companiei și de investitori în general. Din aceste motive, consider necesară consolidarea independenței auditorilor, care trebuie să fie predominantă în mediul de audit. De asemenea, am observat că este necesară rotația obligatorie a auditorilor pentru prevenirea și înlăturarea constituirii relațiilor de familiaritate.

În aceste condiții, referindu-mă la Standardele Internaționale de Audit, acestea pleacă de la premisa că opiniile de audit trebuie să prezinte fidel și corect prelevanța fondului asupra

forme. Obligația noastră este de a crea un climat de concurență și de apariție a noi jucători pe piață. Cred că avem nevoie într-adevăr de certitudini că funcția socială a auditorilor este îndeplinită cu adevărat.

Comisia de Buget-Finanțe a Camerei Deputaților este deschisă colaborării cu dumneavoastră și vom sprijini toate inițiativele legislative, precum și propunerile care vin din partea Ministerului Finanțelor Publice pentru a ușura misiunea dumneavoastră.

Vă rog să-mi permiteți să vă adresez un sincer *La mulți ani* și mult succes în îndeplinirea misiunii!

Martin Fergus Harris,
*ambasadorul Regatului Unit al Marii Britanii
și Irlandei de Nord*

Este o mare plăcere și onoare pentru mine să fiu alături de dumneavoastră azi, pentru cel de-al treilea Congres al Camerei Auditorilor Financiari din România. Îi mulțumesc domnului președinte Horia Neamțu pentru invitația de a participa la deschiderea oficială a acestui eveniment.

Aș dori să-l secondez pe domnul ministru al finanțelor în ceea ce privește importanța temei congresului de astăzi „Profesia de audit – pentru încrederea investitorilor și protejarea interesului public”. Cred că acesta este și noul focus al sectorului serviciilor financiare din toată lumea, în contextul crizei economice, și anume construirea unui sistem economic sustenabil pentru viitor și recâștigarea încrederii publicului, investitorilor și în general a mediului de afaceri. Eu sunt convins că se va discuta mai în detaliu în continuare, dar aș vrea să îmi exprim convingerea că profesia de contabil în sensul larg al cuvântului are un rol esențial de jucat în atingerea acestor

obiective. În primul rând prin promovarea unui comportament etic și a standardelor internaționale.

În continuare, aș vrea să spun câteva cuvinte despre profesia de contabil din țara mea și totodată să subliniez expertiza și experiența existentă în acest domeniu. În prezent, pe plan

național, cele 6 corpuri de contabili autorizați numără peste 275.000 de membri și peste 165.000 de studenți. De asemenea, la nivel internațional cifrele vorbesc de la sine despre prestigiul și importanța acestor organizații: peste 370.000 de membri din străinătate și peste 390.000 de studenți străini.

Acest subsector al serviciilor profesionale este în prezent o parte importantă a economiei britanice, generând un surplus de peste un miliard de lire sterline în fiecare an în exporturi. În ultimii ani a crescut în mod constant și a devenit o profesie nu numai respectată, dar și cu influențe internaționale. Nu este o surpriză că 25% dintre directorii generali și 8 din 10 directori financiari ai celor mai importante companii din Marea Britanie sunt de profesie contabili. În prezent, calificările și certificările profesionale obținute în Marea Britanie aduc beneficii economiei și companiilor din toată lumea. Importanța profesiei contabile și standardele ei înalte, la care se operează în Marea Britanie joacă un rol cheie, din poziția Londrei ca centru mondial al serviciilor financiare. Și am convingerea că un sector contabil de succes este esențial pentru a crea sinergiile stării de competitivitate economică ale unei țări pe termen lung.

Am menționat și mai devreme despre expertiza acumulată în Marea Britanie în acest domeniu și succesul organizațiilor britanice în a se dezvolta pe plan internațional. Trebuie să precizez că acest lucru n-ar fi fost posibil fără parteneriate puternice cu organizațiile locale. Am fost bucuros să aflu că organizațiile profesionale britanice și cele românești lucrează deja împreună pentru dezvoltarea profesiei contabile în România. Sper că aceste colaborări vor fi fructuoase și vor contribui la crearea și implementarea standardelor celor mai înalte aici, în România. Cred cu tărie că avem multe de oferit unii altora.

Mugur Isărescu, *guvernatorul Băncii Naționale a României*

Evoluțiile înregistrate de piețele financiare în ultimii ani au impus luarea de măsuri de către Banca Națională a României pentru îmbunătățirea permanentă a procesului de reglementare, supraveghere și monitorizare a sistemului bancar. Unul dintre obiectivele principale ale Băncii Naționale a României îl reprezintă crearea unui cadru de reglementare contabilă la nivelul sistemului bancar, în concordanță cu cerințele Uniunii Europene și cele mai bune practici în materie, prin implementarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară.

În contextul globalizării piețelor financiare, adoptarea unui referențial contabil internațional are menirea să asigure o mai bună înțelegere a datelor cuprinse în situațiile financiare pu-

blicate, precum și comparabilitatea informațiilor financiare între companii la nivel internațional.

Implementarea IFRS de către sectorul bancar din România începând cu 1 ianuarie 2012 reprezintă un pas important în crearea unui cadru de raportare financiară transparent în vederea asigurării necesarului de informații financiare pentru investitori, autorități și alte persoane interesate.

În acest context, prin reglementările de natură contabilă, inclusiv a celor privind raportările destinate băncii centrale, emise de Banca Națională a României, s-a urmărit actualizarea cadrului de reglementare necesar aplicării efective a IFRS, întregul proces de implementare a acestor standarde la nivelul sistemului bancar fiind monitorizat îndeaproape de autoritatea de supraveghere. Implementarea IFRS ca bază a contabilității și pentru întocmirea situațiilor financiare individuale de către instituțiile de credit, începând cu 1 ianuarie 2012, se va concretiza în creșterea transparenței în ceea ce privește prezentarea informațiilor/elementelor din situațiile financiare, va permite instituțiilor de credit să fie percepute corect, indiferent de originea utilizatorilor, inclusiv din perspectiva accesului la piețele internaționale de capital, respectiv va asigura un nivel mai mare de încredere, relevanță și consecvență a situațiilor financiare.

Începând cu exercițiul financiar al anului 2012, creșterea importanței activității auditorilor financiari tinde să se amplifice ca urmare a contribuției pe care aceștia trebuie să o aducă la aplicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară de către instituțiile de credit, ca bază a contabilității și pentru întocmirea de situații financiare anuale individuale. Se impune astfel, existența unui dialog continuu între supraveghetori și auditori în vederea soluționării operative a problemelor legate de implementarea IFRS, ce urmează a fi identificate în perioada următoare.

Banca Națională a României, în calitatea sa de autoritate de reglementare, supraveghere și monitorizare a instituțiilor de credit este direct interesată ca situațiile financiare anuale ale instituțiilor de credit să fie auditate în conformitate cu standarde și practici acceptate pe plan internațional. De altfel, autoritatea de supraveghere și-a manifestat permanent deschiderea totală către o relație de bună colaborare cu auditorii statuari, vizând aspecte importante privind auditul și probleme punctuale de contabilitate, cum ar fi identificarea tehnicilor contabile adecvate pentru tratarea noilor instrumente financiare, contribuind totodată la adoptarea de către instituțiile de credit a celor mai potrivite politici contabile.

Urmărim cu interes procesul de redefinire a rolului auditorilor statuari, în concordanță cu principiile stabilite în documentul „*Politica de audit: lecțiile crizei*”, adoptat în anul 2010 de Co-

misia Europeană. Auditul, împreună cu activitatea de supraveghere și guvernanta corporativă, trebuie să contribuie la stabilitatea financiară.

Banca Națională a României subscrie astfel necesității ca auditorii statutari și organismele de supraveghere să aibă o relație de colaborare mult mai strânsă, mai ales în cazul băncilor importante din punct de vedere al riscului sistemic.

Notă: Mesajul a fost transmis de Cătălin Davidescu, inspector general în B.N.R.

Gabriela Victoria Anghelache, *președinta Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare (extrase)*

Comisia Națională a Valorilor Mobiliare, pe care o reprezint în fața dumneavoastră, colaborează cu Camera Auditorilor Financiari din România de mulți ani, în baza unui Protocol și aș vrea să menționez că acest protocol nu este unul formal, el se materializează în mai multe direcții și anume: în primul rând, se remarcă eforturile pe care auditorii financiari le fac pentru ca rapoartele de audit să fie bazate preponderent pe corectitudine, pe elemente de exactitate, astfel încât acționarii și investitorii să fie cât mai bine informați în legătură cu activitatea și rezultatele societăților auditate. Acest lucru ne-a determinat să avem o colaborare foarte strânsă, întrucât atunci când am simțit că în cazul unor rapoarte de audit cu rezerve ar putea fi elemente care ar afecta transparența informației și luarea la cunoștință de către toți cei interesați a unor aspecte care ar putea influența prețul acțiunilor pe piață, am solicitat Camerei Auditorilor Financiari din România vederea acelor rapoarte sau adoptarea unor măsuri care să conducă la o mai bună transparență.

În acest context, îmi exprim gratitudinea pentru tema acestui congres care înglobează investitorii - ce sunt beneficiarii ai activității de audit și, de asemenea, consider că, pe lângă restabilirea încrederii despre care s-a vorbit aici atât de frumos, este nevoie ca transparența să stea în centrul atenției auditorilor financiari, astfel încât investitorii și toți cei interesați să aibă cunoștință de unele aspecte pe care auditorul, cu profesionalismul de care dispune, reușește să le surprindă mai bine decât oricine altcineva.

Nicolae Văcăroiu, *președintele Curții de Conturi a României (extrase)*

Salut această inițiativă a dumneavoastră de a supune dezbaterii Congresului o temă de actualitate și de mare interes respectiv: „Profesia de audit – pentru încrederea investitorilor și protejarea interesului public” și care interesează în mod firesc și instituția pe care o conduc.

Auditorii publici externi și auditorii financiari prin activitățile lor pot juca într-adevăr un rol important atât pentru siguranța investitorului, pentru însănătoșirea mediului de afaceri, dar mai ales pentru protejarea interesului public la modul general.

La nivelul conducerii Curții de Conturi a României, s-a luat inițiativa de a da curs unui program complex de colaborare și conlucrare cu Camera Auditorilor Financiari din România deoarece ambele părți sunt direct interesate într-un schimb de experiență vizând creșterea gradului de pregătire profesională a auditorilor prin promovarea unor programe complexe care să dea noi valențe acestor activități importante pentru societatea noastră.

Notă: Mesajul a fost transmis de Marius Vorniceanu, consilier de conturi

La Congres au mai adresat mesaje de salut: Dragan Mikerevic, președintele Asociației Contabililor și Auditorilor din Republica Srpska; Veaceslav Ciobanu, președintele Asociației Contabililor și Auditorilor Profesioniști din Republica Moldova; Sorin Dimitriu, președintele Camerei de Comerț și Industrie a Municipiului București; Ruxandra Bilius, președintele Asociației Auditorilor Interni din România; Janin Audas, reprezentantul Ordinului Experților Contabili din Franța; Jörg Wiederhold, reprezentantul Camerei de Comerț și Industrie Româno-Germane; Ionuț Simion, vicepreședinte al Camerei de Comerț Americane în România (AmCham); Mihai Ionescu, secretar general al Asociației Naționale a Exportatorilor și Importatorilor din România.

Momentul festiv cu ocazia Zilei Naționale a Auditorului Financiar

Pentru început a fost proiectat un film cuprinzând opinii despre activitatea Camerei Auditorilor Financiari din România și momente semnificative din viața organizației profesionale.

După cum cunoașteți – a spus prof. univ. dr. Horia Neamțu - an de an, la 26 octombrie, se sărbătorește Ziua Națională a Auditorului Financiar, zi care are drept protector pe Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir.

Cu acest prilej, în numele Consiliului Camerei am transmis un mesaj tuturor auditorilor financiari din România, postat pe site-ul Camerei, în care, după ce sunt evidențiate progresele remarcabile pe care le-au înregistrat profesioniștii în audit și, implicit, organismul profesional, am adresat calde felicitări tuturor colegilor, împreună cu urări de sănătate și succes în activitatea profesională, precum și în plan personal.

Întrucât la numai câteva zile de la această sărbătoare urma să se desfășoare Congresul nostru, Consiliul Camerei a stabilit ca această zi să fie marcată printr-un punct distinct pe Agenda Congresului și va consta în atribuirea unor distincții și premii.

Este o primă acțiune de acest fel, pentru anii care urmează ne propunem să organizăm topuri ale profesiei, pe baza unor criterii cât mai obiective, pe tipuri de activități, inclusiv pentru firmele de audit.

Distincțiile și premiile au fost înmânate de prof. univ. dr. Horia Neamțu, președintele Camerei.

I. Distincții de excelență pentru susținerea și promovarea Camerei în relațiile interne și internaționale

1. *Ialomițianu Gheorghe*, ministrul finanțelor publice, auditor financiar
2. *Tudoran Tiberiu*, președintele CSPAAS, auditor financiar

II. Distincții de excelență acordate unor organizații profesionale pentru promovarea practicilor contabile și de evaluare

1. *Toma Marin*, președintele CECCAR, auditor financiar
2. *Stoica Filip*, președintele ANEVAR, auditor financiar

III. Distincții de onoare pentru activitatea de auditor financiar de înaltă calitate

1. *Andrian Vasile*, Mazars, București
2. *Bunget Ovidiu*, A.B.A. Audit S.R.L., Timișoara
3. *Cernat Petre Mihail*, Cons Audit Inter S.R.L., București
4. *Constantin Maria*, Audit Analis Expert S.R.L., Ploiești
5. *Covariu Galaction*, Evalexpert, Pitești
6. *Dobre Elena*, Standard Cont-Audit, Constanța
7. *Duțescu Adriana*, Romexpert D&R S.R.L., București
8. *Marian Stela Angela*, Audit&Consulting Association, Satu Mare
9. *Pecie Lucica Emanoila*, Lucaudit S.R.L., București
10. *Popescu Gheorghe*, Confident Expert CP S.R.L., București
11. *Rusu Gheorghe*, Romar-CoAudit S.R.L., Constanța
12. *Ștreangă Smaranda Alexa*, BDO Audit, București
13. *Șuşnea Florentina*, PKF FinConta S.R.L., București
14. *Szitas Ștefan*, S.C. NICOLIS S.R.L., Brașov

Premiile de excelență ale revistei „Audit Financiar”

Ca o expresie a eforturilor de sprijinire a cercetării științifice în audit financiar, a spus prof. univ. dr. Horia Neamțu, Consiliul a acordat premii de excelență pentru articole științifice publicate în revista „Audit Financiar”, editată de Cameră. Premiile de excelență poartă numele „Constantin Ionete” și „Alexandru Rusovici”, distinși economiști, personalități dispărute dintre noi în ultima vreme, care au sprijinit în mod deosebit organizația noastră profesională și, în particular, au contribuit la realizarea unei reviste performante, cotate de Consiliul Național de Cercetare Științifică (CNCS) cu B+ și inclusă în trei baze de date internaționale.

Premiile constau în:

- plachete de excelență;
- acordarea câte unui abonament gratuit la revista „Audit Financiar”, în format electronic, pe anul 2012, către o persoană din fiecare colectiv premiat
- o participare în contul Camerei la un Congres profesional științific din străinătate pentru o persoană din fiecare colectiv premiat.

Juriul, format din: prof. univ. dr. **Ion Mihăilescu**, prof. univ. dr. **Maria Manolescu**, prof. univ. dr. **Vasile Răileanu**, prof. univ. dr. **Pavel Năstase**, dr. **Corneliu Cărlan**, a recomandat acordarea următoarelor premii de excelență, propuneri validate de Consiliul Camerei:

- ❖ Premiul de excelență „**Constantin Ionete**” pentru ciclul de articole consacrate analizei auditului financiar în viziunea codurilor de guvernanta corporativă de la nivel european a fost acordat prof.univ.dr. **Dumitru Mățiș** și asist. univ. dr. **Cristina Boța Avram**.
- ❖ Premiul de excelență „**Alexandru Rusovici**” pentru cercetarea aplicativă în domeniul IT sub genericul „Metode cantitative în auditul public intern” a fost acordat colectivului coordonat de dr. **Adrian Vintilescu Belciug**, format din: **Dragomir Avram**, **Lăcrămioara Corcheș**, **Daniela Crețu**, **Carmen Gegea**, **Adriana Lupu**.

În finalul momentului festiv prof.univ.dr. **Horia Neamțu** a declarat: „Îi felicităm pe cei distinși sau premiați și ne manifestăm convingerea că la viitoarea sărbătoare a Zilei Naționale vom avea prilejul să transmitem asemenea distincții și premii cât mai multor auditori financiari și cercetători științifici în domeniul auditului.”

Dezbaterile în plen

După rostirea mesajelor de salut și desfășurarea momentului festiv au urmat dezbaterile în plen. Au prezentat teme:

- **Michel de Wolf**, președinte al Federației Internaționale a Experților Contabili Francofoni și a Institutului Revizorilor de Întreprinderi din Belgia: „Protejarea interesului public cu respectarea profesioniștilor: o perspectivă comparativă”.
- **Hilde Blomme**, director executiv adjunct FEE: „Viitorul

profesiei de audit în Europa: Evoluții și provocări”.

- **Roger Acton**, Director Europe & Americas, ACCA: „Profesia de audit – unde ne situăm acum în Europa?”
- Prof.univ.dr. **Marin Toma**, președintele CECCAR: „Tendențe în auditul financiar”.
- **Vasile Iuga**, Managing Partner Romania and SEE, PwC România: „Ce-și doresc investitorii?”
- **Șerban Toader**, Senior Partner KPMG România: „Unde ne va duce viitorul? Evoluția profesiei de audit”.

Din opiniile unor participanți străini

Michel de Wolf, președintele FIDEF

Noi credem că diversitatea culturală înseamnă valoare adăugată. Dacă dorim să avem standardele internaționale acceptate și implementate în întreaga lume, ele trebuie să integreze, să fie deschise mai multor culturi, diferite, din întreaga lume. Standardele trebuie să folosească cele mai bune practici din lume, chiar dacă acestea vin dintr-o limbă sau dintr-o cultură mică. FIDEF nu lucrează doar pentru sine însuși, ci activează pentru toate culturile minoritare din lume. Lansăm un mare proiect în acest sens, la care dorim și participarea Camerei dumneavoastră, pentru a prelua cele mai bune experiențe din România, pe care să le facem cunoscute în întreaga lume.

După cum știți avem în prezent o legătură semantică între apărarea profesiei și protejarea interesului public. Cu 20 de ani în urmă nu se făcea nici-o diferență între acestea, auditorul privat trebuia să respecte interesul public. În special după scandalul Enron din Statele Unite și după Legea Sarbanes Oxley a avut loc o schimbare majoră, în sensul că servirea interesului public nu se poate face fără supraveghere publică asupra activității auditorilor. Și astăzi această idee este acceptată. Într-adevăr, este nevoie de această supraveghere publică pentru a fi protejat interesul public. Dar poate că acesta nu este sfârșitul, pentru că tot mai multe voci spun că este nevoie nu numai de supraveghere publică, ci trebuie să facem un pas mai departe. O mare parte din ceea ce în prezent reprezintă rolul organismelor profesionale trebuie să fie preluat de autoritățile publice. Asistăm deci, acum, la această schimbare către supravegherea publică, care va exclude autoorganizarea profesională.

Părțile interesate nu mai consideră că autoreglementarea este o cale bună de evitare a conflictelor de interes cu care se confruntă auditorul. Aceștia cred că noi nu putem să gestionăm conflictele de interese pentru că suntem îngrădiți de organizația auditată și raportul nostru privind situația financiară trebuie să fie independent. Bineînțeles, noi știm că nu avem nicio problemă în acest sens, pentru că avem mulți clienți, pentru că este în joc reputația noastră, pe care trebuie

să o apărăm. Noi știm bine că putem să gestionăm acest conflict de interese. De aceea, până la urmă, supravegherea publică este modelul cel mai potrivit.

Hilde Blomme, director executiv adjunct al FEE

Sunt multe provocări, dar și oportunități în profesia noastră la ora actuală. Auditorul este consilierul de încredere al companiei, care trebuie să îndrepte entitatea în direcția cea bună pentru a fi sustenabilă pe termen lung. În cele din urmă această atitudine se va întoarce în favoarea auditorului, care va fi plătit pentru serviciile sale.

Auditorul trebuie să aibă în vedere că în fața lui se află multe provocări și multe schimbări. În acest moment există unele propuneri din partea Comisiei Europene, care încearcă să simplifice contabilitatea microîntreprinderilor și microentităților. Se încearcă să se ajungă la o armonizare a contabilității în Europa și să se mărească pragul de exceptare de audit.

Pentru a rămâne consilieri de încredere trebuie să ne gândim că nu suntem implicați doar în audit, ci și în alte servicii pe care le oferim clientului. Dacă analizăm cerințele de independență, vedem că anumite servicii nu pot fi prestate, de exemplu consilierea fiscală. În entitățile publice există mai multe limitări, dar în entitățile mici poate că trebuie să abordăm altfel lucrurile. Vor fi evoluții și în privința guvernării corporative, la Comisia Europeană aflându-se în discuție mai multe propuneri ce ar putea interesa instituțiile financiare, dar și alte societăți comerciale. Există, de asemenea, o propunere de politică asupra auditului, care va fi publicată de Comisia Europeană în cursul lunii noiembrie. Comisia consideră o prioritate reechilibrarea pieței de audit, printre altele, prin utilizarea auditurilor mixte. Aceasta ar putea duce la o reechilibrare a pieței pentru această profesie, dar și la includerea unei alte profesii sau a altor tipuri de servicii.

Toate aceste provocări, completate de criza economică, care vor avea impact asupra profesiei noastre, ar trebui să ne facă să regândim rolul nostru în societate, pentru că există tot mai multe așteptări de la profesia noastră.

Schimbările preconizate vor influența, cu siguranță, profesia de auditor, dar trebuie să le privim și ca pe niște oportunități. Va exista, probabil, o mai mare nevoie de informare din partea membrilor pentru a înțelege aceste schimbări, dar și o deschidere către posibile noi servicii de oferit clienților noștri.

Roger Acton, Director Europe & Americas, ACCA

Mulțumesc pentru ocazia de a participa la acest important eveniment din viața auditorilor financiari din România. „Profesia de audit – pentru încrederea investitorilor și protejarea interesului public” reprezintă o temă foarte oportună pentru a fi discutată la Congres.

Nu există nicio îndoială cu privire la faptul că, la nivel global, rolul auditului este atent urmărit. Transformările financiare globale fără precedent din ultimii doi ani au determinat mulți analiști să pună la îndoială valoarea auditului. Și, în timp ce atenția a fost concentrată, cum era și normal, asupra marilor firme de audit, printre ale căror clienți se numără bănci și alte instituții financiare majore, există probleme importante și în sectorul pieței de audit ocupat de firme mici. Fie că ne place sau nu, schimbarea vine. Și vine curând. Comisarul Barnier a spus de două ori în forumuri la nivel înalt de la Bruxelles că

anul acesta status quo-ul pentru audit nu este o opțiune.

La sfârșitul lunii septembrie și la începutul lunii octombrie ale acestui an am fost martorii unui număr mare de știri și discuții cu privire la audit, odată cu transmiterea către presă a proiectului noii legislații întocmite de comisarul Barnier. Din relațiile din presă – care au ajuns până în Qatar și Singapore, se pare că vor exista propuneri dramatice, obligând marile firme de audit să separe serviciile de audit și alte servicii decât cele de audit.

Deși ACCA nu a comentat deloc propunerile respective, interesul din partea media a fost de asemenea natură încât a trebuit să răspundem. Am susținut că așteptăm cu interes un dialog constructiv cu Comisia Europeană pe tema auditului. Am susținut că sunt învățăminte care trebuie trase și că momentul este oportun pentru a reexamina rolul auditului statutar pentru un viitor sustenabil. De asemenea, am promovat ideea că domeniul de aplicare al auditului trebuie extins pentru a include mai multe responsabilități care pot genera o diferență reală pentru acționari și reglementatori, cum ar fi raportarea modului în care companiile își gestionează riscurile strategice.

Împărtășim preocupările Comisiei cu privire la concentrarea pieței de audit pentru companii cotate și credem că mediul de audit trebuie modificat pentru a încuraja o implicare mai mare din partea firmelor mai mici în activitatea de audit pentru companiile cotate. ACCA susține pe deplin țelul Comisiei de îmbunătățire a calității auditului și acceptă că, pentru atingerea acestui țel, trebuie discutate aspecte privind independența, obiectivitatea și scepticismul profesional.

Lucrările desfășurate în cadrul atelierelor

Lucrările s-au desfășurat apoi în cadrul a șase ateliere, axate pe subiecte aferente temei principale.

ATELIERUL I - „Interesul public – misiune fundamentală a auditorului”. Moderator: **Georgeta Petre**, vicepreședinte al Consiliului Camerei.

- **David Szafran**, secretar general Institutul Revizorilor de Întreprinderi (IRE), Belgia: „Tendențe europene și implementarea în Belgia. Reglementarea auditului”
- **Laura Perrin**, KPMG și membru în Consiliul ACCA: „Interesul public – misiune fundamentală a auditorului”
- **Tatiana Dănescu**, prof.univ.dr. Universitatea „Petru Maior” Târgu-Mureș, Facultatea de științe economice, juridice și administrative. Catedra de finanțe-contabilitate,

membru al Consiliului CAFR: „Interesul public – ipoteze și perspective în practicile sociale internaționale”

- **Georgeta Ancuța Șpan**, drd. Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca: „Conceptul de interes public – stringență a întăririi rolului profesiei contabile în mediul economic”
- **Monica Bizon**, Ministerul Finanțelor Publice: „Interesul public, misiune fundamentală a auditorului financiar”

ATELIERUL II - „Profesia de audit, provocări și probleme regionale”. Moderator: **Carmen Mataragiu**, prim-vicepreședinte al Consiliului Camerei

- **Joanne Jamieson**, Manager monitorizare, ICAS, Scoția: „Identificări comune ale monitorizării și scepticismul profesional”

- **Maria Manolescu**, prof.univ.dr. ASE București, membru în Comitetul de Excelență al CAFR: „Unele considerații privind aplicarea IFRS”
- **Ferenc Eperjesi**, vicepreședinte relații internaționale, MKVK Ungaria: „Structura pieței de audit în Ungaria – provocări pe timp de criză”
- **Florentina Șuşnea**, partener PKF Finconta: „Provocările de astăzi ale profesiei de audit”
- **Smaranda Ștreangă**, director servicii de training BDO Audit: „Rolul auditorului financiar – perspective viitoare, locale și regionale”
- **Adriana Lobdă**, partener Deloitte Audit: „Noi provocări la orizontul auditorilor”
- **Elena Dobre**, prof.univ.dr. „Facultatea de Științe Economice Universitatea Ovidius”, Constanța, formator CAFR: „Probleme actuale și perspective ale monedei euro”

ATELIERUL III - „Recunoașterea rolului societal al auditului”. Moderator: **Ana Morariu**, vicepreședinte al Consiliului Camerei

- **Emil Culda**, auditor financiar, membru în Comitetul de Excelență al CAFR: „Principiul continuității activității și criza economică. Efectele asupra sistemului de raportare financiar-contabilă.”
- **Horia Neamțu**, prof.univ.dr. ASE București, președintele Consiliului CAFR: „Confirmarea rolului auditului în cadrul societății”.
- **Adriana Duțescu**, auditor financiar: „Perspective europene și internaționale privind dezvoltarea profesiei de auditor financiar”.
- **Daniel Botez**, conf.univ.dr. „Vasile Alecsandri”, Bacău, membru al Consiliului CAFR: „Conjuncturi și provocări privind rolul auditorului în societate”.
- **Mirela Păunescu**, auditor financiar, formator CAFR: „Creșterea importanței auditului într-o lume în schimbare”.

- **Radu Gabriel**, auditor financiar: „Rolul și impactul profesiei de audit asupra încrederii publicului în informația financiar-contabilă raportată în condiții de criză la nivel de România”.

ATELIERUL IV - „Consolidarea încrederii în profesia de audit”. Moderator: **Ion Mihăilescu**, președinte de onoare al CAFR

- **Matilda Crossman**, membru în Consiliul ACCA: „Consolidarea încrederii în profesia de audit prin standarde globale”.
- **Laurențiu Dobroțeanu**, director executiv coordonator CSPAAS: „Perspective europene și internaționale privind dezvoltarea profesiei de auditor financiar”.
- **Nicoleta Rusu**, director, șeful serviciului practici profesionale, KPMG: „Calitatea serviciilor de audit, o invitație la autodepășire”.

- **Ovidiu Bunget**, conf.univ.dr. Universitatea de Vest, Timișoara: „Studiu asupra relației dintre opinia de audit și respectarea principiilor contabile”.
- **Emil Irimie Popa**, conf.univ.dr., Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca: „Raționamentul profesional, factor determinant în creșterea calității misiunilor de asigurare”.

ATELIERUL V - „Dezbateri cu privire la documentul emis de Comisia Europeană: Cartea Verde – Politica de audit: lecțiile crizei”. Moderator: **Mircea Bozga**, membru al Consiliului CAFR

- **Hilde Blomme**, director executiv adjunct FEE: „Tendințe recente ale politicii europene de audit. Comisia Europeană, Parlamentul European și reacțiile FEE”.
- **Martin Manuzi**, director regional pentru Europa, ICAEW: „Consolidarea posibilității de a alege și a calității: opiniile ICAEW pe marginea abordării Comisiei Europene asupra structurii pieței”.

Al 3-lea Congres al Auditorilor Financiari din România

- **Cătălin Davidescu**, membru al Consiliului Superior CSPAAS: „Cartea Verde, o nouă dimensiune a rolului auditorului statutar”.
- **Stanislav Stanek**, membru al Comitetului executiv KACR, Cehia: „Cartea Verde - poziția părților interesate din Cehia”.
- **Andrian Vasile**, partener Mazars România: „Câteva aspecte cuprinse în Cartea Verde – Politica de Audit: Lecțiile crizei”
- **Ruxandra Bilius**, președinte, Asociația Auditorilor Interni din România: „Cooperarea și comunicarea între auditorul extern și auditorul intern al companiei”.
- **Ana Dincă**: „Auditul mixt, între concept și reglementare”.
- **Janin Audas**, membru al Consiliului Superior OEC Franța, auditor financiar, asociat al 01 Audit Assurance, împreună cu **Brigitte Guillebert**, auditor financiar, asociat al 01 Audit Assurance: „Auditul comun și propunerile Cărții Verzi UE: practica franceză a auditului comun”.
- **Alexandru Coracioni**, auditor financiar, formator CAFR: „Auditul mixt în contextul pieței din România - avantaje potențiale”.

ATELIERUL VI - „Dinamizarea pieței auditului – auditurile mixte”. Moderator: **Ana Dincă**, vicepreședinte al Consiliului Camerei

Scurtă statistică

Congresul a avut 310 participanți, din care 22 din străinătate. În cele două zile, în plen și în ateliere au fost prezentate 39 de comunicări.

Sesiunea finală, în plen

În finalul Congresului, participanții s-au reunit într-o sesiune finală. Cu acest prilej, au fost exprimate opiniile din sală despre tematica abordată și au fost avansate unele propuneri în atenția Consiliului Camerei.

În final, prof. univ. dr. **Horia Neamțu**, președintele CAFR, a rostit o alocuțiune în care au fost sintetizate principalele concluzii ce s-au desprins în urma dezbaterilor:

Ne aflăm la sfârșitul a două zile de lucru, de dezbateri intense și profunde asupra unei teme care preocupă în cel mai înalt grad atât profesioniștii în audit, cât și beneficiarii direcți ai activității acestora – investitorii, creditorii, instituțiile publice, mediul de afaceri și mediul social în ansamblu. Pentru că, așa cum s-a demonstrat practic în cvasitotalitatea intervențiilor la Congresul nostru, în aceste momente de criză pe care le traversează întreaga lume și care se resimt semnificativ și în țara noastră, acum, pentru profesia de audit este esențial să găsim cele mai eficiente metode, căi pentru ca prin misiunile noastre să contribuim la crearea unui climat de încredere în viabilitatea și eficiența proiectelor de dezvoltare fără de care nu poate fi făcut planul necesar în depășirea efectelor crizei.

Este evident că provocările cu care se confruntă mediul de afaceri au o reverberație directă și în eforturile pe care auditorii financiari trebuie să le depună pentru a evalua impactul acestora asupra situației și performanțelor financiare ale entităților auditate. În context, înțelegerea riscurilor la care este expusă o entitate ca urmare a conjuncturii economice în care ne aflăm devine o cerință importantă a misiunilor de

audit și a altor misiuni specifice, contribuind nemijlocit la furnizarea unor servicii profesionale de înaltă calitate și la întărirea relațiilor de afaceri.

Desigur, s-a discutat și în plen și în ateliere despre cum este mai bine să acționăm. În această privință, s-a desprins cu pregnanță ideea că esențiale sunt, pe de o parte, asigurarea unui nivel ridicat de competență profesională – obținut printr-o pregătire continuă perseverentă, racordată la tot ce este nou în profesie și, pe de altă parte, respectarea riguroasă, deopotrivă, a principiilor deontologice cuprinse în Codul Etic și a Standardelor Internaționale de Audit emise de IFAC.

Aici, la Congres, reprezentanții ai instituțiilor statului și ai mediului de afaceri au exprimat cu claritate ce așteaptă de la auditorii financiari, și anume ca rapoartele de audit să fie întocmite cu seriozitate și profesionalism, astfel încât să asigure deplina încredere în obiectivitatea și corectitudinea opiniilor exprimate asupra modului cum sunt elaborate situațiile financiare. Iar reprezentanții străini care ne-au onorat cu prezența și mai ales cu intervențiile lor substanțiale, atât în plen, cât și pe ateliere au relevat, pe baza experienței din organizațiile profesionale pe care le reprezintă, câteva căi și soluții pe care le-au adoptat și de care putem și noi ține seama în construcția strategiilor de audit.

Deosebit de importante mi s-au părut dezbaterile asupra preocupărilor pe plan internațional și european privind prezentul și mai ales viitorul acestei profesii, iar Cartea Verde emisă de Uniunea Europeană reprezintă o bază interesantă de discuții asupra lecțiilor crizei și a modului cum este mai bine să se

procedeze în profesia noastră pentru o mai eficientă monitorizare a calității misiunilor de audit.

Așadar, putem trage concluzia că acest al treilea Congres al auditorilor financiari din România s-a constituit într-o importantă manifestare profesională, care a creat cadrul unui dialog extrem de util între participanți, generator de idei și soluții, care vor fi luate în considerare în acțiunile viitoare ale Camerei. După cum, din intervențiile și prezentările specialiștilor români, ale practicienilor, s-a desprins dorința lor de angajare în depășirea provocărilor perioadei pe care o traversăm, punându-și în valoare talentul, pregătirea și conștiința profesională în slujba interesului public.

Îmi exprim încrederea că viitorul – cel puțin pentru profesia de auditor din România – va valida utilitatea și însemnătatea Congresului la care am participat. Pentru reușita acestui eveniment de seamă din viața auditorilor financiari români aducem mulțumirile noastre personalităților care ne-au onorat cu prezența lor; în primul rând pentru atenția de care ne-am bucurat din partea instituțiilor statului român, a Președinției, a Parlamentului, a Guvernului – prin persoana distinsului nostru coleg, domnul Gheorghe Ialomițianu, ministrul finanțelor publice –, a președintelui Curții de Conturi, a conducerii Băncii Naționale a României, a Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare, a Comisiei de Supraveghere a Asigurărilor.

Totodată, acordăm o înaltă apreciere prezenței invitaților străini: domnul ambasador al Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, reprezentanții din partea organismelor profesionale internaționale, precum FEE, FIDEF – din care și CAFR face parte ca membru cu drepturi depline, dar și ai altor organizații profesionale din diferite țări, cu care Camera are excelente relații de colaborare.

Mulțumim, de asemenea, organizațiilor profesionale din România, atât din mediul de afaceri, cum sunt Camera de Comerț și Industrie a Municipiului București, Camera de Comerț România-Germania, Camera de Comerț Româno-Americană, ANEIR sau UPLR, cât și altor organizații înrudite prin specificul profesiei contabile, precum CECCAR, ANEVAR, UNPIR, Camera Consultanților Fiscali, Asociația Auditorilor Interni, precum și auditorilor români prezenți la Congres care au contribuit la îmbogățirea mai amplă a conținutului dezbaterilor. Iar cea mai relevantă dovadă a interesului manifestat pentru Congresul nostru de către societatea românească este prezența mass-media din televiziuni, posturi de radio și din presa scrisă, ziariști care au reflectat și vor reflecta și în zilele următoare problematica aflată pe agenda Congresului.

Mulțumim sponsorilor, care au sprijinit efortul financiar impus de organizarea acestui important eveniment din viața profesiei.

Doresc în mod deosebit să-i felicităm pe organizatorii acestui Congres, din cadrul Consiliului Camerei și al Executivului, precum și al entităților de prestări de servicii cu care am colaborat, pentru profesionalismul și abnegația de care au dat dovadă în eforturile de asigurare a bunului mers al unui eveniment de mare anvergură.

Vă mulțumesc pentru participare și vă doresc multe împliniri în activitatea dumneavoastră profesională și în viața personală! Vă așteptăm la cel de-al 4-lea Congres, pe care intenționăm să-l organizăm în primăvara anului 2014!

Ecouri în mass-media

Mijloacele media au reflectat cu interes Congresul, atât înainte, în timpul lucrărilor, cât și după eveniment.

Astfel, în numărul premergător manifestării, revista „Economistul” a publicat un amplu interviu cu prof. univ. dr. Horia Neamțu, președintele CAFR, având titlul: „Serviciile de audit financiar, o investiție pentru sănătatea afacerilor”, postul de televiziune „The Money Channel” a transmis o ediție specială, pe durata a aproximativ o oră, cuprinzând un interviu cu prof.univ.dr. Horia Neamțu și imagini de la lucrările în plen. Iar ulterior desfășurării Congresului, într-o emisiune „live” a postului „The Money Channel” a fost invitat președintele Camerei, prof.univ.dr. Horia Neamțu care a prezentat principalele concluzii desprinse din comunicările și dezbaterile care au avut loc. Postul „Radio France International” a realizat două emisiuni pe teme de business, dedicate exclusiv Congresului, una în prealabil – printr-un interviu cu prof.univ.dr. Horia Neamțu și alta „live” surprinzând opinii ale unor participanți la eveniment, printre care Carmen Mataragiu, prim-vicepreședinte al Consiliului CAFR și Ion Mihăilescu, președinte de onoare al Camerei, privind teme importante puse în dezbateri privind prezentul și viitorul profesiei.

Agențiile de presă „Agerpres” și „Rador”, posturile de radio „Radio România Actualități” și „Radio România FM” și posturile de televiziune „PRO TV”, „The Money Channel” și „Realitatea TV” au informat cu promptitudine opinia publică despre pregătirea și desfășurarea Congresului.

De asemenea, în presa scrisă („Capital”, „Piața Financiară”, „Evenimentul Zilei”, „Economistul”, „Tribuna Economică”, „Afacerea”, „Together for Your Business”, „Revista Finanțe Publice și Contabilitate” și Revista de Insolvență, presa locală, îndeosebi din zona Reprezentanței Iași a CAFR) s-au publicat reportaje și relatări de la eveniment, inclusiv prin consemnarea unor opinii ale reprezentanților străini prezenți la Congres.

Studiu privind nivelul onorariilor și riscurile asupra independenței auditorului financiar. Soluții și perspective

Eugeniu ȚURLEA*, Mihaela MOCANU** & Emil LUNGEANU***

Abstract

A Study Regarding Fee Level and Risks on the Financial Auditor Independence. Solutions and Perspectives

When total fees (irrespective of the type of services offered) that are or will be received from an audit client represent a significant percentage from the turnover of that financial auditor, there is a risk of financial dependence of the auditor on the client-company. A solution to avoid this (even apparent) financial dependence of the audit company on a certain audited entity would be to limit the fee percentage from the total audit fees an audit company can receive from a single client. Another solution would be that no restriction on the fee level exists and instead this level is freely set between auditors and audit committee. Moreover, independence of the financial auditor could be protected by other measures, too, such as the external rotation (the rotation of the audit company).

The present article critically analyses these solutions that are also to be found in the financial audit regulations in force at the European Union level, at international level and in the United States of America. Therefore, the present study analyses and compares the European, international and North-American regulations from the perspective of the manner in which they regulate the maximum level of fees cashed from the audit clients, so that the independence of the financial audit remains intact. The research continues with a critical analysis of the answers received on this issue following the debate launched by the Green Paper of the European Commission in 2010 - "Audit policy. Lessons from the crisis". Last but not least, the authors' opinions on the investigated issues are supported by arguments.

Key words: *financial audit, fees, independence, financial dependence*

JEL Classification: *L14, L84, M42*

Cuvinte cheie: *audit financiar, onorarii, independență, dependență financiară*

* Prof. univ. dr., Academia de Studii Economice București, e-mail: eturlea@yahoo.com

** Drd., Academia de Studii Economice București, e-mail: mihaela.g.mocanu@gmail.com

*** Drd., Curtea de Conturi a României - Autoritatea de Audit, e-mail: emil.lungeanu@gmail.com

Introducere

Auditorul financiar (firmă de audit sau auditor individual) are ca unică sursă de venituri onorariile primite de la clienți pentru serviciile de audit sau de consultanță prestate. Atunci când onorariile totale (indiferent de tipul serviciilor oferite) care sunt sau vor fi primite de la un client de audit reprezintă un procentaj semnificativ din cifra de afaceri a respectivului auditor financiar survine riscul unei dependențe financiare a auditorului de compania-client.

Dependența provine din faptul că pierderea unui astfel de client poate conduce la pierderea unei surse de venit semnificative pentru firma de audit și poate pune probleme de continuitate a activității (în special în cazul firmelor de audit mici și în cazul auditorilor aflați la început de carieră). Auditorul financiar este mai vulnerabil la eventualele presiuni ale managementului în cazul unor divergențe cu privire la politicile contabile sau cu privire la raportul de audit deoarece neînțelegerile sale cu conducerea entității auditate pot avea drept consecință încetarea colaborării cu aceasta.

Desigur, dependența financiară a auditorului financiar poate fi doar o aparență, acesta manifestând obiectivitate, integritate, independență – într-un cuvânt, profesionalism. Cu toate acestea, situația descrisă reprezintă o amenințare la adresa independenței auditorului financiar și necesită luarea unor măsuri de protecție, fie la nivelul reglementărilor, fie la nivelul profesiei, fie la nivelul firmei de audit/auditorului financiar.

Pentru a evita această aparentă dependență financiară a firmei de audit de o anumită entitate auditată, o soluție ar fi limitarea proporției onorariilor pe care o firmă de audit le poate primi de la un singur client față de veniturile totale ale

firmei. O altă soluție ar fi să nu existe nicio restricție cu privire la nivelul onorariilor, ci acesta să fie stabilit liber între auditori și comitetul de audit. De asemenea, independența auditorului financiar ar putea fi protejată și prin alte măsuri, cum ar fi rotația externă (a firmei de audit).

În cele ce urmează sunt prezentate comparativ soluțiile aduse de normalizatorul european, internațional și nord-american cu privire la riscurile create de onorariile încasate de la clienții de audit. De asemenea, este prezentată o analiză critică a răspunsurilor referitoare la această problemă, primite ca urmare a dezbaterii lansate de Cartea Verde a Comisiei Europene din 2010 „Politica de audit. Lecțiile crizei” și sunt argumentate opiniile proprii ale autorilor pe marginea aspectelor investigate.

Abordare metodologică

Obiectivul prezentului articol este de a discuta problematica nivelului onorariilor încasate de auditorul financiar prin prisma faptului că reprezintă o posibilă amenințare la adresa independenței auditorului financiar. Din punct de vedere metodologic, demersul cercetării este de natură normativistă, pe de o parte, și analitic-argumentativă, pe de altă parte.

În primul rând, cercetarea este realizată în spiritul normativismului, care presupune analiza, explicarea, îmbunătățirea normelor existente, precum și elaborarea de noi norme (Ionașcu, 2007). În al doilea rând, demersul este de natură analitică, deoarece este analizată comparativ fiecare categorie de reglementări (la nivel internațional, în Uniunea Europeană și în Statele Unite ale Americii). În al treilea rând, demer-

sul este de natură argumentativă, deoarece, în urma analizei efectuate, sunt prezentate atât argumente, cât și contraargumente la diferitele soluții aduse de normalizatori la problema amenințării generate de onorariile auditorului, firul logic al domeniului de cercetare fundamentând astfel opinia autorilor și concluzia finală a articolului.

Reglementări relevante la nivel european, internațional și nord-american

Reglementările relevante la nivelul **Uniunii Europene** sunt reprezentate de Recomandarea Comisiei din 16 mai 2002 privind independența auditorilor, partea B „Circumstanțe specifice”, secțiunea 8 „Onorarii de audit și non-audit”, subsecțiunea 8.2. „Relația dintre onorariile totale și veniturile totale”. Comisia recomandă să nu fie permisă situația în care prestarea de servicii de către auditorul statutar, indiferent că sunt servicii de audit sau de consultanță, generează o dependență financiară de clientul de audit în fapt sau în aparență.

Se consideră că dependența financiară survine când onorariile totale (atât pentru serviciile de audit, cât și pentru serviciile de consultanță) care sunt sau vor fi primite de la un client de audit și de la entitățile sale afiliate constituie în fiecare an, de-a lungul unei perioade de cinci ani, un procentaj semnificativ din cifra de afaceri a societății de audit. De asemenea, auditorul statutar ar trebui să analizeze dacă există anumite relații cu unul dintre clienții de audit, care creează aparența unei dependențe financiare față de o persoană ce poate influența rezultatul auditului.

Persoanele aflate în poziția de a influența rezultatul auditului sunt:

- toate persoanele direct implicate în auditul statutar, inclusiv:
 - partenerii de audit, managerii de audit și personalul de audit (cu alte cuvinte, echipa de audit),
 - personalul profesional din alte discipline implicat în misiunea de audit (de exemplu avocați, evaluatori, specialiști în materie de fiscalitate, specialiști IT etc.),
 - persoanele care fac controlul calității sau supraveghează direct misiunea de audit;
- toate persoanele care fac parte din lanțul de comandă pentru auditul statutar, în cadrul firmei de audit sau rețelei din care face parte firma;
- toate persoanele din cadrul firmei de audit sau al rețelei sale care se pot afla în poziția de a exercita influență asupra auditului statutar.

În orice caz, conform Recomandării Comisiei din 16 mai 2002, auditorul statutar ar trebui să poată demonstra că nu există dependență financiară în relație cu un anumit client de audit și entitățile afiliate ale acestuia.

Și Directiva europeană 43/2006 menționează drept amenințare la adresa independenței auditorului statutar sau firmei de audit nivelul onorariilor primite de la o entitate auditată, precum și structura onorariilor.

Mai recent, și Cartea Verde "Politica de audit: lecțiile crizei", emisă de Comisia Europeană în 2010, atrage atenția asupra structurii onorariilor în cadrul capitolului privind guvernarea corporativă și independența societăților de audit. Se menționează că poate fi avută în vedere limitarea proporției onorariilor pe care o firmă de audit le poate primi de la un singur client față de veniturile

Atunci când onorariile totale (indiferent de tipul serviciilor oferite) care sunt sau vor fi primite de la un client de audit reprezintă un procentaj semnificativ din cifra de afaceri a respectivului auditor financiar survine riscul unei dependențe financiare a auditorului de compania-client

totale din audit ale firmei. De asemenea, se consideră utilă o analiză a argumentelor pro și contra unor astfel de limitări, în special în ceea ce privește aplicarea lor la firmele mici de audit.

În privința **reglementărilor internaționale**, Codul de etică IESBA (International Ethics Standards Board of Accountants) face distincție între ponderea pe care o are onorariul primit de la un anumit client în volumul total al onorariilor societății de audit (paragraful 290.220, secțiunea 290 „Independență – angajamente de audit și revizuire” din Cod) și ponderea respectivului onorariu

în volumul onorariilor unui anumit partener de audit (paragraful 290.221, secțiunea 290 „Independență – angajamente de audit și revizuire” din Cod). Cu toate acestea, nu menționează o pondere exactă care ar periclita independența societății de audit sau a partenerului de audit, ci discută doar despre „o proporție semnificativă din onorariile firmei”, respectiv despre „o proporție mare din veniturile unui partener individual”. Pentru a stabili semnificația amenințării se va ține cont de factori precum structura firmei și dacă firma este nou creată pe piață.

În cazul în care compania supusă auditului este o entitate de interes public, IESBA introduce prevederi mai precise. Conform paragrafului 290.222, secțiunea 290 „Independență – angajamente de audit și revizuire” din Codul de Etică, privitor la clienții de audit care sunt entități de interes public, dacă pentru doi ani consecutivi onorariile totale de la client și entitățile sale afiliate reprezintă mai mult de 15% din totalul onorariilor primite de societatea de audit, aceasta din urmă este obligată să comunice persoanelor însărcinate cu guvernarea acest fapt și să discute ce măsuri de protecție va aplica pentru a reduce amenințarea la un nivel acceptabil.

Pentru reducerea conflictului de interese cauzat de o proporție semnificativă a onorariilor generate de un client de audit în volumul total al onorariilor, IESBA propune în paragraful 290.220, secțiunea 290 „Independență – angajamente de audit și revizuire”, anumite măsuri de protecție: reducerea dependenței de client, revizuirii externe ale controlului calității și consultarea unei terțe părți, cum ar fi un organism profesional de reglementare sau un alt profesionist contabil, cu privire la raționamente-cheie. În cazul în care conflictul de interese privește doar un partener

de audit, atunci acesta poate fi redus la un nivel acceptabil, în conformitate cu paragraful 290.221 din secțiunea 290 „Independență – angajamente de audit și revizuire”, prin reducerea dependenței de client, prin implicarea unui profesionist contabil pentru a revizui activitatea efectuată sau, după caz, pentru a acorda consultanță sau prin controale externe și interne regulate ale calității misiunii de audit.

În ceea ce privește cazul în care compania-client este o entitate de interes public, IESBA propune în paragraful 290.222 din secțiunea 290 „Independență – angajamente de audit și revizuire” două măsuri de protecție alternative:

- o revizuire înainte de emiterea raportului de audit („*a pre-issuance review*”): înainte de emiterea unei opinii de audit privitoare la situațiile financiare din cel de-al doilea an de misiune, respectiva misiune este revizuită de un profesionist contabil care nu este membru al societății de audit sau de un organism profesional de reglementare și
- o revizuire după emiterea raportului de audit („*a post-issuance review*”): după ce a fost emisă o opinie de audit asupra situațiilor financiare din al doilea an și înainte de emiterea unei opinii de audit asupra situațiilor financiare din al treilea an, un profesionist contabil care nu este membru al societății de audit sau un organism profesional de reglementare efectuează o revizuire a auditului din al doilea an echivalentă cu un control al calității.

Dacă onorariile generate de un client – entitate de interes public – și de entitățile sale afiliate depășesc semnificativ 15% din onorariile totale ale societății de audit, societatea va determina dacă revizuirea ulterioară emiterii opi-

Este adecvat să se calculeze raportul dintre onorariile totale de la un client și entitățile sale afiliate și onorariile totale încasate de firmă, așadar fără a se ține cont de tipul serviciilor prestate (audit sau non-audit) pentru respectivele onorarii

niei de audit nu ar putea reduce amenințarea la un nivel acceptabil și, prin urmare, dacă este necesară efectuarea unei revizuirii înainte de emiterea opiniei de audit. Într-o astfel de situație, se va efectua o așa-numită „*a pre-issuance review*”.

În ceea ce privește **reglementările nord-americane**, Codul de Conduită Profesională emis de AICPA (American Institute of Certified Public Accountants) nu include reglementări explicite în legătură cu raportul dintre onorariile primite de la un client și onorariile totale ale societății de audit. SEC (Securities

and Exchange Commission) consideră independența societății de audit ca fiind amenințată dacă o mare parte din veniturile ei provin de la un client de audit.

Analiza critică a alternativelor propuse de normalizatori la riscurile identificate

Comisia Europeană a lansat **Cartea Verde „Politica de audit: lecțiile crizei”** ca parte integrantă a altor inițiative derulate în vederea menținerii stabilității financiare la nivel european și internațional. Cartea Verde a fost publicată în octombrie 2010, pe fundalul recente crize financiare. Din cauza acestei conjuncturi, Comisia Europeană identifică necesitatea ca rolul și domeniul de aplicare a activității de audit să fie aduse în discuție și analizate în contextul general al reformei privind reglementarea pieței financiare.

Pe acest fundal, Comisia inițiază o dezbatere având ca subiect rolul auditorului, guvernanta și independența firmelor de audit, supravegherea auditorilor, configurația pieței de audit, crearea unei piețe unice pentru prestarea de servicii de audit, simplificarea regulilor pentru întreprinderi mici și mijlocii și pentru auditorii mici și mijlocii și cooperarea internațională pentru supravegherea rețelelor globale de audit. În cadrul prezentei cercetări, au fost supuse discuției acele aspecte legate nemijlocit de impunerea unui nivel maxim al onorariilor.

Sumarul răspunsurilor primite la întrebările din Cartea Verde și publicate în februarie 2011 conține doar păreri profesiei și ale mediului universitar cu privire la chestiunea în discuție.

Societățile de audit și auditorii (atât auditori din Big Four, cât și auditori din afara acestei categorii) sunt de acord cu soluția stabilirii unei limite a onorariilor primite de la un client, calculată ca procent din onorariile totale. Acest grup de respondenți susțin necesitatea de transparență, dar nu și pe cea de noi reglementări în această problemă.

Cât despre **mediul universitar**, reprezentanții acestuia consideră că limitele pentru remunerația primită de la un client prevăzute în prezent (în Danemarca – 20% și Germania – 30 sau 20%) sunt prea ridicate pentru a putea elimina riscul de dependență financiară a auditorului de compania-client. Prin urmare, consideră adecvată limita de 10%. Un alt aspect subliniat de mediul universitar este că nu doar la nivelul societății de audit, ci și la nivelul biroului local sau chiar la nivelul partenerului de audit există riscul unei dependențe economice de compania auditată. Pe acest motiv, se sugerează și posibilitatea de a impune onorarii maxime și la aceste niveluri.

În cele ce urmează vom prezenta **propria viziune** cu privire la soluția propusă de Comisia Europeană în Cartea Verde, prin referire la riscurile și beneficiile pe care considerăm că le-ar putea genera. Pentru a ne fundamenta analiza, este necesar mai întâi clarificarea câtorva aspecte.

În primul rând, se pune problema modalității de calcul a baremului onorariilor de la un client, adică dacă procentul onorariilor se va calcula prin raportare la onorariile totale din servicii de audit (cum propune Comisia Europeană) sau prin raportare la veniturile totale ale firmei. **În opinia noastră**, este adecvat să se calculeze raportul dintre onorariile totale de la un client și entitățile sale afiliate și onorariile totale încasate de firmă, așadar fără a se ține cont de tipul

serviciilor prestate (audit sau non-audit) pentru respectivele onorarii. O astfel de modalitate de calcul oferă o privire mai largă asupra relației financiare dintre firma de audit/auditor și client, ținând cont de potențiala complexitate a ansamblului de servicii oferite entității-client.

În al doilea rând, în cazul unor firme mai mari problema dependenței financiare se pune nu doar la nivelul firmei de audit, ci chiar și la nivelul biroului local sau al partenerului în cauză. **După părerea noastră**, existența unor reglementări atât de detaliate în materie de onorarii nu ar trebui să facă obiectul normalizării la nivel european, ci ar trebui lăsată la latitudinea organismelor profesionale din fiecare stat membru. În caz contrar, considerăm că s-ar comite eroarea de a nu se lua în considerare particularitățile piețelor de audit și caracteristicile firmelor de audit din fiecare stat al Uniunii Europene.

Nu în ultimul rând, un aspect demn de analizat este acela al categoriilor de reglementări care să conțină prevederi cu privire la baremul onorariilor primite de la un anumit client: sunt adecvate doar reglementările naționale?, doar Codul de Etică IESBA?, sunt necesare reglementări suplimentare la nivelul Uniunii Europene? sau, din contră, aspectele referitoare la stabilirea onorariilor ar trebui lăsate în seama pieței de audit, fără vreo altă intervenție a legiuitorilor? **În opinia noastră**, sunt necesare și adecvate o serie de prevederi cu caracter general în Codul de Etică IESBA și la nivelul Uniunii Europene, iar aspectele care țin de detaliu (de exemplu, limita efectivă a onorariilor primite de la un singur client) ar trebui să fie responsabilitatea organismelor profesionale din fiecare stat membru. Astfel s-ar evita stabilirea unei sume fixe, arbitrară a onorariilor, care să nu țină cont de particularitățile naționale.

Referitor la beneficiile soluției în discuție, considerăm că limitarea nivelului onorariilor încasate de la un anumit client raportate la onorariile totale ale firmei de audit reprezintă o formă de control a eventualelor anomalii care pot apărea atât în cazul companiilor mici și mijlocii de audit, cât și în cazul companiilor mari, cu activitate la nivel global. Prin „anomalii” înțelegem situația în care firmele de dimensiuni reduse sau auditorii au atât de puțin clienți, încât dependența lor financiară de acești clienți este inerentă sau situația în care firmele mari de audit au clienți la rândul lor mari, care sunt atât de semnificativi, încât pierderea lor ar conduce chiar la reduceri de personal în cadrul respectivelor firme de audit.

În ceea ce privește riscurile propunerii de a stabili un plafon pentru onorariile primite de la un anumit client, **în opinia noastră, riscul central este acela că astfel s-ar putea ca unele societăți de audit mici și mijlocii să fie eliminate de pe piață**. În ultimă instanță, o astfel de măsură normativă ar avea ca efect o creștere a concentrației de pe piața de audit, deoarece ar fi favorizate firmele din grupul Big Four și defavorizate firmele mici și mijlocii de audit. Acestora din urmă le este dificil să atragă și să fidelizeze clienți de dimensiuni mai mari. În plus, există riscul ca aceste firme să fie nevoite să stabilească onorarii prea scăzute pentru munca ce trebuie efectuată sau pur și simplu să încalce baremul stabilit de reglementări și să fixeze onorarii ridicate pentru auditarea entităților mari.

De asemenea, considerăm că, înainte de a lua o decizie în direcția unor noi reglementări cu privire la nivelul onorariilor, **ar trebui mai întâi evaluate reglementările deja implementate în statele membre și efectele acestor reglementări**. Spre exemplu, în Danemarca, onorariile pentru servicii de

audit și non-audit provenind de la un același client nu pot depăși 20% din veniturile totale ale firmei de audit. Similar, în Marea Britanie, Standardele Etice au stabilit un nivel maxim al onorariilor pe care le poate primi o firmă de la un anumit client: pentru companii listate, această limită este de 10%, iar pentru companii nelistate, aceasta este de 15% din onorariile totale primite de firmă. În plus, Codul de Etică pentru Profesioniștii Contabili IESBA stabilește în cazul auditării entităților de interes public că societatea de audit care primește de la un client și entitățile sale afiliate mai mult de 15% din totalul onorariilor primite este obligată să comunice persoanelor însărcinate cu guvernarea această stare de fapt.

Un alt argument în defavoarea acestei soluții este că **limitarea onorariilor provenite de la un anumit client ar reprezenta o intervenție gravă pe piața serviciilor de audit**. În opinia cercului de lucru privind dreptul bilanțier al profesorilor din domeniul științelor juridice de la Universitatea din Köln, o astfel de intervenție este nejustificată. După părerea noastră, impunerea la nivel european a unei limite fixe a procentului de onorarii primite de la un client în totalul onorariilor firmei de audit ar fi o măsură caracterizată de inflexibilitate, care nu ar lua în considerare particularitățile diferitelor piețe de audit din cadrul Uniunii Europene.

De altfel, considerăm că **o astfel de limitare nu ar fi fezabilă**. Este nerealist să impui unei firme de audit nou-înființate sau unui auditor aflat la început de carieră o anumită structură a onorariilor încasate. În mod evident, numărul clienților unei firme de audit de dimensiuni mici sau ai unui auditor individual va fi redus. Un motiv ar fi că resursele unui astfel de auditor sunt încă limitate, precum și faptul că acesta se află în procesul de construire a unei

reputații și a unui portofoliu de clienți – proces care este de durată.

Concluzii

În opinia noastră, o limitare a procentului onorariilor provenite de la un singur client în raport cu totalul onorariilor primite de o firmă de audit este o soluție binevenită numai în cazul firmelor, respectiv auditorilor, cu experiență pe piață și care și-au format deja un cerc

de clienți. În statele membre în care profesia se află abia la început, firmele de audit sunt tinere și de dimensiuni mici, iar auditorii aflați la început de carieră fac eforturi pentru a-și găsi și menține clientela, o astfel de restricție nu este fezabilă, deoarece poate pune în primejdie supraviețuirea respectivelor firme / auditori. În schimb, considerăm că la nivelul firmelor de dimensiuni mijlocii și mari, prevederea privind limita maximă a remunerației de la un anumit client este adecvată.

Bibliografie

- Ionașcu I. (2007), *Epistemologia contabilității*, Editura Economică, București;
- Müller K. (2006), *Die Unabhängigkeit des Abschlussprüfers. Eine kritische Analyse der Vorschriften in Deutschland im Vergleich zu den Vorschriften der Europäischen Union, der IFAC und in den USA*, Deutscher Universitäts-Verlag, Gabler Edition Wissenschaft;
- Radu G. (2010), *Normativ și constructiv în profesia liberală de auditor financiar de practică publică*, Editura Transversal ;
- Țurlea E., Ștefănescu A., Mocanu M. (2011), *Reglementări în materie de etică în profesia contabilă – o abordare europeană și internațională*, Revista "Audit Financiar" nr. 2/2011, p. 3-11;
- AICPA, *Code of Professional Conduct*, actualizat la 31.07.2010, disponibil online la <http://www.aicpa.org/Research/Standards/CodeofConduct/Pages/default.aspx>, accesat la 16.03.2011;
- Comisia Europeană (2010), *Cartea Verde din 13 octombrie 2010. Politica de audit: lecțiile crizei*, disponibil online la http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2010/audit/green_paper_audit_ro.pdf, accesat la 15.01.2011;
- Comisia Europeană (2011), *Contribuții autorizate spre publicare privitoare la Cartea Verde a Comisiei Europene din 13 octombrie 2010. Politica de audit: lecțiile crizei și sumarul acestor contribuții*, disponibile online la http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2010/green_paper_audit_en.htm, accesate la 3.05.2011;
- Comisia Europeană (2002), *Recomandarea Comisiei din 16 Mai 2002 – Independența auditorilor statutari în UE: Un set de principii fundamentale*, disponibil online la <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:191:0022:0057:EN:PDF>, accesat la 15.10.2009;
- Directiva 2006/43/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 17 mai 2006, privind auditul statutar al conturilor anuale și al conturilor consolidate, de modificare a Directivelor 78/660/CEE și 83/349/CEE ale Consiliului, disponibil online la <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:157:0087:0087:EN:PDF>, accesat la 15.01.2011;
- IESBA (2010), *Codul de Etică pentru Profesioniștii Contabili*, disponibil online la <http://web.ifac.org/publication>.

Procedurile analitice - componentă a procesului de audit

Alexandru CORACIONI*

Abstract

Analytical Procedures - Component of the Audit Process

The article presents the analytical procedures, from a theoretical point of view, but also accompanied with rules of thumb applications. Within the empirical applications, there is highlighted the relationship between the analytical procedures and the management assertions, with the aim of the identification of the errors which may affect the financial statements. At the end of the article it is presented a practical example for the application of the regression analysis, for calculation and treatment of results purposes. The analytical procedure instruments may be used by the financial auditors in order to increase the efficiency of their analytical review work, but also by the entities' management for the verification of the financial statements, or for the purpose of developing useful tools for the forecasting activity.

Key words: *analytical procedures, management assertions, statistical techniques, regression analysis*

JEL Classification: C10, M10, M42

Cuvinte cheie: *proceduri analitice, afirmațiile conducerii, tehnici statistice, analiza regresiei*

* Altrix Consulting, ACCA, e-mail: office@altrix-consulting.ro

Introducere

În activitatea de audit financiar, profesioniștii sunt constrânși de către volumul mare al datelor analizate să dezvolte instrumente specifice, pentru a putea furniza, în mod **eficient**, concluzii utile în cadrul procesului de revizuire a situațiilor financiare. Procedurile analitice, instrumente cu originea în analiza economică, reprezintă una dintre soluțiile principale de optimizare a procesului de audit, cu condiția ca datele prelucrate să fie corecte, iar modelul economic ales să ofere răspunsul potrivit pentru tipul de risc analizat. Aceste instrumente reprezintă, de cele mai multe ori, singura „opțiune” disponibilă în activitatea auditorului, comparabilă în eficiență doar cu avantajele furnizate de către utilizarea calculatorului în procesul de audit (spre exemplu, prin utilizarea CAATS'urilor - Computer Aided Audit Tools).

Din nefericire, auditorii financiari nu au întotdeauna acces la soluții sofisticate din punct de vedere informatic, dar au posibilitatea să utilizeze experiența tehnică, precum și judecata profesională pentru a dezvolta instrumente de lucru competitive și eficiente în procesul de colectare și analiză a informației. Articolul își propune să prezinte din punct de vedere conceptual procedurile analitice, în contextul Standardelor Internaționale de Audit, împreună cu exemple de proceduri analitice care pot avea o utilizare imediată în activitatea practică.

Metodologia și obiectivele cercetării

Lucrarea se înscrie în categoria demersurilor de cercetare pozitivă, în cadrul căreia conceptele teoretice sau normative sunt acceptate prin reflectarea și demonstrarea lor practică, prin exemple alese în sprijinul profesioniștilor din domeniul auditului financiar. Calea urmată în realizarea acestei cercetări a constituit-o consultarea literaturii de specialitate, prezentată în bibliografie, dezvoltarea și detalierea conceptelor teoretice însoțite de exemple practice, iar în finalul lucrării testarea empirică a facilității de aplicare a unei tehnici statistice complexe aparținând domeniului „analizei de regresie”. Prin esența lor practică, procedurile analitice bazate pe modele de tip cantitativ, ce pun în evidență relații statistice între diferite variabile, se încadrează în cercetarea de tip pozitivist. *De facto*, scopul principal al procedurilor analitice este evi-

dențierea relațiilor cauzale dintre diferitele variabile, în contextul verosimilității acestor relații, lucru care a ușurat demersul acestui articol. Lucrarea presupune, de asemenea și o abordare explicativă, deoarece pe parcursul articolului aspectele teoretice sunt exemplificate prin soluții practice.

Procedurile analitice și Standardele Internaționale de Audit

Procedurile analitice reprezintă instrumente de lucru pentru auditorul financiar cu ajutorul cărora acesta evaluează informația financiară din perspectiva relațiilor verosimile dintre datele financiare și datele nefinanciare sau al abaterilor neobișnuite, dar semnificative, care pot apărea în contextul utilizării unor comparații între datele financiare și datele așteptate (definiția procedurilor analitice este prezentată în cadrul ISA 520 „Proceduri analitice”). Aceste instrumente denumite și **proceduri analitice de fond** sunt proiectate să „fundamenteze” informația financiară prin utilizare independentă sau în combinație cu alte teste de detaliu. În situația în care nivelul riscului de audit determinat în etapa planificării este

ridicat, atunci putem aplica în mod extensiv teste de detaliu, iar dacă nivelul riscului va scădea atunci poate crește gradul de utilizare al procedurilor analitice. Procedura de fond este concepută să detecteze denaturările semnificative la nivelul afirmațiilor conducerii. În contextul Standardelor Internaționale de Audit, procedurile analitice sunt corelate cu etapele de desfășurare ale misiunii de audit (Tabel nr. 1).

Efectuarea procedurilor analitice este importantă în fazele de planificare și finalizare, acolo unde standardele de audit apreciază că aplicarea acestora are un caracter obligatoriu.

Procedurile analitice pot fi grupate în două tipuri și anume în proceduri **predictive** (bazate de cele mai multe ori pe modele de calcul foarte simple, e.g. multiplicarea veniturilor cu rata profitabilității, multiplicarea suprafeței unui magazin cu rata vânzărilor pe metru pătrat etc.) sau pe **analiza ratio-urilor/trend-urilor**. Pot fi de asemenea asimilate procedurilor analitice și activitățile de **analiză a datelor numerice** bazate pe diferite filtrări numerice ce pun în evidență elemente neobișnuite (implicit cu risc ridicat). Literatura de specialitate¹ prezintă în strânsă corelație cu procedurile analitice, **activitățile de chestionare** ale clientului; într-adevăr, acest tip de probă este foarte important, mai ales în cadrul misiunilor de revizuire limitată.

Tabel 1 - Procedurile analitice și etapele auditului financiar

Faza de audit	Standard de Audit	Scop
Planificare	ISA 315 „Identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă prin înțelegerea entității și a mediului său”	<ul style="list-style-type: none"> Obținerea unei înțelegeri asupra afacerii clientului; Evaluarea riscului; Evaluarea ipotezei de continuitate a activității; Efectuarea unei evaluări de ansamblu asupra situațiilor financiare.
În timpul misiunii și în faza de închidere	ISA 330 „Răspunsul auditorului la riscurile evaluate”	<ul style="list-style-type: none"> Recomandări privind natura, momentul și amploarea procedurilor de audit ca reacție la evaluarea riscurilor; Reducerea cantității de teste de detaliu (eficientizarea auditului); Determinarea eficienței unor controale.
	ISA 520 „Proceduri analitice”	<ul style="list-style-type: none"> Utilizarea ca proceduri de fond, dar și utilitatea în formularea unei concluzii generale; Efectuarea unei evaluări de ansamblu asupra situațiilor financiare.

Sursă: *Abordare proprie*

¹ Arens, Alvin A., Loebecke, James K., *Audit. O abordare integrată*, Ed. Arc, Chișinău, 2003, pag. 422.

Practic, procedura analitică funcționează asemenea unui „test de verosimilitate”, în care auditorul evaluează în faza inițială procedura propusă și informațiile utilizate, din punct de vedere al **adecvării** procedurii și respectiv al **credibilității** informațiilor, apoi își planifică un obiectiv „țintă” (așteptare) al datelor financiare analizate, față de care determină abaterea actuală. Dacă abaterea este neverosimilă, atunci procedura analitică a identificat o denaturare.

În principal, observăm că acest procedeu se bazează pe folosirea activă a **metodei comparative** datorită faptului că, în activitatea auditorului financiar, utilizarea **experimentului** este dificil de realizat. În secundar, auditorul financiar utilizează în domeniul procedurilor analitice **metoda modelizării**, adică a simplificării realității complexe prin intermediul unor modele artificiale teoretice, formalizate prin ecuații matematice care redau relațiile dintre elementele constitutive. Aceste modele economico-matematice pun în evidență fie o variație pozitivă (covarianță), fie o variație negativă (contravarianță).

Valoarea procedurilor analitice, fie ele bazate pe comparații sau pe modele matematice, depinde de gradul lor de adecvare cu afirmațiile conducerii, de generalitatea lor în aplicare și totodată de simplitatea în utilizare. Concluziile procedurilor analitice sunt utile, dar validitatea acestora va depinde în mod covârșitor de rigoarea definirii termenilor, dar și de posibilitatea aplicării lor asupra unor volume mari de date având un caracter de previzibilitate. Această metodă poate suscita ipoteze, dar nu va putea constitui explicația cauzelor în situația unei misiuni de audit.

Tipurile de comparații utilizate în analiza datelor financiare prezintă diversitate. Spre exemplu, ele pot fi realizate între:

- (a) Datele comparative ale diferitelor perioade (nivelul soldurilor activelor și pasivelor, cheltuieli și respectiv venituri);
- (b) Datele planificate (bugete, previziuni financiare, estimări) ale entității și cele actuale;
- (c) Estimările auditorului și datele din conturi (e.g. indicatori de profitabilitate sau diferite tipuri de costuri);
- (d) Firme sau domenii de activitate similare sau datele de ramură (benchmarking);
- (e) Rezultatele unor modele matematice relaționale care prezintă avantajul predictibilității și rezultatele curente;
- (f) Datele financiare și cele nefinanciare (e.g. cifrele cantitative ale producției și indicatorii financiari).

Spre exemplu, prezentăm un model de tabel comparativ al conturilor (Figura nr. 1), în care putem observa în mod intuitiv avantajele analizei comparative a soldurilor prin intermediul abaterilor relative, dar și absolute, prin utilizarea unui model de calcul tabelar în Excel. Aceste tabele comparative ar fi util să fie realizate în cadrul tuturor secțiunilor de analiză a conturilor și ar trebui, în opinia noastră, să constituie „firul conducător” în procesul de analiză a conturilor.

Gradul de sofisticare al acestor comparații poate fi diferit, în funcție de judecata profesională a auditorului, precum și în corelație cu gradul de asigurare dorit. Evaluarea inițială asupra aplicabilității unei proceduri analitice ar trebui să definească în mod obligatoriu două elemente:

- **Precizia** dorită a procedurii analitice (la nivelul **erorii tolerabile**), precum și
- **Gradul de încredere** în procedura aplicată.

Experiența practică ne arată că definirea celui de al doilea element este greu de realizat în activitatea curentă a auditorilor financiari, din cauza dificultății inerente a procesului de cuantificare a acestuia. Gradul de încredere în procedura analitică pe care dorim să o utilizăm este influențat de:

- experiența noastră tehnică pentru identificarea factorilor cu efect semnificativ sau al relației implicate,
- stabilitatea mediului economic (dacă mediul este **instabil** nu este recomandabil să ne bazăm pe procedurile analitice care folosesc un model predictiv),
- complexitatea organizării entității,
- gradul de încredere al datelor utilizate.

În cadrul activității practice, auditorul financiar din România utilizează „Ghidul privind auditul calității”², care prevede în cadrul secțiunii B7/1 (Sumarul evaluării riscului și planul de eșantionare) că atunci când procedurile analitice pot fi utilizate efectiv pentru obținerea de probe privind o afirmație individuală, acest fapt influențează reducerea volumului eșantionului. Determinarea gradului de relevanță acordat acestor proceduri analitice și care afectează volumul eșantionului, necesită utilizarea raționamentului profesional. Ghidul prevede că aplicarea raționamentului profesional în utilizarea procedurilor analitice trebuie fundamentată și documentată în cadrul dosarului misiunii de audit, în vederea justificării unei astfel de abordări.

² ICAS, *Ghid privind auditul calității*, coeditare CAFR- Ed IRECSO, București, 2009

Figura 1 - Exemplu de tabel comparativ al conturilor

nr.cor	Sec.	Denumire	Ref.	Sold	Ref.	Sold	Ajustari	Retratate	Variatie	×	×	
			31/12/2009	31/12/2010	31/12/2010							
(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)=(6)+(7)	(9)=(8)-(4)	(10)	(11)=(9)/(4)*100	
IMOBILIZARI NECORPORALE												
201	D	Cheltuieli de constituire	D20	8,464		8,464	50	8,514	50	1021.74	0.59	
205	D	Concesiuni, brevete		3,917	D30	3,917	-50	3,867	-50	464.02	-1.28	
208	D	Alte imob. necorporale							0	0.00	100.00	
2801	D	Amortizarea cheltuielilor de constituire		-6,514		-7,496		-7,496	-982	-899.64	15.07	
2805	D	Amortizarea concesiunilor		-2,583		-4,051		-4,051	-1,468	-486.11	56.84	
2808	D	Amortizarea altor imob. necorporale						0	0	0.00	100.00	
				3,283		833		833	-2,450	100.00	-74.62	
Ajustare nr. 1				RON	RON							
DR #201				50								
					CR #205	50						
Reclasificare contabila concesiuni.												

Sursă: Abordare proprie

În urma acestei analize se cuantifică un factor care este utilizat în calculul eșantionului; astfel, un factor de 3 trebuie utilizat pentru relevanța totală; 2 - pentru o relevanță limitată și 1 - pentru lipsa relevanței. În cadrul activității desfășurate de către auditori cu respectarea „Normelor minimale de audit”, în activitatea de determinare a riscului de audit trebuia evaluată mărimea riscului de nedetectare neasociat cu eșantionarea (RNNE). Scopul acestei evaluări era determinat de posibilitatea utilizării procedurilor analitice de revizuire în cadrul anumitor secțiuni de audit. În mod similar cu recomandarea prezentată în „Ghidul privind auditul calității”, era

prezentat un factor al gradului de siguranță a revizuirii analitice, care putea să fie evaluat ca: ridicat (31%), moderat (56%) sau zero (100%). Evaluarea acestor factori era documentată în faza de planificare a auditului, atunci când în urma aplicării procedurilor analitice preliminare trebuia determinat dacă procedurile analitice vor constitui o metodă satisfăcătoare de obținere a probelor de audit. Observăm că abordarea este similară în ambele variante și că în principal auditorul trebuie să se bazeze pe raționamentul profesional în determinarea relevanței acordate aplicării procedurilor analitice.

Procedurile analitice constituie instrumentul de lucru predilect în cadrul misiunilor de revizuire (ISAE 3000 „Alte misiuni de certificare, cu excepția auditului, sau examinărilor limitate ale situațiilor financiare” sau ISAE 3400 „Misiuni de examinare a informațiilor financiare previzionale”), acolo unde probele principale de audit provin în principal din chestionarea personalului entității. Într-o manieră similară cu cerințele prezentate în ISA 520 „Proceduri analitice”, standardul de audit utilizat de către auditorii din SUA (Statement on Auditing Standards No. 56 „Analytical Procedures”) evidențiază de asemenea importanța procedurilor analitice și recomandă uti-

lizarea acestora pe parcursul întregului proces al auditului financiar.

Proceduri analitice - exemple practice

Din experiența practică vă prezentăm unele exemple de proceduri analitice, în funcție de poziția conturilor analizate în cadrul situațiilor financiare (Tabel nr. 2):

Tabel 2 - Proceduri analitice ce pot fi utilizate în activitatea practică

Conturi analizate	Procedură analitică
Conturi la bancă și numerar	<ul style="list-style-type: none"> • Comparați soldurile perioadei curente cu cele ale perioadei precedente și investigați abaterile neobișnuite (solduri creditoare, sume neobișnuite) sau absența unei variații. • Analizați dobânzile plătite sau primite în corelație cu soldul mediu al disponibilităților bancare sau cu liniile de credit.
Creanțe	<ul style="list-style-type: none"> • Comparați <u>lista pe vechimi</u> a creanțelor cu valorile corespondente din perioada precedentă și analizați variațiile semnificative. • Comparați proviziunile pentru creanțe îndoielnice ca procent din soldul creanțelor sau vânzări, pentru perioada curentă față de perioada precedentă. • Comparați viteza de rotație a soldului creanțelor comerciale din perioada curentă față de perioada precedentă.
Stocuri	<ul style="list-style-type: none"> • Comparați cantitățile sau valorile stocurilor pe baza locației, tipului de stoc sau produse față de valorile perioadei precedente. • Comparați cantitățile de stocuri pe produs cu cantitățile vândute sau consumate. • Comparați consumurile planificate de materii prime cu consumul realizat. • Comparați rapoartele de producție cu „Notele de predare” ale produselor finite din magazie. • Comparați structura costului produselor finite (materii prime, muncă directă, cheltuieli indirecte) cu informația din perioada precedentă. • Calculați viteza de rotație a materiilor prime pentru perioada curentă comparativ cu perioada anterioară.
Cheltuieli înregistrate în avans	<ul style="list-style-type: none"> • Comparați soldurile perioadei curente cu cele ale perioadei precedente și investigați abaterile neobișnuite sau absența oricărei variații.
Investiții	<ul style="list-style-type: none"> • Comparați valoarea de piață curentă cu cea din perioada precedentă pe tipuri de investiții financiare. • Calculați veniturile din dividende ca procent din valoarea medie a investiției și analizați verosimilitatea rezultatului.
Imobilizări corporale	<ul style="list-style-type: none"> • Analizați un tabel comparativ al imobilizărilor corporale pe tipuri de clasificare și locație pentru a identifica achizițiile și vânzările sau ieșirile din timpul exercițiului financiar, comparați cu bugetul entității și identificați abaterile neobișnuite sau absența oricărei abateri. • Calculați procentul cheltuielii cu amortizarea raportat la valoarea brută și comparați cu perioada precedentă. • Comparați nivelul cheltuielilor cu amortizarea față de perioada precedentă și identificați efectul intrărilor sau al ieșirilor de imobilizări.
Imobilizări necorporale	<ul style="list-style-type: none"> • Comparați soldurile perioadei curente cu cele ale perioadei precedente și investigați abaterile neobișnuite, sau absența oricărei variații.

(Continuare Tabel 2)

Conturi analizate	Procedură analitică
Datorii	<ul style="list-style-type: none"> • Comparați soldurile perioadei curente cu cele ale perioadei precedente și identificați schimbările neobișnuite, cum ar fi modificarea unor furnizori importanți sau schimbarea structurii pe vechime a soldurilor furnizorilor. • Comparați viteza de rotație a soldului datoriilor perioadei curente față de perioada precedentă. • Calculați procentul cheltuielilor cu impozitul pe profit față de profitul brut contabil în perioada curentă față de perioada precedentă și investigați variațiile neobișnuite sau absența oricărei variații.
Capitaluri proprii	<ul style="list-style-type: none"> • Calculați nivelul rezervelor legale ca procent din capitalul social și comparați nivelul soldurilor față de perioadele anterioare.
Venituri	<ul style="list-style-type: none"> • Comparați veniturile lunare și analizați variațiile neobișnuite sau absența unor variații așteptate. • Verificați comparația dintre veniturile planificate și cele realizate pe o bază lunară și analizați variațiile semnificative. • Comparați vânzările anului curent cu vânzările planificate sau cu cele ale anului precedent pe bază de produs sau segment geografic. • Comparați volumul vânzărilor cu datele statistice ale sectorului ca procent din total. • Comparați indicatorii de profitabilitate ai perioadei curente (marja profitului) cu cei din perioada trecută.
Costuri și cheltuieli	<ul style="list-style-type: none"> • Comparați cheltuielile aferente vânzărilor pe o bază lunară, pe locații, produs sau segment geografic cu cele ale perioadei anterioare sau cu cele planificate și analizați variațiile semnificative sau neobișnuite. • Comparați structura costului (costuri directe și indirecte) cu cea a perioadei precedente. • Comparați indicatorul salarii directe raportat la numărul de angajați cu cel al perioadei trecute și investigați variațiile semnificative. • Comparați producția medie pe salariat cu cea a perioadei trecute și investigați abaterile semnificative sau absența unor variații așteptate. • Verificați comparațiile dintre nivelul cheltuielilor or lunare bugetate și cele realizate și analizați variațiile neobișnuite. • Calculați procentul contribuțiilor sociale relativ la cheltuielile salariale și comparați cu perioadele trecute sau cu nivelul legal.

Sursă: *Abordare proprie*

În activitatea de audit financiar, aplicarea procedurilor analitice trebuie corelată în mod direct cu riscul sau eroarea posibilă adresată (Tabel nr. 3).

În mod obișnuit, auditorul financiar ar trebui să ia în considerare următoarele aserțiuni aferente situațiilor financiare, în procesul de „proiectare” al procedurilor de fond:

- Existență;
- Evaluare sau măsurare;
- Completitudine (exhaustivitate);
- Drepturi și obligații;
- Prezentare și clasificare.

Procedurile analitice nu pot fi utilizate pentru obținerea de probe de audit pentru toate afirmațiile conducerii, dar sunt extrem de utile pentru documentarea unor aserțiuni specifice, cum ar fi **evaluarea** sau **exhaustivitatea**. Spre exemplu,

existența stocurilor sau a imobilizărilor este testată în principal prin intermediul participării la inventariere sau prin observație fizică, iar existența creanțelor prin utilizarea tehnicii circularizării; în aceste cazuri, utilizarea procedurilor analitice ar putea fi utilă ca o metodă auxiliară.

Procedurile analitice pot fi utilizate și în situații rare, cum ar fi auditarea instrumentelor financiare derivate, acolo unde obiectivele de audit în corelație cu afirmațiile/aserțiunile conducerii, pot fi, spre exemplu, dacă:

- Toate câștigurile sau pierderile cauzate de către instrumentele derivate sunt înregistrate în situațiile financiare (Completitudine);
- Toate instrumentele derivate sunt înregistrate în situațiile financiare (Completitudine);
- Instrumentele derivate sunt înregistrate în bilanț la o valoare rezonabilă (Evaluare);

Tabel 3 - Corelația procedurilor analitice aplicate cu riscul sau eroarea posibilă

Exemplu procedură analitică	Risc sau eroare posibilă
Comparații ale vânzărilor față de perioadele precedente.	Supraevaluarea sau subevaluarea veniturilor sau a creanțelor comerciale.
Comparații ale costurilor salariale față de perioadele precedente.	Prezentarea eronată a cheltuielilor salariale.
Analiza listei detaliate a furnizorilor pentru detectarea sumelor neobișnuite.	Clasificarea eronată a datoriilor.
Calcularea unor indicatori, cum ar fi viteza de rotație a furnizorilor.	Neînregistrarea tuturor conturilor sau prezentarea eronată a acestora.

Sursă: Abordare proprie

- Instrumentele derivate, precum și câștigurile sau pierderile asociate sunt corect clasificate, descrise și prezentate în situațiile financiare, precum și în notele la situațiile financiare în conformitate cu standardele contabile aplicabile (Prezentare).

Un exemplu ilustrativ de proceduri analitice aplicabile în cazul instrumentelor financiare derivate poate fi următorul:

- Comparați sumele câștigurilor sau pierderilor provenite din diferențe de schimb valutar sau din rata dobânzii, aferente swap-urilor, opțiunilor futures sau contractelor la termen cu variațiile așteptate (bazate pe schimbări în rata dobânzii, rata de schimb etc.) și verificați variațiile actuale pentru verosimilitate;
- Comparați valoarea de piață curentă a instrumentelor derivate cu valoarea perioadei precedente.

Datele nefinanciare față de care un auditor poate să coreleze informația financiară analizată pot fi de natură diversă, spre exemplu:

- Numărul angajaților (salariu pe angajat, vânzări pe angajat);
- Numărul vizitatorilor (vânzări pe numărul mediului vizitatorilor în magazin);
- Suprafața operațională (venituri pe metru pătrat);
- Lungimea (cost pe kilometru);
- Volumul cantitativ al producției sau vânzărilor (venituri pe bucată);
- Numărul comenzilor de vânzare, numărul comenzilor noi primite de la clienți;
- Numărul reclamațiilor primite de la clienți;

- Gradul de ocupare hotelieră;
- Numărul autovehiculelor achiziționate sau casate.

Tehnici statistice – analiza regresională

Standardul de Audit ISA 520 enumeră printre metodele posibile care pot fi folosite în calitate de proceduri analitice și tehnicile statistice avansate, spre exemplu, analiza regresională. Această metodă se bazează pe studiul legăturilor statistice (stohastice) în care „fenomenul efect este rezultatul combinării mai multor cauze”³, spre deosebire de situația unor legături funcționale realizate în mod direct (univoc) între un fenomen-cauză și un fenomen-efect. În domeniul statisticii, se utilizează de asemenea metode și proceduri analitice de calcul și interpretare statistică prin care se poate determina existența și direcția legăturii, forma și gradul de intensitate în care aceasta se realizează. Astfel de metode pot fi, spre exemplu, aplicarea ecuațiilor de regresie, a coeficienților de corelație sau a coeficienților de asociere. Bineînțeles, toate aceste metode se pot aplica doar în situația în care din datele și experiența anterioară se poate documenta o relație de cauzalitate obiectivă dintre fenomenul-cauză și fenomenul-efect.

În primul rând, statistica prin intermediul testării ipotezelor statistice ne oferă posibilitatea stabilirii cu un grad de probabilitate ales, a existenței sau absenței legăturii dintre fenomene⁴:

3 Biji, Elena Maria et al., *Statistică pentru economiști*, Ed. Economică, București, 2010, pag. 275

4 Isaic-Maniu, Alexandru, Mitruț, Constantin și Voineagu, Vergil, *Statistica pentru managementul afacerilor*, Ed. Economică, București, 1999, pag. 172.

- Testul χ^2 : spre exemplu, în cazul a două variabile X și Y , din calculul numeric al valorii χ^2 pentru situația în care aceasta este mai mică decât valoarea χ^2 tabelată, pentru $(m-1)(n-1)$ – grade de libertate și o probabilitate P aleasă, se poate aprecia dacă cele două variabile sunt independente;
- Testul analizei dispersionale: testul se bazează pe formula aditivității dispersiilor și pe calculul unor indicatori fundamentați pe dispersie. De asemenea, prin comparație cu valori precalculate se poate aprecia existența unor legături statistice.

În al doilea rând, putem aplica **analiza regresiei** statistice în scopul proiectării unui model de regresie. Noțiunea de regresie a fost propusă pentru prima dată de către un biolog englez (Fr. Galton). În perioada în care acesta studia relația dintre talia băieților la încorporare în armată și talia părinților (tatălui) acesta a făcut observația că există o tendință de revenire a înălțimii băieților spre talia medie, ori de câte ori talia tatălui era mult sub sau deasupra mediei. Această relație între variabila „talia băiatului” și o altă variabilă „talia tatălui”, exprimând regresia spre medie, este exprimată matematic printr-o ecuație în care variabila dependentă y , este o funcție de una sau mai multe variabile explicative x (ecuația de regresie fiind $y = f(x)$)⁵.

Activitatea de proiectare a unui model de regresie se poate desfășura într-un mod teoretic ideal, în mai multe etape, spre exemplu:

- **Identificarea** tipului de dependență;
- **Specificarea** formei de exprimare a variabilelor;
- **Estimarea** parametrilor modelului;
- **Testarea** semnificației parametrilor estimați;
- **Validarea** modelului;
- **Utilizarea** modelului în operațiuni de **simulare** și **predicție**.

Tipurile de manifestare a legăturii dintre fenomene pot lua forme diverse, în cadrul cărora modelul linear reprezintă un caz ideal, ecuația analitică matematică putând avea de cele mai multe ori o formă curbilinie (exponențial, parabolic, hiperbolic, Tornqvist, Gompertz, logistic etc.).

Pentru modelul de regresie unifactorială liniară⁶, ecuația funcției liniare de regresie este (1):

$$Y_{xj} = a + bx_j + e_j \quad (1)$$

Unde:

Y_{xj} = valorile teoretice ale variabilei Y în funcție de X ;

x_j = valorile empirice ale variabilei X ;

a și b = parametrii funcției de regresie;

e_j = mărimea erorii (diferența dintre valoarea empirică y_j și valoarea teoretică Y_{xj}).

Parametrii a și b se estimează prin metoda celor mai mici pătrate, care presupune minimizarea sumei pătratelor erorii ($\sum e_j^2 = \min$). Se obține un sistem de ecuații (2):

$$\begin{aligned} Na + b\sum x_j &= \sum y_j \\ a\sum x_j + b\sum x_j^2 &= \sum x_j y_j \end{aligned} \quad (2)$$

unde x_j și y_j reprezintă valorile empirice înregistrate, iar n este numărul unităților.

Din rezolvarea sistemului de ecuații se obține

$$\begin{aligned} a &= [\sum y_j \sum x_j^2 + \sum x_j \sum x_j y_j] / [n\sum x_j^2 - (\sum x_j)^2] \\ b &= [n\sum x_j y_j - \sum x_j \sum y_j] / [n\sum x_j^2 - (\sum x_j)^2] \end{aligned} \quad (3)$$

Intensitatea legăturii dintre cele două variabile poate fi măsurată prin intermediul coeficientului de corelație care este definit astfel:

$$\rho(Y/X) = [\sum(x - x \text{ mediu})(y - y \text{ mediu})] / [n\sigma_x \sigma_y] \quad (4)$$

unde σ_x și σ_y reprezintă abaterile medii pătratice ale celor două variabile. Domeniul de variație al coeficientului de corelație este $[-1;1]$. Semnul indicatorului ne va indica direcția legăturii; spre exemplu, semnul minus ne indică o legătură inversă. Valorile sub 0,2 ne arată inexistența legăturii.

Exemplu numeric

În Tabelul nr. 4, am prezentat datele primare (col. 1 și 2) care reprezintă valoarea materialelor directe aflate în corelație cu valoarea producției (lunar). Datele obținute din contabilitatea de costuri au fost ordonate crescător după valorile x_j (col. 1).

Seriile de date din col. 1 și 2 se află în corelație directă (Figura nr. 2), ele fiind reprezentate de către curba „Actual”. În această etapă am realizat identificarea tipului de legătură.

⁵ Pecican, Eugen Ștefan, *Econometria pentru... economiști*, Ed. Economică, București, 2007, pag. 59.

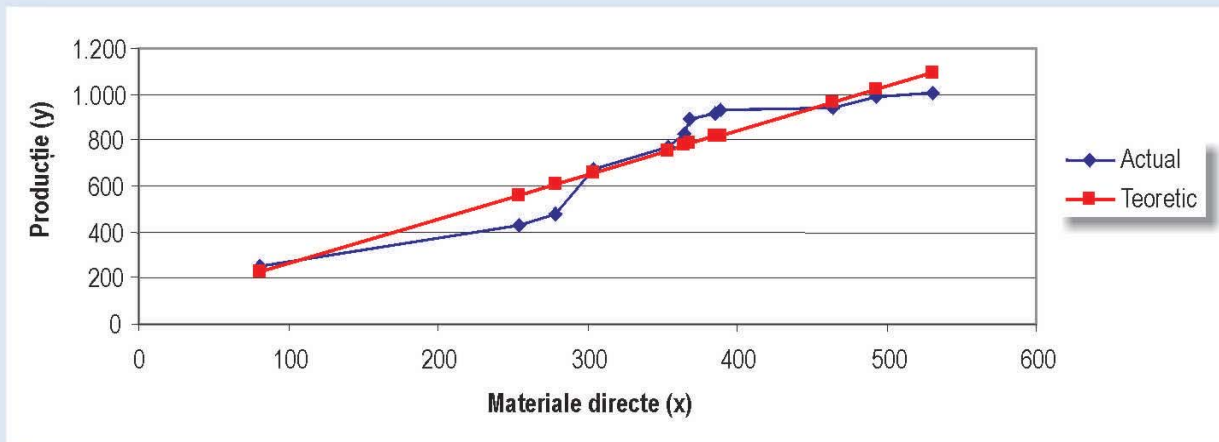
⁶ Anghelache, Constantin et al., *Bazele statisticii teoretice și economice*, Ed. Economică, București, 2005, pag. 140.

Tabel 4 - Corelația dintre valoarea materialelor directe și valoarea producției

Col. numere	Materiale directe (x_i)	Producție (y_i)	x_i^2	$x_i y_i$	TRON $Y_{xi}=71,17921 + 1,932252 x_i$
(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	81	254	6.561,0	20.574,0	227,69
2	254	432	64.516,0	109.728,0	561,97
3	279	475	77.841,0	132.525,0	610,28
4	304	672	92.416,0	204.288,0	658,58
5	354	771	125.316,0	272.934,0	755,20
6	365	823	133.225,0	300.395,0	776,45
7	369	892	136.161,0	329.148,0	784,18
8	385	916	148.225,0	352.660,0	815,10
9	389	933	151.321,0	362.937,0	822,83
10	464	942	215.296,0	437.088,0	967,74
11	493	986	243.049,0	486.098,0	1.023,78
12	531	1.005	281.961,0	533.655,0	1.097,21
Total	4.268	9.101	1.675.888	3.542.030	9.101

Sursă: Abordare proprie

Figura 2 - Graficul de corelație

Sursă: Abordare proprie

Estimarea parametrilor modelului se realizează prin rezolvarea sistemului de ecuații normale:

$$12 a + 4.268 b = 9.101$$

$$4.268 a + 1.675.888 b = 3.542.030 \quad (5)$$

având soluțiile $a = 71,17921$ și $b = 1,93225$. Funcția de regresie care descrie legătura celor două variabile este reprezen-

tată în coloana (5) din Tabelul nr. 3:

$$Y_{xi} = 71,17921 + 1,932252 x_i \quad (6)$$

iar grafic este reprezentată de către curba „Teoretic”, prezentată în Figura nr.1.

Ecuția (5) poate fi utilizată pentru calcularea valorilor teoretice ale funcției de regresie prin înlocuirea succesivă cu valo-

rile empirice x_i (coloana 5 din Tabelul nr. 3).

Valorile a și b pot fi determinate cu ajutorul funcțiilor statistice disponibile în Excel: **INTERCEPT(known_y, known_x)** și respectiv **SLOPE(known_y, known_x)**. Procedul regresiei este aplicat unui eșantion de cazuri, deoarece în practică dispunem doar de datele unui eșantion, în multe situații nereproductibile.

Observăm ușurința cu care ecuația funcției de regresie poate fi utilizată pentru efectuarea de predicții (extrapolare), utilă nu numai pentru prognoză, dar și pentru aplicarea testelor procedurilor analitice.

Coeficientul de corelație calculat cu ajutorul funcției statistice din Excel, **CORREL(array 1;array 2)** are valoarea 0,93625; această valoare ne indică o legătură directă strânsă între cele două seturi de variabile.

Exemplul numeric prezentat mai sus este simplificat în dorința de a demonstra posibilitatea reală de aplicare a analizei de regresie în scopul aplicării procedurilor analitice în cadrul auditului financiar.

În practică, modelele de regresie pot fi mult mai complicate (e.g. multifactoriale sau neliniare), iar testarea parametrilor ecuației de corelație sau a indicatorului de corelație se poate efectua prin intermediul teoriei testării ipotezelor statistice (aplicarea legii de repartiție Student).

Concluzii

Auditorul financiar întâlnește în multe situații variații neobișnuite în cadrul situațiilor financiare, comparativ cu perioada precedentă, pe care trebuie să le interpreteze și cărora trebuie să le ofere o explicație.

Cauza acestor variații o reprezintă în numeroase cazuri **factorii exogeni** ai mediului extern în care evoluează entitatea, dar poate fi determinată și de către **factori endogeni**, cum ar fi punctele slabe ale mediului de control intern și care pot permite apariția erorilor sau a fraudei.

Explicația furnizată acestor abateri neobișnuite sau așteptate, fie că a fost obținută de către auditor prin efort propriu, fie că a fost în mod direct furnizată de către entitate, trebuie să fie evaluată din punct de vedere al **adecvării** și **verosimilității** în cadrul procedurilor analitice aplicate.

Scopul acestui articol este de a prezenta cititorului cadrul conceptual al procedurilor analitice, însoțite de exemple concrete cu aplicabilitate în activitatea practică de audit financiar.

Aceste exemple pot fi utilizate nu numai de către auditorii financiari în cadrul auditului extern, dar pot fi utile pentru auditorii interni sau, de ce nu, chiar **managementului** entităților, care le pot utiliza în scopul verificării situațiilor financiare sau pentru dezvoltarea unor instrumente utile în activitatea de previzionare.

Bibliografie

Arens, Alvin A. and Loebbecke, James K., *Audit. O abordare integrată*. Ed. Arc, Chișinău, 2003.

Anghelache, Constantin et al., *Bazele statisticii teoretice și economice*, Ed. Economică, București, 2005.

Biji, Elena Maria et al., *Statistică pentru economiști*, Ed. Economică, București, 2010.

Pecican, Eugen Ștefan, *Econometria pentru... economiști*, Ed. Economică, București, 2007.

Isaic-Maniu, Alexandru, Mitruț, Constantin și Voineagu, Vergil, *Statistica pentru managementul afacerilor*, Ed. Economică, București, 1999.

ICAS, *Ghid privind auditul calității*, coeditare CAFR-Ed. Irecson, București, 2009;

IFAC, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate. Audit financiar 2009*, Coeditare CAFR-Ed. Irecson, București, 2009.

www.pwc.com/ro/theacademy

Never stop learning
The Academy

Join our
ACCA Advantage
Programme!

pwc

Call 021 225 3832 or email the.academy@ro.pwc.com.

Motivații și consecințe ale adoptării IFRS: percepții privind factorii instituționali din mediul românesc

Ion IONAȘCU*, Mihaela IONAȘCU** & Lucian MUNTEANU***

Abstract

Determinants and Consequences of IFRS Adoption: Perspectives on the Romanian Institutional Factors

The purpose of this paper is to capture the perception of the finance directors of listed Romanian companies regarding the economic benefits of IFRS implementation and the institutional factors that may affect their occurrence. The results showed that the majority of finance directors believe that the IFRS adoption can improve the quality of financial reporting by means of increased international comparability and the switch to fair values. However, the finance directors indicated a series of institutional factors (such as the link between accounting and taxation, and the lack of active markets needed for fair value measurements) that are likely to prevent financial statements drafted according to IFRS to provide quality accounting information, despite the high quality standards on which they are based. Furthermore, the finance directors identified structural institutional factors (such as the double accounting system operating in Romania, or the capital market inefficiency) that are expected to limit the potential economic benefits for the capital market that can be derived from accounting information conforming to IFRS, regardless of its qualitative characteristics.

Key words: *IFRS adoption, incentives, economic benefits, institutional factors*

JEL Classification: G32, M41

Cuvinte cheie: *adoptarea IFRS, motivații, beneficii economice, factori instituționali*

Introducere

Inițial, în perioada de debut a activității IAS/B, aplicarea IAS/IFRS s-a făcut facultativ de către companiile transfrontaliere, iar apoi, treptat, s-a trecut la aplicarea obligatorie, la nivelul unor jurisdicții naționale sau suprastatale (UE). Astăzi, normele IFRS sunt adoptate în peste 100 de țări (Alali și Cao, 2010), aplicarea lor fiind obligatorie sau doar permisă.

Studiile privind motivațiile și impactul adoptării IFRS sunt relativ recente, dezvoltate îndeosebi după anii 2000, și privesc consecințele aplicării acestora asupra companiilor din diferite țări, cât și motivațiile adoptării IFRS de către diferite țări.

În contextul aplicării voluntare a IFRS, companiile urmăresc obținerea unor avantaje care le vizează direct (accesul la finanțare străină sau la finanțare cu un cost mai scăzut, creșterea trans-

* Prof. univ. dr., Academia de Studii Economice București, e-mail: ionascui@cig.ase.ro

** Lect. univ. dr., Academia de Studii Economice București, e-mail: mihaela.ionascu@cig.ase.ro

*** Drd., Academia de Studii Economice București, e-mail: lucian1212@gmail.com

parenței pentru asigurarea încrederii investitorilor etc.). În schimb, dacă aplicarea IFRS este obligatorie, impusă de factorii de decizie politică sau de reglementare contabilă, atunci problema costului adoptării IFRS nu se pune la nivel de entitate în sensul raportului cost/avantaje, deoarece firmele percep acest cost ca pe unul care trebuie suportat. În schimb, sunt avute în vedere motivații generale, frecvent fiind vehiculat avantajul că firmele vor produce și difuza raportări contabile de înaltă calitate, care vor asigura transparență și comparabilitatea informațiilor financiare pentru mediul de afaceri.

Cercetări recente au arătat că beneficiile adoptării IFRS depind în mare măsură de motivațiile care stau la baza aplicării lor, dar și de contextul local în care sunt aplicate.

Astfel, există dovezi empirice potrivit cărora avantajele IFRS sunt mai mari pentru companiile care le adoptă voluntar, precum și pentru companiile care operează în contexte locale, caracterizate prin piețe de capital puternice sau cu regimuri de impunere reglementară puternică (*legal enforcement*, engl.).

În România, normele IFRS sunt aplicate cu precădere ca urmare a respectării cerințelor impuse de UE țărilor membre, contextul local fiind caracterizat de factori instituționali specifici, cum sunt o piață bursieră slab capitalizată și cu o lichiditate redusă, finanțarea predominant bancară a entităților, conectarea contabilității la fiscalitate și calitatea slabă a guvernantei corporative.

În acest context, studiul de față își propune să investigheze percepțiile directorilor financiari ai companiilor românești cotate cu privire la beneficiile adoptării normelor IFRS și la factorii instituționali care, în opinia lor, pot influența avantajele implementării.

Stadiul cunoașterii

Cercetările privind impactul adoptării IFRS sunt dezvoltate îndeosebi în ultimii zece ani ca urmare a impunerii treptate a acestora ca standarde contabile globale, obiectivele acestor studii variind de la identificarea motivațiilor/ beneficiilor așteptate care stau la baza implementării IFRS, la evaluarea efectivă a avantajelor adoptării lor la nivelul pieței sau al companiilor și a factorilor instituționali care afectează obținerea acestor avantaje.

Astfel, Ramana și Sletten (2009, 2011) au analizat cauzele adoptării IFRS de către diferitele jurisdicții naționale și au pus în evidență „efecte de rețea” (*network effects*, engl.) în adoptarea tot mai largă a acestor standarde de care țări, arătând că este mai probabil ca o țară să adopte normele IFRS dacă partenerii ei comerciali sau țările din cadrul regiunii ei geografice le-au adoptat. În studiul din 2011, efectuat pe 92 de țări pentru perioada 2003-2008, Ramana și Sletten atrag atenția asupra unui fapt: cu cât mai multe jurisdicții naționale aflate în legături cu o anumită țară aplică IFRS cu atât mai mult se îmbunătățește percepția privind beneficiile adoptării (care merg de la diminuarea costurilor de tranzacție la creșterea utilizării situațiilor financiare de către utilizatorii străini), ceea ce contribuie semnificativ la decizia de adoptare a IFRS de către respectiva țară, iar perceperea beneficiilor de rețea atrage și creșterea gradului de armonizare a aplicării IFRS între diferite țări. Interesul pentru adoptarea IFRS este cu atât mai ridicat cu cât o țară este interesată de dezvoltarea relațiilor economice cu străinătatea iar, datorită efectelor de rețea, adoptarea IFRS se autoîntreține.

Legat de beneficiile efective ale adoptării IFRS, Daske *et al.* (2008) au arătat, la nivel global, pe baza unui eșantion mare de companii obligate să aplice normele IFRS din diferite țări, că lichiditatea piețelor crește la momentul implementării standardelor internaționale, împreună cu aprecierea valorii acțiunilor și cu o reducere a costului capitalului.

Cu toate acestea, Daske *et al.* (2008) au arătat că aceste beneficii ale adoptării normelor IFRS se obțin doar în țările în care companiile au motivații individuale de a fi transparente și în care maniera de impunere reglementară (*legal enforcement*, engl.) este puternică. În plus, studiul a identificat faptul că efectele IFRS asupra pieței de capital sunt mai pronunțate pentru companiile care le adoptă voluntar atât în anul în care le adoptă, cât și mai târziu, când normele IFRS devin obligatorii.

Un alt studiu efectuat de către aceeași autori – Daske *et al.* (2011) – a analizat în detaliu impactul adoptării voluntare a IFRS asupra pieței, identificând o practică „formală” de adoptare a IFRS, respectiv adoptarea unei „etichete” pentru a câștiga încrederea investitorilor. Făcând distincția între companiile care adoptă serios normele IFRS și cele care le adoptă doar pentru a afișa o „etichetă” (*serious vs. label adopters*, engl.), studiul arată că efectele adoptării IFRS în termeni de creștere a lichidității pieței și de scădere a costului capitalului sunt vizibile pentru companiile care implementează serios normele IFRS, dar nu și pentru cele care le adoptă ca o „etichetă”.

Ulterior și alte cercetări au arătat că aplicarea IFRS nu generează automat beneficiile așteptate la momentul deciziei de implementare, respectiv aplicarea IFRS nu asigură implicit și un nivel ridicat de calitate a raportării financiare a companiilor, diferențele fiind explicate

prin existența unor factori instituționali specifici fiecărui context național.

Macias și Muiño (2011) au pus în evidență că în spațiul UE, după adoptarea obligatorie a IFRS pentru întocmirea situațiilor financiare consolidate ale companiilor cotate începând cu anul 2005, funcționează sisteme contabile duale (*dual accounting systems*, engl.), deoarece un număr de state europene (de exemplu: Austria, Belgia, Franța, Germania, Italia, Portugalia, Spania etc.) cer utilizarea standardelor contabile locale pentru întocmirea situațiilor financiare ale societăților comerciale. În aceste țări IFRS sunt aplicate doar la întocmirea situațiilor financiare consolidate ale companiilor listate, în timp ce la întocmirea situațiilor financiare individuale entitățile au obligația utilizării normelor contabile locale; aceste țări sunt catalogate cu o adoptare parțială a IFRS. În schimb, alte țări europene permit utilizarea IFRS pentru întocmirea tuturor situațiilor financiare (Danemarca, Finlanda, Grecia, Irlanda, Olanda, Marea Britanie etc.), fiind clasificate ca țări cu o adoptare integrală a IFRS.

Macias și Muiño (2011) au arătat că țările europene cu o adoptare parțială a IFRS au o calitate mai slabă a sistemului contabil, deoarece normele contabile locale sunt orientate mai mult către nevoile cerințelor legale, cum ar fi calcularea impozitului pe profit, decât către nevoile furnizorilor de capital. Calitatea slabă a raportării financiare se înregistrează atât înainte, cât și după adoptarea IFRS, ceea ce sugerează faptul că entitățile din cadrul acestor țări au o cerere scăzută de situații financiare de calitate.

Karampinis și Hevas (2011) au arătat, de asemenea, că aplicarea IFRS într-un mediu economic cu o infrastructura instituțională neadecvată, cum este cazul Greciei (cu tradiție juridică bazată

pe codul civil, orientare bancară pentru finanțarea companiilor, concentrare semnificativă a proprietății corporatiste, protecție redusă a investitorilor și calitatea slabă a reglementării) nu este suficientă pentru a beneficia de avantajele unor standarde contabile de înaltă calitate, ci este nevoie de îmbunătățirea altor factori din mediul local.

Mediul economic românesc este de asemenea caracterizat de o serie de factori instituționali specifici, cum sunt o piață bursieră slab capitalizată și cu o lichiditate redusă, finanțarea predominant bancară a entităților și calitatea guvernantei corporative, ceea ce poate influența semnificativ calitatea raportării financiare bazate pe IFRS. În prezent, România aplică IFRS după o politică compatibilă cu reglementările UE în materie și poate fi calificabilă, în acord cu clasificările făcute de Macias și Muiño (2011), ca o țară cu un sistem contabil dual și cu o adoptare parțială a IFRS. Astfel, societățile comerciale care emit valori mobiliare tranzacționate pe o piață reglementată și care întocmesc situații financiare consolidate au obligația întocmirii de situații financiare conforme cu IFRS, începând cu exercițiul financiar al anului 2007. De asemenea, instituțiile de credit sunt obligate să aplice IFRS la întocmirea situațiilor financiare consolidate. Tot începând cu anul 2007 celelalte entități de interes public pot opta pentru aplicarea IFRS la întocmirea situațiilor financiare individuale sau consolidate, pentru nevoile proprii de informare. Însă, conform OMFP nr. 1121/2006 (art. 4), toate entitățile, indiferent dacă aplică sau nu IFRS, în relația cu instituțiile statului trebuie să întocmească situații financiare anuale conforme cu directivele europene.

Baza de aplicare a IFRS în mediul românesc este în creștere: conform Ordinului BNR nr. 9/2010, începând cu exercițiul financiar al anului 2012, insti-

tuțiile de credit (bănci, cooperative de credit, băncile de economisire și de creditare din domeniul locativ și cele de credit ipotecar, sucursalele din România ale băncilor străine, cât și cele din străinătate ale instituțiilor de credit românești) vor ține contabilitatea și vor întocmi situații financiare anuale individuale conforme cu IFRS.

De asemenea, conform Ordinul C.N.V.M. nr. 11/2011, entitățile autorizate, reglementate și supravegheate de CNVM (societățile de servicii de investiții financiare, societățile de administrare a investițiilor, organismele de plasament colectiv, depozitari centrali, case de compensare și operatori de piață/sistem) au obligația pentru exercițiile financiare ale anilor 2010 și 2011 de a întocmi, în scop informativ, un al doilea set de situații financiare anuale în conformitate cu IFRS, obținute prin retratarea situațiilor financiare anuale întocmite potrivit Reglementărilor contabile conforme cu Directiva a IV-a a Comunităților Economice Europene. Situațiile financiare anuale întocmite în conformitate cu IFRS trebuie auditate și sunt publicate pe site-ul propriu al acestor entități, dar „sunt destinate exclusiv pentru a fi utilizate de entitățile respective, acționarii acestora și CNVM și nu pot fi invocate ca fundament al deciziei de investiție”.

Însă, un proiect normativ afișat pe site-ul CNVM la 22.06.2011 vizează amânarea aplicării IFRS de către entitățile supravegheate de CNVM, acestea urmând ca pentru exercițiile financiare ale anilor 2011 și 2012 să întocmească, în aceleași condiții, un al doilea set de situații financiare anuale în conformitate cu IFRS.

Putem concluziona că, în prezent, România face parte din grupa țărilor europene cu un sistem contabil dual și în care aplicarea IFRS crește în influ-

ență atât prin efectul impunerii obligatorii la întocmirea rapoartelor financiare individuale, cât și prin faptul că aceste standarde pot fi aplicate voluntar, însă deocamdată utilitatea lor în mediul național poate fi apreciată ca fiind scăzută deoarece nu sunt recunoscute în relația entităților cu instituțiile statului și nici „nu pot fi invocate ca fundament al deciziei de investiție”. În acest context, aplicarea IFRS face ca înseși nevoile informaționale ale investitorilor să fie parțial satisfăcute de vreme ce situațiile financiare conforme cu IFRS nu servesc ca bază pentru repartizarea profitului și a dividendului, deoarece impozitarea acestora se face plecând de la raportările întocmite pe baza standardelor contabile locale, conforme cu directivele europene.

Obiectivele și metodologia cercetării

Având în vedere caracteristicile mediului economic românesc și ale sistemului contabil actual (sistem „dual” în termenii lui Macias și Muiño (2011)), studiul de față își propune să investigheze percepțiile directorilor financiari ai companiilor românești cotate cu privire la efectele așteptate ale implementării IFRS și la factorii instituționali care, în opinia lor, pot influența avantajele implementării.

Acest obiectiv va fi urmărit prin trei direcții de investigație, respectiv:

1. Investigarea stadiului adoptării IFRS de către companiile românești cotate;
2. Investigarea percepției directorilor financiari cu privire la beneficiile adoptării normelor IFRS;
3. Identificarea factorilor instituționali

care, în opinia directorilor financiari ai companiilor cotate, au impact asupra beneficiilor adoptării normelor IFRS.

Cercetarea a fost inițiată în noiembrie 2010 prin trimiterea unui chestionar prin e-mail directorilor financiari ai companiilor cotate, respectiv celor 66 de companii cotate la Bursa de Valori București (BVB). Rata inițială de răspuns a fost scăzută, ulterior fiind crescută prin retrimiteră chestionarelor și/sau prin resolicitări telefonice. În final au fost obținute 37 de chestionare completate, reprezentând o rată de răspuns de 56%. Ultimul chestionar a fost obținut în aprilie 2011. Datele au fost analizate cu ajutorul programului SPSS 13.0. Rezultatele cercetării au fost analizate pe cele trei direcții menționate mai sus.

Rezultatele cercetării

1. STADIUL ADOPTĂRII IFRS DE CĂTRE COMPANIILE ROMÂNEȘTI COTATE

Pentru a identifica stadiul adoptării IFRS de către companiile cotate la BVB, am urmărit măsura în care aceste firme aplică sau urmăresc aplicarea normelor IFRS în situațiile financiare individuale sau consolidate, anul în care a fost inițiată implementarea, precum și motivațiile care fundamentează implementarea sau interesul pentru adoptarea IFRS. Rezultatele obținute au fost sintetizate în tabelele 1 și 2 și în figura 1.

Din totalul companiilor cotate, doar 16,2% aplică IFRS atât în situațiile financiare individuale, cât și în situațiile financiare consolidate, analiza datelor arătând că motivația pentru o astfel de implementare rezidă în presiunea ac-

ționarilor (Goodman and Kruskal $\tau=0,156$; $p=0,028$). De asemenea, companiile cu acționariat majoritar românesc nu sunt interesate de aplicarea IFRS în situațiile financiare individuale (Somers'd=0,258; $p=0,031$), de unde putem trage concluzia că pentru aceste companii nu există presiunea intrării în perimetrul de consolidare al unui grup care aplică IFRS. De altfel, pentru companiile investigate, analiza datelor a identificat o tendință dată de originea acționariatului, respectiv companiile care aplică IFRS fie în situațiile financiare individuale, fie în cele consolidate, au acționariat majoritar străin (Somers'd=0,387; $p=0,016$).

În plus, un alt factor explicativ al adoptării IFRS este dat de recursul la finanțarea externă (fie bancară, fie provenind de pe piața de capital), companiile care apelează la o astfel de finanțare întocmind situații financiare individuale conforme cu IFRS (Goodman and Kruskal $\tau=0,163$; $p=0,016$).

În ce privește data implementării IFRS (vezi Fig.1), se constată o creștere a interesului pentru IFRS odată cu reglementările care impun adoptarea acestor standarde (anii 2000-2001 și 2006-2010). Cu toate acestea, ca motivație pentru implementarea IFRS în perioada 1994-2010 sau a interesului pentru IFRS în perioada următoare, nu se impune obligativitatea legală (IFRS în situații financiare consolidate: Goodman and Kruskal $\tau=0,001$; $p=0,893$; IFRS în situații financiare individuale: Goodman and Kruskal $\tau=0,010$; $p=0,587$; Interes pentru situații financiare consolidate: Goodman and Kruskal $\tau=0,019$; $p=0,447$; Interes pentru situații financiare individuale: Goodman and Kruskal $\tau=0,002$; $p=0,808$).

În consecință, putem deduce că, deși în România adoptarea IFRS este impusă în principal de reglementările legale,

Tabel 1 - Stadiul aplicării IFRS

	Frecvențe	Procentaje
IFRS în situații financiare consolidate	19	51,4%
IFRS în situații financiare individuale	12	32,4%
Interes pentru aplicarea IFRS în situațiile financiare consolidate	2	5,4%
Interes pentru aplicarea IFRS în situațiile financiare individuale	8	21,6%
Lipsă de interes pentru aplicarea IFRS	5	13,5%
Total	n/a	n/a

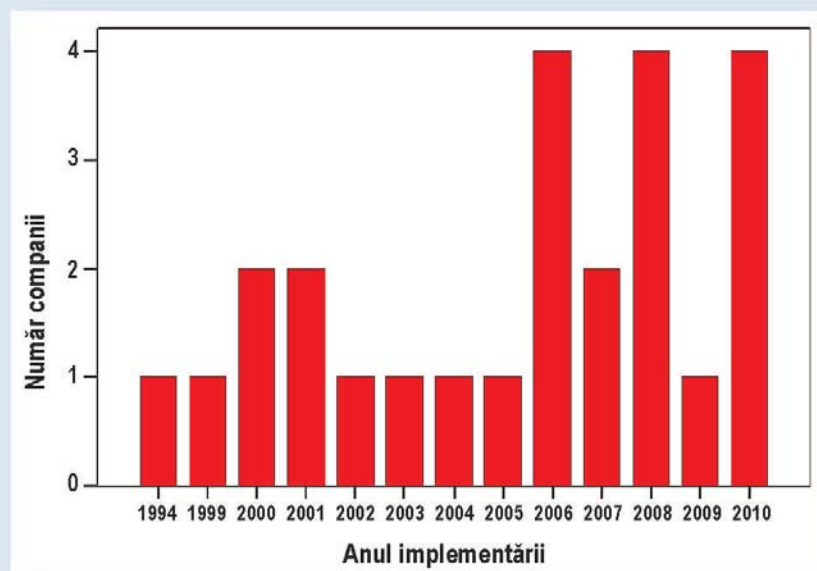
Sursă: Prelucrarea datelor obținute prin chestionar

Tabel 2 - Motivațiile adoptării IFRS

	Frecvențe	Procentaje
Norme legale obligatorii	25	78,1%
Inițiativa conducerii întreprinderii	7	21,9%
Presiunea acționarilor	3	9,4%
Accesul la finanțarea externă	7	21,9%
Total	n/a	n/a

Sursă: Prelucrarea datelor obținute prin chestionar

Figura 1 - Evoluția adoptării IFRS în perioada 1994-2010

Sursă: Reprezentare pe baza datelor obținute prin chestionar

2. BENEFICIILE ADOPTĂRII NORMELOR IFRS

Studiul a urmărit surprinderea percepției directorilor financiari cu privire la beneficiile adoptării IFRS pe două paliere, respectiv, i) măsura în care adoptarea IFRS poate duce la ameliorarea calității raportării financiare pentru companiile românești cotate și ii) obținerea unor avantaje economice cu impact asupra deciziilor de gestiune și a performanțelor companiilor. Rezultatele obținute sunt sintetizate în tabelele 3 și 4.

Avantajul nominalizat de cei mai mulți dintre respondenți a fost cel al comparabilității pe plan internațional (78,4%), urmat de utilizarea valorilor actuale (62,2%). Analiza datelor a arătat însă că beneficiile adoptării IFRS legate de ameliorarea calității raportării financiare au fost apreciate diferit în funcție de caracteristicile populației studiate. Astfel, companiile care au beneficiat de consultanță asigurată de specialiști străini au apreciat mai mult informațiile previzionale furnizate de raportările conforme cu IFRS (Goodman and Kruskal $\tau=0,184$; $p=0,010$), în schimb, cele care au primit consultanță de la specialiști români au nominalizat în mai mare măsură comparabilitatea pe plan internațional (Goodman and Kruskal $\tau=0,210$; $p=0,006$). În plus, companiile cu capital majoritar românesc au apreciat cel mai mult utilizarea valorilor actuale (valorilor juste) în întocmirea situațiilor financiare, acest comportament putând fi explicat prin faptul că referențialul IFRS este semnificativ diferit de cel local, bazat cu precădere pe evaluare la cost istoric și principiul prudenței. În schimb, companiile care întocmesc atât situații financiare individuale, cât și consolidate conforme cu IFRS au indicat în mai mare măsură avantajul dat de cerințele sporite de

aplicarea acestora poate fi explicată și prin alte motivații, cum ar fi originea și presiunile acționariatului sau recursul la

finanțarea externă, adoptarea voluntară jucând un rol important alături de cea obligatorie.

Tabel 3 - Impactul adoptării IFRS asupra calității raportării financiare

	Frecvențe	Procentaje
Aplicarea normelor IFRS permite un grad înalt de comparabilitate pe plan internațional	29	78,4%
Raportarea conformă cu IFRS se bazează în mare măsură pe valori actuale (valori juste)	23	62,2%
Normele IFRS au cerințe sporite de divulgare/prezentare a informațiilor	17	45,9%
Raportările conforme cu IFRS furnizează informații previzionale utile în luarea deciziilor	12	32,4%
Total	n/a	n/a

Sursă: Prelucrarea datelor obținute prin chestionar

Tabel 4 - Beneficiile economice ale adoptării IFRS

	Frecvențe	Procentaje
Este o contabilitate adecvată întreprinderilor cotate, întrucât oferă informații mai relevante investitorilor	32	86,5%
Oferă o bună sursă informațională managerilor pentru luarea deciziilor economice	21	56,8%
Permite accesul pe piața financiară externă	15	40,5%
Prezintă soluții pentru operații încă nereglementate de legislația contabilă conformă cu Directivele Europene	11	29,7%
Oferă accesul la surse de finanțare cu un cost mai scăzut	5	13,5%
Total	n/a	n/a

Sursă: Prelucrarea datelor obținute prin chestionar

divulgare a informațiilor (Goodman and Kruskal tau=0,109; p=0,048), acestea fiind cel mai bine poziționate pentru a observa un astfel de avantaj, comparativ cu entitățile care aplică doar reglementările contabile naționale, care nu solicită decât set limitat de informații.

Majoritatea respondenților (86,5%) au apreciat că referențialul IFRS are avantajul de a fi un sistem adecvat întreprinderilor cotate, oferind informații mai relevante investitorilor. Acest avantaj a fost surprins în mai mare măsură de către companiile care aplică IFRS în situațiile financiare individuale sau consolidate (Goodman and Kruskal

tau=0,161; p=0,016), fiind în măsură să aprecieze cel mai bine un astfel de beneficiu, și, de asemenea, de către companiile care au apreciat impactul cerințelor sporite de divulgare a informațiilor IFRS asupra calității raportării financiare (Goodman and Kruskal tau=0,133; p=0,029), conștientizând faptul că deciziile de investire pe piața de capital depind în mare măsură de un sistem de raportare financiară cât mai cuprinzător.

Unul dintre beneficiile economice importante așteptate la nivel internațional, respectiv reducerea costului capitalului, nu a fost recunoscut decât în foarte mică măsură de către directorii finan-

ciari ai companiilor românești cotate (13,5%). Totuși, acest avantaj a fost indicat în mai mare măsură de către companiile care au aplicat IFRS pentru a avea acces la finanțarea externă (Goodman and Kruskal tau=0,158; p=0,027) și de către firmele care aplică IFRS atât în situațiile financiare consolidate, cât și în cele individuale (Goodman and Kruskal tau=0,109; p=0,048), acestea fiind în măsură să poată aprecia acest beneficiu.

De asemenea, reducerea costului capitalului a fost recunoscută de către companiile care au apreciat informațiile previzionale oferite de situațiile financiare conforme cu IFRS (Goodman and Kruskal tau=0,326; p=0,001), conștientizând faptul că informațiile previzionale permit estimarea mai credibilă a fluxurilor viitoare de trezorerie, reduc riscul informațional și, în consecință, diminuează costul capitalului.

3. FACTORII INSTITUȚIONALI CARE AFECTEAZĂ BENEFICIILE NORMELOR IFRS

Studiul a încercat să surprindă percepțiile directorilor financiari ai companiilor românești cotate cu privire la două categorii de factori instituționali. Astfel, în primul rând studiul a încercat să identifice factorii instituționali specifici mediului românesc care afectează aplicarea IFRS și care, în opinia directorilor financiari, împiedică obținerea unor informații financiare de calitate, în ciuda nivelului calitativ superior al standardelor contabile internaționale. Iar, în al doilea rând, s-a încercat surprinderea opiniei respondenților cu privire la factorii instituționali structurali care limitează avantajele potențiale ale informațiilor financiare conforme cu IFRS, indiferent de nivelul lor calitativ.

3.1. Factori instituționali care afectează calitatea informațiilor financiare conforme cu IFRS

Din totalul populației investigate, doar un procent de 37,8% a considerat că implementarea normelor IFRS în România nu se poate realiza de o manieră comparabilă cu a țărilor dezvoltate din UE, deoarece aplicarea lor este influențată de contextul local. Factorii instituționali identificați, care afectează calitatea aplicării normelor IFRS, sunt sintetizați în tabelul 5.

O pondere mare (83,3%) din totalul celor care au considerat că aplicarea IFRS este influențată de contextul local, au indicat conectarea contabilității la fiscalitate ca un factor instituțional semnificativ. Însă, se poate argumenta că, în contextul unei duble raportări, în care se întocmesc două seturi de situații financiare, unul conform cu reglementările locale, valabil în relația cu instituțiile statului, și unul conform cu IFRS, pentru nevoi proprii de informare, aplicarea IFRS nu mai poate fi influențată de fiscalitate.

Cu toate acestea, aplicarea normelor IFRS poate fi influențată de un context local în care preparatorii de conturi aplică, în mod uzual, un sistem de raportare contabilă conectat la fiscalitate. Aceasta cu atât mai mult cu cât situațiile financiare conforme cu IFRS se întocmesc actualmente prin retratare și nu prin înregistrarea contabilă a tranzacțiilor în conturi conform normelor IFRS. Situația se poate agrava în condițiile în care România poate adopta o poziție similară cu a altor state membre UE, renunțând să impună companiilor listate care aplică IFRS să întocmească și un set de situații financiare conforme cu reglementările contabile locale.

Companiile care deja aplică normele IFRS atât în situațiile financiare individuale, cât și în cele consolidate au semnalat în mai mare măsură lipsa unor piețe active pentru determinarea valorilor juste (Somers'd=0,467; p=0,047). În schimb, directorii financiari ai companiilor care se finanțează preponderent din sectorul bancar indică în mai mare măsură factorii care țin de subiectivitate în aplicarea normelor IFRS,

respectiv raționamentul profesional diferit (Goodman and Kruskal tau=0,241; p=0,050) și atitudinea managerilor față de risc și incertitudine în efectuarea evaluărilor contabile (Goodman and Kruskal tau=0,306; p=0,027).

Costurile mari induse de o aplicare cât mai exactă a normelor IFRS au fost indicate într-o măsură mai importantă de către directorii financiari ai entităților cu acționariat majoritar românesc (Somers'd=0,500; p=0,042), precum și de cei cu o experiență de peste 20 de ani în domeniul financiar-contabil (Goodman and Kruskal tau=0,400; p=0,011).

De asemenea, cei care au considerat că există o lipsă de interes pentru o aplicare integrală a IFRS întrucât finanțarea provine în cea mai mare parte din sectorul bancar văd aplicarea IFRS ca o sursă importantă de informații pentru management (Goodman and Kruskal tau=0,314; p=0,021).

3.2. Factorii instituționali structurali care limitează avantajele potențiale ale informațiilor financiare conforme cu IFRS

În general, directorii financiari consideră că adoptarea IFRS a îmbunătățit sau va îmbunătăți în mare măsură calitatea informării investitorilor (54,1%), cu toate că aceștia indică factori instituționali structurali, specifici mediului autohton, care pot diminua astfel de valențe ale implementării IFRS (Tabelul 6).

Marea majoritate a directorilor financiari (72,2%) consideră că obligația de a aplica atât reglementările contabile locale, cât și IFRS poate induce o anumită derută în rândul investitorilor și analiștilor financiari. Dubla raportare a fost indicată ca un factor instituțional în

Tabel 5 - Factori instituționali care afectează calitatea raportării conforme cu IFRS

	Frecvențe	Procentaje
Conectarea contabilității la fiscalitate	15	83,3%
Lipsa unor piețe active pentru stabilirea valorilor juste	11	61,1%
Atitudinea managerilor față de risc și incertitudine în efectuarea evaluărilor contabile	8	44,4%
Angajații nu au experiența și pregătirea necesară pentru aplicarea IFRS	8	44,4%
Costurile ridicate induse de aplicarea IFRS	7	38,9%
Raționamentul profesional diferit în aplicarea IFRS	4	22,2%
Lipsa de motivație pentru o aplicare completă, având în vedere că finanțarea entităților este asigurată în primul rând de sectorul bancar	3	16,7%
Calitatea auditului financiar	0	0%
Total	n/a	n/a

Sursă: Prelucrarea datelor obținute prin chestionar

Tabel 6 - Factori instituționali care limitează valențele IFRS legate de îmbunătățirea informării investitorilor

	Frecvențe	Procentaje
Obligativitatea dublei raportări (potrivit Reglementărilor contabile conforme cu Directivele Europene și IFRS) duce la o anumită derută în rândul investitorilor și analiștilor financiari	26	72,2%
Piața de capital este ineficientă, prețul acțiunilor nereacționând la informații financiare superioare calitativ	13	36,1%
Investitorii sunt în primul rând interesați de mijloace de protecție (de exemplu, de întărirea sistemelor de guvernanta corporativă) și nu de calitatea raportării financiare	12	33,3%
Rapoartele financiare conforme cu IFRS nu servesc la stabilirea dividendelor	10	27,8%
Rapoartele financiare conforme cu IFRS nu sunt folosite pentru stabilirea profitului impozabil	7	19,4%
Total	n/a	n/a

Sursă: Prelucrarea datelor obținute prin chestionar

mai mare măsură de către companiile care aplică deja IFRS în situațiile financiare consolidate (Goodman and Kruskal tau=0,166; p=0,016), ceea ce poate semnala interesul acestora pentru o aplicare integrală a IFRS.

De asemenea, 36,1% dintre respondenți consideră ineficiența pieței drept un factor instituțional care poate neutraliza într-o anumită măsură beneficiile unei informații financiare de calitate. Analiza datelor a arătat că firmele care au indicat acest factor instituțional au decis să aplice IFRS mai târziu decât cele care nu l-au semnalat (Somers'd=0,302; p=0,001), ceea ce este în concordanță cu opinia acestora potrivit căreia se pot obține beneficii limitate ca urmare a aplicării unor standarde de raportare financiară de calitate pe o piață ineficientă.

În același timp, ineficiența pieței a fost indicată ca un factor instituțional în mai mare măsură de către companiile cu capital majoritar românesc (Somers'd=0,433; p=0,013).

Faptul că situațiile financiare conforme cu IFRS nu se pot utiliza pentru distribuirea dividendelor a fost indicat în mai mare măsură de către companiile care aplică deja IFRS (Somers'd=0,292; p=0,027) și de către companiile care cred că normele IFRS sunt mai adecvate nevoilor informaționale ale investitorilor (Somers'd=0,323; p=0,021). Această ultimă categorie de respondenți indică, de asemenea, în mai mare măsură faptul că situațiile financiare conforme cu IFRS nu pot fi utilizate pentru stabilirea profitului impozabil ca un factor instituțional (Somers'd=0,226; p=0,038) împreună cu firmele cu capital majoritar românesc (Somers'd=0,233; p=0,036).

Concluzii și cercetări viitoare

Acest studiu a urmărit să surprindă percepția directorilor financiari ai companiilor cotate asupra beneficiilor econo-

mice ale adoptării normelor IFRS și a factorilor instituționali care ar putea afecta obținerea lor.

Rezultatele au confirmat că România are un sistem contabil dual (în termenii lui Macias și Muiño (2011)) o proporție de numai 16,2% din companiile listate întocmind atât situații financiare individuale, cât și consolidate, conforme cu IFRS, deși 51,4% aplică IFRS în situații financiare consolidate. Cu toate acestea, studiul a arătat că adoptarea voluntară joacă un rol important alături de reglementările legale în implementarea IFRS, adoptarea IFRS fiind explicată și prin factori ca originea sau interesul investitorilor sau recursul la finanțarea externă.

Rezultatele au arătat, de asemenea, că majoritatea directorilor financiari ai companiilor cotate consideră că adoptarea IFRS poate ameliora calitatea raportării financiare prin creșterea comparabilității și orientarea către valori actuale.

Majoritatea respondenților consideră, de asemenea, că normele IFRS pot produce avantajul economic al unui mediu informațional mai bun al companiilor, fapt care este considerat benefic atât pentru investitori, cât și pentru manageri.

Cu toate acestea, directorii financiari au indicat o serie de factori instituționali (cum ar fi conectarea contabilității la fiscalitate și lipsa piețelor active necesare pentru determinarea valorilor juste) care sunt susceptibili să diminueze potențialul situațiilor financiare conforme cu IFRS de a furniza informații de calitate, cu toate că normele IFRS sunt standarde contabile de calitate înaltă. În plus, directorii financiari au identificat factori instituționali structurali (cum ar dubla raportare sau piața de capital ineficientă) care pot limita beneficiile eco-

nomice potențiale ale raportării financiare conforme cu IFRS, indiferent de nivelul său calitativ.

Principala contribuție a lucrării constă în surprinderea opiniei directorilor financiari ai companiilor cotate legată de *factorii instituționali locali* care au potențialul de a limita beneficiile economice ale adoptării normelor IFRS în România.

La acest moment, însă, se impune efectuarea unor cercetări ulterioare care să evalueze empiric *efectul* unor astfel de factori instituționali asupra calității raportării financiare și asupra altor consecințe așteptate ale implementării IFRS.

Deși impactul factorilor instituționali locali este deocamdată necunoscut, studiul arată că directorii financiari ai

companiilor românești cotate percep potențialul negativ al acestora, ceea ce îi împiedică să considere că nivelul ca-

litativ ridicat al standardelor IFRS generează automat și beneficiile așteptate ale adoptării lor.

Acknowledgements

Autorii apreciază sprijinul financiar acordat de CNCSIS-UEFISCSU prin intermediul grantului PNCDI II: ID_1840/2008/IDEI II: "The benefits of IFRS adoption: an exploratory research regarding the impact of the internationalization of Romanian accounting on the cost of capital". De asemenea, autorii mulțumesc directorilor financiari ai companiilor românești cotate care au avut amabilitatea de a răspunde la întrebări și recenziilor anonimi pentru comentariile care au servit la ameliorarea acestui studiu.

The authors gratefully acknowledge the financial support offered by CNCSIS - UEFISCSU through the project PNCDI II: ID_1840/2008/IDEI II: "The benefits of IFRS adoption: an exploratory research regarding the impact of the internationalization of Romanian accounting on the cost of capital". The authors would also like to acknowledge the kind assistance offered by the finance directors of listed companies who accepted to participate in this survey and the comments received from the anonymous reviewers, which helped them improve the earlier version of this paper.

Bibliografie

- Alali, F., Cao, L. (2010), *International financial reporting standards – credible and reliable? An overview*, *Advances in Accounting*, 26: 79-86.
- Daske, Holger, Hail, Luzi, Leuz, Christian and Verdi, Rodrigo S. (2011), *Adopting a Label: Heterogeneity in the Economic Consequences around Voluntary IAS Adoptions*, (May 31, 2011), <http://ssrn.com/abstract=1864771>.
- Daske, Holger, Hail, Luzi, Leuz, Christian and Verdi, Rodrigo S. (2008), *Mandatory IFRS Reporting Around the World: Early Evidence on the Economic Consequences*, *Journal of Accounting Research* 46 (5), 1084-1142, disponibil și la <http://ssrn.com/abstract=1024240>.
- Karampinis, N.I., & Hevas, D.L. (2011), *Mandating IFRS in an Unfavorable Environment: The Greek Experience*, *The International Journal of Accounting* (2011), doi:10.1016/j.intacc.2011.07.001.
- Macías, Marta and Muiño, Flora (2011), *Examining dual accounting systems in Europe*, *The International Journal of Accounting* 46, Volume 46, Issue 1, 51-78.
- Ramanna, Karthik and Sletten, Ewa (2011), *Network Effects in Countries' Adoption of IFRS*, Harvard Business School Accounting & Management Unit Working Paper No. 10-092. <http://ssrn.com/abstract=1590245>.
- Ramanna, Karthik and Sletten, Ewa (2009), *Why do Countries Adopt International Financial Reporting Standards?*, Harvard Business School Accounting & Management Unit Working Paper No. 09-102, <http://ssrn.com/abstract=1460763>
- *** Ordinul MFP nr. 1121/2006 privind aplicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară, M. Of. nr. 602/12.07.2006.
- *** Ordinul BNR nr. 9/2010 privind aplicarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară de către instituțiile de credit, ca bază a contabilității și pentru întocmirea de situații financiare anuale individuale, începând cu exercițiul financiar al anului 2012, M. Of. nr. 535/30.07.2010.
- *** Ordinul C.N.V.M. nr. 11/2011 pentru aprobarea Instrucțiunii nr. 3/2011 privind aplicarea Standardelor internaționale de raportare financiară de către entitățile autorizate, reglementate și supravegheate de Comisia Națională a Valorilor Mobiliare, M. Of. nr. 145/28.02. 2011.

Aplicarea IFRS în băncile românești - provocări din perspectiva managementului și auditului

Tudor Alexandru GRECU*

Introducere

Abstract

Applying IFRS in Romanian Banks - Challenges from the Management and Audit Perspective

Romanian Banks are currently fully engaged in the process of converting to IFRS. Starting 1 January 2012, IFRS will replace the Romanian Generally Accepted Accounting Principles.

The paper elaborates on the presentation held during the conference: "IFRS: international experience and implementation by the Romanian banking sector in 2012", organized by the National Bank of Romania and Institute of Chartered Accountants in England and Wales - ICAEW. The author emphasize the main financial and accounting areas which are expected to present the biggest challenges in terms of impact on the banks' financial statements and implementation costs.

Apart from leading to significant changes in terms of the figures reported by the banks' financial statements, IFRS will also imply the need for new IT solutions and new mind-sets - not just of those directly involved in financial reporting, but also of management and in general, of the bank as a whole.

Key words: IFRS, banking, financial, accounting, convergence, adjustments

JEL Classification: M41

Cuvinte cheie: IFRS, bancar, financiar, contabil, convergență, ajustări

Pe piețele internaționale se simte nevoia, acum mai mult decât oricând, a unei stabilități și transparențe financiare crescute. Promovarea unui set global de standarde contabile constituie un pas important în această direcție. Pe plan internațional, procesul de convergență este marcat de colaborarea fără precedent a Comitetului pentru Standardele Internaționale de Contabilitate (IASB) și a Comisiei Standardelor de Contabilitate Financiară (FASB). În ultimul raport comun, emis de către acestea pe 21 aprilie 2011, s-au subliniat progresele substanțiale înregistrate pe parcursul ultimului an în procesul de convergență dintre Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) și Principiile Contabile General Acceptate din Statele Unite ale Americii (GAAP), precum și faptul că finalizarea convergenței se așteaptă a avea loc în a doua jumătate a anului 2011.

Pe plan european, Standardele Internaționale de Raportare Financiară au dobândit o însemnătate deosebită începând cu 1 ianuarie 2005, moment de la care toate companiile din Uniunea Europeană listate pe o bursă de valori au fost nevoite să întocmească situații financiare consolidate în conformitate cu IFRS.

În cazul României, adoptarea Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) de către Sistemul Bancar Românesc a constituit o cerință venită din partea Fondului Monetar Internațional și a Uniunii Europene, ca parte a acordurilor de finanțare încheiate cu autoritățile române. O serie de alte țări europene prevăd obligativitatea întocmirii situațiilor financiare individuale IFRS de către instituțiile de credit (Italia, Portugalia, Grecia, Țările Baltice ș.a.m.d.). Motivul pentru care sistemul bancar este vizat cu precădere în pro-

* Auditor financiar, KPMG România, e-mail: tgreu@kpmg.com

cesul de conversie la IFRS este tocmai acela menționat mai sus: comparabilitatea și transparența situațiilor financiare ale instituțiilor de credit sunt imperios necesare pentru promovarea stabilității.

Metodologia de cercetare

Prezentul articol elaborează prezentarea făcută în cadrul Conferinței „IFRS: experiența internațională și implementarea de către sectorul bancar din România în 2012”, organizată de către Banca Națională a României și ICAEW. Experiența dobândită ca urmare a demarării procesului de convergență la IFRS a băncilor din România, precum și experiența europeană și internațională ne-au arătat că procesul de convergență ridică o serie întreagă de provocări. În cele ce urmează am prezentat principalele provocări cu care ne așteptăm să se confrunte băncile românești, punând accentul pe provocările de natură financiar-contabilă. Prezentarea nu se dorește a fi exhaustivă, existând numeroase arii, precum contabilitatea de acoperire, tratamentul instrumentelor compuse de datorii și capitaluri, moneda funcțională și de prezentare, tratamentul contractelor de leasing, de asigurare sau impactul planurilor de beneficii acordate angajaților, care – și din considerente privind dimensiunea articolului – nu au fost incluse în cele ce urmează, dar de a căror însemnătate suntem conștienți. În elaborarea acestui articol au fost folosite ca surse de analiză și studii interne sau publice elaborate de KPMG.

Provocări

A. CONTEXTUL IMPLEMENTĂRII IFRS

Schimbările ce implică modificări majore sunt întotdeauna dificile, însă cadrul contextual actual accentuează provocarea adusă de procesul de convergență.

O primă dificultate o constituie timpul, din care a mai rămas puțin până la 1 ianuarie 2012 și, deși perioada de tranziție a început în 2009, numeroase aspecte, precum noile planuri de conturi, reglementările prudentiale și regimul fiscal al implementării IFRS, au fost soluționate de curând sau sunt încă în proces de finalizare. Soluționarea acestor aspecte a dat naștere la ample discuții și controverse între cei trei mari actori implicați - instituțiile de credit și Asociația Română a Băncilor (ARB), Banca Națională a României (BNR) și Ministerul Finanțelor Publice (MFP).

În plus, perioada economică actuală, caracterizată de concentrarea de resurse în monitorizarea portofoliilor de credite

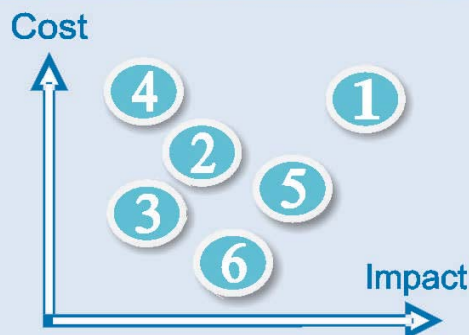
și de necesitatea reducerii cheltuielilor, face cu atât mai dificilă găsirea unui echilibru între costul și fiabilitatea soluțiilor implementate de către bănci.

B. ASPECTE FINANCIAR-CONTABILE

Conformitatea cu IFRS presupune adoptarea tuturor standardelor în vigoare; însă nu toate vor prezenta aceeași provocare.

În detalierea aspectelor financiar-contabile pe care le implică conversia la IFRS am ales șase arii care considerăm că vor avea un impact major asupra situațiilor financiare sau a căror implementare va necesita resurse sporite. Pentru acestea, figura 1 ilustrează importanța adopției: axa orizontală denotă impactul previzionat al acestora asupra situațiilor financiare (i.e. asupra contului de profit și pierdere și/ sau capitaluri proprii), iar axa verticală costul implementării (reprezentat în special de costul soluțiilor IT aferente). În plus, am încheiat capitolul printr-o discuție asupra cerințelor generale de prezentare a situațiilor financiare și printr-o scurtă privire spre viitor.

Figura 1 - Impactul adopției IFRS

Sursă: Analiza proprie a autorului

1. Ajustările pentru deprecierea activelor financiare
2. Recunoașterea și evaluarea instrumentelor financiare
3. Tratatamentul contabil al titlurilor de plasament
4. Recunoașterea veniturilor
5. Impozitul amânat
6. Consolidarea entităților cu scop special
7. Prezentarea situațiilor financiare
8. Privire către viitor.

1. Ajustările pentru deprecierea activelor financiare (IAS 39)

Ajustarea pentru deprecierea instrumentelor financiare reprezintă o arie în care cerințele contabile, de supraveghe-

re și de administrare a riscurilor se intersectează; este aria cu cel mai mare impact contabil, dar și cea mai expusă judecăților de valoare și, ca atare, cea mai controversată.

Diferența semnificativă între nivelul ajustărilor de depreciere a creditelor determinate în baza principiilor IFRS și nivelul ajustărilor de depreciere a creditelor înregistrate în baza Reglementărilor contabile BNR curente a fost probabil cel mai mediatizat aspect. Dincolo de dificultatea adoptării modelului „pierderii întâmplate”, a unor parametri și concepte noi, precum probabilitatea de pierdere și provizionarea colectivă, toate fiind provocări în sine, adevărata provocare pornește din fundamentele acestei metodologii. Metodologia de provizionare prevăzută de IAS 39 nu este prescriptivă, în contrast cu prevederile existente ale Băncii Naționale cuprinse în Regulamentul 3/2009.

Abordarea IFRS pune accentul pe raționamentul profesional, care este decisiv în estimarea multor factori folosiți în calculul de provizion, ceea ce conduce la o subiectivitate ridicată. Provizioanele au fost numite de către președintele ARB¹, Radu Grațian Ghețea, „mărul discordiei” în negocierile trilaterale purtate între ARB, BNR și MFP. Ca atare, băncile trebuie să dezvolte nu doar metodologiile conforme cu principiile generale stipulate de IFRS, ci și sisteme de validare a provizioanelor (back testing, stress-testing etc.), astfel încât să reducă sau să corecteze elementul de subiectivitate. Băncile românești, deprinse cu metoda de calcul matriceală prevăzută de reglementările statutare românești, trebuie de asemenea să înțeleagă că metodologia IFRS este o metodologie vie, în permanentă schimbare: pot deveni disponibile noi informații care să indice deprecierea unei părți a portofoliului sau nevoia unei segmentări suplimentare a acestuia, parametrii trebuie în permanență actualizați, iar, în același timp, băncile trebuie să evalueze măsura în care realitatea istorică se mai potrivește cu contextul actual și să verifice permanent dacă nu este nevoie să își ajusteze parametrii obținuți pe baza datelor istorice, astfel încât să reflecte mai îndeaproape evoluțiile recente.

2. Recunoașterea inițială la valoare justă și evaluarea ulterioară a instrumentelor financiare (IAS 39)

Instrumentele financiare constituie cea mai mare parte a activelor și datoriilor băncilor, iar prevederile IFRS sunt prescriptive; aceasta conduce adesea la probleme de implementare majore.

IFRS cere ca toate instrumentele financiare să fie recunoscute inițial la valoarea justă, care cel mai adesea, însă nu întotdeauna, este reprezentată de prețului/ costul tranzacției.

După recunoașterea inițială, acestea sunt evaluate la valoarea justă (activele deținute pentru vânzare și activele deținute la valoarea justă prin contul de profit și pierdere), cost amortizat sau cost (portofoliile de credite și creanțe și activele deținute până la maturitate).

Provocarea provine atât din necesitatea determinării valorii juste, cât și din cerința privind amortizarea costurilor. Ca exemplu, în cazul unei achiziții de portofolii de credite, portofoliul achiziționat nu va fi recunoscut la valoarea la care a fost achiziționat, ci la valoarea justă reprezentată, de pildă, de valoarea prezentă a fluxurilor viitoare de numerar estimate, iar diferența dintre valoarea prezentă și valoarea plătită va reprezenta un câștig sau o pierdere ce va trebui amortizată pe durata de viață a portofoliului achiziționat. În plus, necesitatea de a determina valoarea justă nu se rezumă doar la momentul recunoașterii inițiale. Deși unele instrumente sunt evaluate la cost sau cost amortizat, chiar și pentru acestea IFRS solicită ca valoarea justă să fie prezentată în notele explicative la situațiile financiare. Astfel, băncile vor fi nevoite să determine valoarea justă pe parcursul întregii perioade de deținere pentru toate instrumentele financiare pe care le dețin.

3. Tratatamentul contabil al titlurilor de plasament / activelor disponibile pentru vânzare (IAS 39)

Piețele financiare în scădere vor pune probleme în special în contabilizarea titlurilor de plasament.

Cadrul contabil statutar nu prevede înregistrarea plusurilor de valoare pentru titlurile de plasament și deci nici reflectarea acestora în conturile de rezerve / contul de profit și pierdere, minusurile de valoare pentru instrumentele încadrate în categoria titlurilor de plasament fiind înregistrate în contul de profit și pierdere în cadrul contabil statutar.

În urma tranziției la IFRS ca bază a contabilității, atât plusurile, cât și a minusurile de valoare vor fi înregistrate în capitaluri proprii - în conturile de rezervă. Provocarea nu va veni din recunoașterea și a plusurilor de valoare, neprevăzută în contabilitatea statutară, ci din dezvoltarea metodologiilor prin care să se determine momentul la care scăderile de valoare înregistrate în rezerve trebuie recunoscute în profit și pierdere, respectiv momentul la care scăderile de valoare îndeplinesc criteriile de “semnificativ” și “prelungit” prevăzute de IFRS pentru recunoașterea unui provizion în contul de profit și pierdere.

4. Recunoașterea veniturilor (IAS 18, IAS 39)

Necesitatea amortizării comisioanelor de acordare folosind metoda ratei de dobândă efective va reprezenta în

¹ În cadrul Conferinței “IFRS: ești pregătit pentru 1 ianuarie 2012?”, organizată de KPMG și Ziarul Financiar, în data de 23 noiembrie 2010

primul rând o provocare pentru implementarea unei soluții eficiente în sistemele IT ale băncii.

În prezent, reglementările statutare românești permit băncilor să opteze între amortizarea liniară a comisioanelor de acordare, a primelor, reducerilor sau a costurilor de tranzacționare aferente și amortizarea bazată pe metoda dobânzii efective. Principiile de recunoaștere a veniturilor financiare prevăzute de IAS 18 „Venituri” permit doar amortizarea bazată pe metoda dobânzii efective, folosită momentan de un număr redus de bănci. În cele mai multe cazuri, în scopul raportării IFRS realizate de către băncile românești, ajustarea pentru impactul folosirii metodei dobânzii efective se bazează pe o aproximare realizată la sfârșit de an și nu pe un calcul automat realizat la nivel de tranzacție; aceasta deoarece sistemele IT de bază ale băncilor românești nu oferă această funcționalitate, iar majoritatea iau în considerare înlocuirea, actualizarea sau achiziționarea unor aplicații IT externe.

În studiul realizat de către KPMG în România², diferențele rezultate din aplicarea celor două metode nu aveau, la 31 decembrie 2009 și 30 iunie 2010, un impact semnificativ asupra contului de profit și pierdere sau asupra capitalurilor, datorită faptului că portofoliile băncilor românești sunt relativ mature. Diferența dintre cele două metode crește în cazul creditelor nou acordate și al celor care se apropie de scadență. Astfel, în cazul în care vor exista fluctuații semnificative în activitatea de creditare, fie în sensul acordării a numeroase noi credite sau în sensul apropierii de maturitate a unei părți semnificative a portofoliului, impactul folosirii metodei liniare în defavoarea celei bazate pe dobândă efectivă va crește. Provocarea pentru bănci a fost găsirea unei soluții IT care să minimizeze costurile necesare implementării calculului bazat pe metoda dobânzii efective într-un interval de timp scurt.

5. Impozitul amânat (IAS 12)

Neclaritățile privind tratamentul fiscal al aplicării IFRS fac dificilă anticiparea impactului pe care îl va avea impozitul amânat asupra situațiilor financiare ale băncilor românești.

La momentul aplicării IFRS ar trebui analizat dacă există diferențe temporare între baza fiscală și valoarea contabilă a fiecărui element de activ și datorie. Asemenea diferențe ar putea da naștere unei creanțe sau datorii privind impozitul pe profit amânat care ar trebui înregistrată la momentul adoptării IFRS în contrapartidă cu un cont de rezultat reportat.

De exemplu, dacă valoarea contabilă a unui activ este mai mare decât baza sa fiscală, se obține o diferență temporară

impozabilă, deoarece beneficiile economice generate de recuperarea activului depășesc valoarea ce va fi permisă sub forma deducerilor în scopuri fiscale.

Provocarea cu care băncile românești se confruntă constă în faptul că regimul fiscal al aplicării IFRS începând cu 2012 este încă neclar. Numeroase arii pot constitui potențiale puncte sensibile, precum o posibilă necesitate de a ține o evidență separată, în scopuri fiscale, a comisioanelor amortizate pe baza metodei dobânzii efective, impactul pe care îl va avea modelul de reevaluare a immobilizărilor corporale (IFRS permițând atât modelul costului, cât și modelul reevaluării) sau tratamentul fiscal al câștigurilor și pierderilor nerealizate din reevaluarea activelor financiare disponibile pentru vânzare, înregistrate prin intermediul conturilor de capitaluri proprii. Nu în ultimul rând, întrucât prin conversia la IFRS se așteaptă ca băncile românești să înregistreze venituri semnificative din eliberarea de provizioane, impozitarea acestora și regimul fiscal aferent ar putea avea un impact major fie asupra bilanțului, prin contul de impozit amânat, fie asupra contului de profit și pierdere sau chiar asupra ambelor. Constrângerea timpului este cu atât mai puternică, întrucât, după ce aceste aspecte sunt lămurite de către MFP, băncile vor avea la dispoziție puțin răgaz pentru evaluarea impactului diferitelor tratamente și evidențe fiscale și stabilirea măsurilor optime.

6. Consolidarea entităților cu scop special (IAS 27, SIC 12)

Structurile ce rezultă din relațiile băncilor cu entitățile cu scop special pot fi foarte complexe și vor necesita cel mai probabil revizuirea fiecărei tranzacții pentru a determina dacă consolidarea este adecvată.

Principala provocare ridicată de consolidarea entităților cu scop special se referă la conceptul de control care este definit în IAS 27 „Situatii financiare consolidate și individuale” drept puterea de a governa politicile financiare și operaționale ale unei entități în scopul obținerii de beneficii din activitățile sale. IFRS conține instrucțiuni specifice privind aplicarea conceptului de control în cazul entităților cu scop special, întrucât numeroase dintre acestea au obiective predefinite și este astfel mai dificil de stabilit cine le controlează. O entitate cu scop special este definită drept o entitate creată pentru îndeplinirea unui obiectiv specific și bine definit (e.g. securitizarea creanțelor). În practică, adesea este nevoie de o analiză individuală pentru a determina dacă o entitate poate fi privită drept o entitate cu scop special. SIC 12 „Consolidarea entităților cu scop special” oferă îndrumare cu

² “IFRS: Are you ready? The race is on”, KPMG România, publicat în 14 decembrie 2010 <http://www.kpmg.com/RO/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Press-releases/Pages/IFRS-are-you-ready-The-race-is-on.aspx>

privire la necesitatea consolidării și oferă următorii indicatori de control: entitatea își desfășoară activitatea cu scopul îndeplinirii nevoilor caracteristice ale băncii, banca are puterea de decizie care să îi permită să obțină majoritatea beneficiilor rezultate din activitatea entității cu scop special, banca are dreptul la majoritatea beneficiilor obținute de către entitate sau banca deține majoritatea intereselor reziduale în entitate.

Problema ridicată de astfel de entități este că adesea este nevoie de judecăți complexe pentru a determina dacă sunt îndeplinite criteriile pentru consolidarea entităților cu scop special.

7. Prezentarea situațiilor financiare (IAS 1)

IFRS nu este prescriptiv în ceea ce privește formatul Contului de Profit și Pierdere, al Bilanțului Contabil sau al altor componente ale situațiilor financiare; aduce, în schimb, cerințe de prezentare în notele explicative suplimentare cerințelor statutare.

IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare” include cerințe minime privind prezentarea situațiilor financiare, incluzând conținutul și indicațiile privind structura acestora. Ca urmare, prezentarea situațiilor financiare va putea varia semnificativ de la o bancă la alta. Probabil, componenta cea mai scrutată a situațiilor financiare este contul de profit și pierdere; aici însă, IFRS stipulează doar câteva elemente ce trebuie prezentate și solicită managementului să aleagă metoda de prezentare pe care o consideră a fi cea mai relevantă. Băncile românești au fost deja confruntate cu problema alegerii formatelor de prezentare, iar provocarea va fi a utilizatorilor situațiilor financiare în înțelegerea unor formate diferite. În acest sens, notele la situațiile financiare vor trebui să fie foarte detaliate, iar IFRS prevede cerințe de prezentare foarte cuprinzătoare/laborioase/detaliate privind numeroase arii. De exemplu, prevederile IFRS 7 „Instrumente financiare” solicită prezentarea de informații calitative și cantitative ample, care să explice importanța instrumentelor financiare pentru situațiile financiare ale entității, expunerea la risc și modul în care este administrată această expunere. Alte cerințe IFRS includ necesitatea prezentării de explicații privind și descrieri ale judecăților de valoare ale conducerii, precum și analize de sensibilitate. Este foarte probabil ca o parte din informațiile solicitate de către IFRS să necesite un efort deosebit pentru a putea fi obținute, iar în acest caz ar putea fi nevoie de sisteme, procese și controale interne noi pentru colectarea acestora.

8. Privire către viitor

Modificările IFRS vor solicita atenție permanentă nu doar din partea departamentelor de contabilitate, dar și a conducerilor băncilor românești.

În prezent, o bună parte din IFRS sunt supuse revizuirii de către IASB, care deja a emis numeroase proiecte de expunere privind modificările vizate sau chiar a anunțat intenții clare de înlocuire a unor standarde. Cea mai importantă schimbare anunțată se referă la înlocuirea actualului IAS 39 „Instrumente financiare: recunoaștere și măsurare” de către IFRS 9 „Instrumente financiare”, planificat inițial să devină obligatoriu încă din 2012, însă pentru care Uniunea Europeană a amânat adoptarea. Provocarea noilor standarde provine din necesitatea băncilor de a fi în permanență informate cu privire la modificările ce urmează a fi implementate. Multe din standardele IFRS permit adoptarea anticipată și, din acest motiv, conducerea băncii trebuie să dispună de suficient timp pentru a analiza dacă adoptarea anticipată ar putea aduce beneficii, precum simplificarea unor procese implicate în raportare și o reflectare mai fidelă a situațiilor financiare sau, în caz contrar, dacă noile standarde ar putea implica noi schimbări și costuri, ce vor trebui planificate din timp.

C. IMPACTUL ASUPRA SISTEMELOR INFORMATICE

Sistemele informatice vor trebui să sufere modificări majore, iar întârzierile în implementare pot da naștere unor costuri inutile.

Un efect important al convergenței la IFRS va fi creșterea efortului în întreaga bancă pentru analiza și raportarea noilor informații necesar a fi prezentate. Luarea de decizii strategice și tactice în ceea ce privește sistemele informaționale și procesele suport, într-o manieră timpurie, ajută la limitarea costurilor și a riscurilor inutile ce apar ca urmare a posibilităților dublări de efort sau a schimbărilor în abordare la o etapă ulterioară. Cu cât noile procese sunt mai automatizate cu atât vor avea un impact disruptiv mai mic asupra operațiunilor zilnice ale băncilor. Din păcate, experiența ne arată că multe din soluțiile „temporare” introduse la momentul conversiei către IFRS adesea rămân implementate ani la rând, chiar și după ce proiectul de conversie s-a terminat, în ciuda faptului că acestea pot necesita un volum de muncă foarte ridicat, iar la o analiză atentă se dovedesc a fi ineficiente din punct de vedere al costurilor.

Concluzii

Conversia la IFRS reprezintă unul dintre cele mai importante proiecte cu care sistemul bancar românesc s-a confruntat. Numeroasele noi cerințe de raportare vor avea un impact puternic în special asupra sistemelor IT și este recomandat ca soluțiile necesare să fie implementate înainte de 1 ianuarie 2012. Accentul pus pe raționamentele profesionale va pune la încercare instruirea personalului implicat în conver-

Figura 2 - Modificări necesare din punct de vedere al sistemelor informatice

Sursa: Studiu intern KPMG

Figura 3 - Opțiuni pentru implementarea IFRS

	Excel	Aplicații database: MS Access, MS SQL	Aplicație IFRS *) dedicată, distinct	Funcționalități în cadrul soluției core-banking
Calculul EIR	Nu	Nu	✓	✓
Calculul dobânzii pentru credite depreciate	Da, ca soluție temporară	Da, ca soluție temporară	✓ Poate fi integrat în aplicația EIR	✓
Calculul pierderii din depreciere - Colectiv - Individual	Da, ca soluție temporară	Da, ca soluție temporară	✓	Nu
Calculul PD, LGD	Da, ca soluție temporară	✓	Nu	Nu

*) sistemele dedicate trebuie să mențină loguri și evidența necesară audierii

Sursa: Studiu intern KPMG

sie, nu numai a personalului implicat direct în raportare, dar și a membrilor departamentelor de analiză și risc, precum și ai altor departamente, care vor fi nevoiți să monitorizeze indiciile de depreciere și relevanța parametrilor estimați pe baza datelor istorice. Sunt de asemenea arii care, cu doar câteva luni înainte de momentul conversiei, sunt marcate de incertitudini, precum tratamentul fiscal de la momentul conversiei și implicit impactul asupra impozitului amânat. Băncile trebuie să înțeleagă că, după transpunerea conturilor, migrarea soldurilor și preluarea ajustărilor IFRS la 1 ianuarie 2012, complexitatea raportării IFRS nu se va diminua, astfel încât eventualele modificări în procesul de convergență vor deveni tot mai dificil de implementat. Dată fiind complexitatea conversiei la IFRS, diferența o vor face o bună planificare și monitorizarea progresului de către fiecare bancă, astfel încât procesul să aibă loc cu succes, fără a implica costuri inutile și fără a perturba operațiunile băncii.

Bibliografie

- IFRS: Are you ready? The race is on, KPMG Romania, 14 Decembrie 2010, <http://www.kpmg.com/RO/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Press-releases/Pages/IFRS-are-you-ready-The-race-is-on.aspx>;
- Impact of IFRS: Banking, KPMG International, Februarie 2011, <http://www.kpmg.com/cn/en/issuesandinsights/articlespublications/pages/ifrs-banking-o-201102.aspx>;
- The Bank Statement, Issue 1, KPMG International, Aprilie 2011, <http://www.kpmg.com/im/en/issuesandinsights/articlespublications/publicationseries/pages/ifrs-banking-newsletter-apl-2011.aspx>;
- The Bank Statement, Issue 2, KPMG International, Iulie 2011, <http://www.kpmg.com/global/en/issuesandinsights/articlespublications/ifrs-insurance-newsletters/pages/ifrs-banking-newsletter-2011-2.aspx>.

Prevenirea și combaterea spălării banilor - abordarea pe bază de risc

Ileana Adriana TOTOLICI*

Abstract

Prevention and Control of Money Laundering - A Risk Based Approach

Taking into account the fact that, according to the legislation in force, one of the financial auditor's attributions is to detect the suspicious transactions and the possibility that a client company may be involved in money laundering and / or terrorism financing, this paper intends to underline the importance, the benefits but also the challenges of the risk based approach in this field and to point out some theoretical and practical aspects directly connected with this kind of approach. Thus, the main idea of this research study is focused on the fact that risk based approach assumes the necessity that financial auditors identify and evaluate the potential risks of money laundering and / or terrorism financing generated by their clients and by the transactions they are performing.

One of the most important benefits of the risk based approach consists in avoiding to allot unnecessary resources for low risk cases. Accordingly, the measures to prevent and combat money laundering will obviously be proportional with the identified risks. Another significant aspect consists in the necessity that the optimal risk rating to be assigned to a client should be the result of the logical addition of several aspects.

Key words: *money laundering, terrorism financing, suspicious transactions, risk, client, information analysis*

JEL Classification: F23, K14, M42

Cuvinte cheie: *spălarea banilor, finanțarea terorismului, tranzacții suspecte, risc, client, analiza informațiilor*

Introducere

Spălarea banilor este un proces complicat și complex, a cărui gravitate nu este deloc neglijabilă, mai ales în contextul nefast al instabilității financiare, al dezechilibrelor și vulnerabilităților sistemului economic generate de perioada de criză, pe parcursul căreia riscul de apariție a unor astfel de fenomene infracționale crește simțitor. Astfel, în perioadele de criză poate fi observată o amplificare a fenomenelor de spălare a banilor și crimă organizată, aflate deseori în legătură cu activități specifice economiei subterane datorate presiunii fiscale, creșterii gradului de corupție etc.

Noțiunea de spălare a banilor se referă la diversele metode și procedee ce permit deghizarea originii banilor sau a altor bunuri generate de derularea unor activități infracționale, prin acordarea unui aspect aparent legal provenienței acestora. Fapta în cauză devine ultima verigă a lanțului infracțional, impunându-se deci ca extrem de necesară activitatea de prevenire și combatere la scară largă a acestui fenomen pe plan național, cât și internațional, precum și cunoașterea și anihilarea filierelor prin care se asigură spălarea banilor.

În acest sens, precizăm că în România funcționează un sistem instituțional cu atribuții în prevenirea și sancționarea spălării banilor, constituit din:

- **instituția de implementare** și anume Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor (ONPCSB), cu rol în elaborarea, coordonarea și implementarea sistemului național de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului;
- **entitățile raportoare**, respectiv persoanele fizice și juridice care intră sub incidența Legii nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, precum și pentru institui-

* Analist financiar, Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor, e-mail: ileana.totolici@onpcsb.ro

rea unor măsuri de prevenire și combatere a finanțării actelor de terorism, cu modificările și completările ulterioare, conform art. 8 al acesteia;

- **instituții cu atribuții de aplicare a legii și alte instituții cu rol activ:** Ministerul Public, Ministerul Justiției, Ministerul Administrației și Internelor, Ministerul Finanțelor Publice, Serviciul Român de Informații, Serviciul de Informații Externe etc;
- **autorități de supraveghere:** Banca Națională a României, Ministerul Finanțelor Publice, Curtea de Conturi, Comisia de Supraveghere a Asigurărilor, Comisia Națională a Valorilor Mobiliare etc.
- **diversele asociații profesionale ale categoriilor de entități raportoare**, în rândul cărora se numără și Camera Auditorilor Financiari din România.

În cadrul sistemului instituțional susmenționat, **auditorii** (care, potrivit art. 8 lit. e din Legea nr. 656/2002 cu modificările și completările ulterioare, au calitatea de **entități raportoare**) au un rol deosebit de important, anume acela de a detecta și raporta tranzacțiile suspecte a avea ca scop spălarea banilor sau finanțarea actelor de terorism.

Auditorii sunt profesioniști a căror activitate implică o analiză temeinică a mediului de afaceri în care evoluează entitățile pe care le auditează și deținerea unor cunoștințe aprofundate în sfera legal-fiscală; astfel, vasta experiență profesională a auditorilor constituie un instrument eficient care îi poate ajuta să detecteze, în cadrul activității de audit, operațiunile care aparent nu au un scop economic sau legal sau tranzacțiile care, prin natura sau caracterul lor neobișnuit în raport cu activitățile regulate ale societății comerciale auditate, trezesc suspiciunea de spălarea a banilor sau de finanțare a actelor de terorism.

Potrivit legislației românești în vigoare, este necesar ca în desfășurarea activității lor toate entitățile raportoare să adopte măsuri adecvate de prevenire a spălării banilor și a finanțării actelor de terorism și, în acest scop, **pe bază de risc**, să aplice măsuri-standard, simplificate sau suplimentare de cunoaștere a clientelei, care să le permită identificarea, după caz, și a beneficiarului real¹.

În opinia noastră, riscul reprezintă, în termeni generali, posibilitatea ca o entitate să fie implicată într-o schemă de spălare a banilor sau finanțare a terorismului. De asemenea, abordarea pe bază de risc presupune identificarea și evaluarea de către entitățile raportoare (în cazul nostru auditorii) a riscurilor potențiale de spălare a banilor și finanțare a terorismului pe care clienții lor și tranzacțiile derulate de aceștia le-ar putea genera.

Metodologia de cercetare

Obiectivele articolului sunt (i) de a prezenta caracteristicile procesului de abordare pe bază de risc în activitatea de prevenire și combatere a spălării banilor și (ii) de a propune câteva exemple practice privind: factorii care ar putea influența nivelul de risc, categorii de risc (risc geografic, de țară, de client, de produs/serviciu, de tranzacție etc.) și câțiva indicatori de anomalie (orientativi) care ar putea fi folosiți de către auditorii pentru detectarea tranzacțiilor suspecte. Sursele de documentare folosite de autor în vederea elaborării acestui material au fost: legislația în materie, literatura de specialitate, ghidurile, manualele și alte documente elaborate de diverse autorități recunoscute pe plan național și internațional și, nu în ultimul rând, elementele practice desprinse din tipologiile de spălare a banilor și finanțare a teroris-

mului elaborate în cadrul ONPCSB în scopul instruirii entităților raportoare, tipologii care au la bază cazuri reale, bazându-se pe concluziile mai multor analize financiare derulate în cadrul acestei instituții.

În vederea elaborării acestui material, autorul a cules, prelucrat și interpretat diverse informații privitoare la subiectul abordat, îmbinând concluziile rezultate din analiza materialelor documentare enumerate mai sus cu cele extrase din propria experiență în materia analizei financiare a tranzacțiilor suspecte, precum și a analizei preliminare a riscului efectuată pentru rapoartele de tranzacții suspecte primite de Oficiu.

Aspecte generale privind abordarea pe bază de risc

Este recomandat ca măsurile luate de auditorii în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor să fie **proporționale** cu riscurile identificate, pentru a evita o risipă inutilă de resurse și a-și putea concentra atenția asupra situațiilor ce presupun vulnerabilități majore.

Totodată, entitățile raportoare (în rândul cărora se află și auditorii) își vor stabili, în funcție de specificul activității lor, **strategii axate pe identificarea clienților implicați în tranzacții cu risc sporit**, cărora li se vor aplica, conform prevederilor legale în materie, măsuri suplimentare (pe lângă cele standard) de cunoaștere a clientelei și o monitorizare mai strictă a activității în vederea identificării tranzacțiilor suspecte de spălare a banilor sau finanțare a terorismului.

În aceeași ordine de idei, pentru categoriile de clienți, produse și servicii ce generează un risc scăzut în domeniul spălării banilor, entitățile raportoare vor

¹ Noțiunea de **beneficiar real** este prezentată detaliat în art. 22 din Legea nr. 656/2002 cu modificările și completările ulterioare.

putea aplica proceduri simplificate de monitorizare și cunoaștere a clienței.

Este de dorit ca strategia utilizată de auditori pentru stabilirea riscurilor să aibă caracteristicile unui proces **dinamic, realist și util**, care să țină seama de evoluția permanentă a metodelor și tehnicilor de spălare a banilor, de adaptabilitatea și spiritul inovativ al infractorilor care speculează imediat orice oportunitate oferită de mediul de afaceri pentru a derula noi tipuri de operațiuni având ca scop ascunderea originii ilicite a unor fonduri.

În literatura de specialitate a fost subliniat și faptul că eficiența unei strategii de combatere a spălării banilor și finanțării actelor de terorism va fi apreciată în funcție de succesul cu care **detectează activitățile care prezintă un grad înalt de risc**, dar în același timp **evită să ridice bariere activităților din sfera economiei legitime**².

În cadrul abordării pe bază de risc, este indicat ca auditorii să-și folosească capacitățile de evaluare, cunoștințele și experiența pentru a detecta orice anomalie apărută în structura sau scopul unei tranzacții. Odată detectat riscul, este recomandabil:

- să fie tratate cu maximă atenție tranzacțiile considerate suspecte,
- să fie plasate operațiunile suspecte în contextul mai larg al domeniului de activitate și al specificului afacerii entității auditate, al altor informații pe care le auditorii le dețin despre clienții lor,
- să fie analizate eventualele neconcordanțe între scopul declarat și cel real al tranzacțiilor,
- să fie evaluată posibila fraudă și orice circumstanțe care pot fi legate de tranzacțiile în cauză,
- să se încerce obținerea și analizarea

tuturor documentelor justificative care ar putea clarifica natura și scopul inițierii unor fluxuri financiare complexe și neobișnuite.

Atragem atenția asupra faptului că atât persoanele implicate în activități de spălare a banilor, cât și organizațiile teroriste își permit să angajeze și să plătească corespunzător specialiști în domeniile legislației fiscale și contabilității, care au rolul de a „cosmetiza”, a deghiza activitățile financiare ale grupărilor de crimă organizată, astfel încât să existe reale dificultăți în sesizarea diferențelor dintre acestea și tranzacțiile legale (de exemplu: înființarea de societăți comerciale și derularea prin intermediul lor a unor activități comerciale naționale și internaționale aparent legale sau a unor fluxuri financiare complicate, efectuarea de investiții etc.).

Pentru a putea recunoaște și identifica situațiile ce prezintă riscuri crescute în domeniul spălării banilor și finanțării terorismului, auditorii ar putea participa la sesiuni de lucru având ca scop schimburi de experiență cu privire la diverse tipologii de tranzacții suspecte (ce nu presupun prezentarea numelor reale ale persoanelor implicate, ci doar exemple de operațiuni, modalități concrete de acțiune ce ar putea avea ca scop spălarea banilor pe care auditorii experimentați le-au detectat deja în cursul unor activități de audit și doresc să le împărtășească colegilor lor).

De asemenea, este recomandată **revizuirea periodică a procedurilor de evaluare și gestionare a riscurilor**, în vederea adaptării acestora la noile tehnologii ce ar putea favoriza anonimatul (de exemplu, sistemele de plăți on-line, sistemele de licitații electronice) și la diversele metode și tehnici de spălare a banilor.

Totodată, **inclusiunea clienților în diver-**

se categorii de risc trebuie să constituie un proces flexibil, deoarece apariția la un moment dat, pe parcursul derulării relației de afaceri, a unor informații negative (noi și relevante) despre un client inclus inițial pe lista celor cu risc scăzut, determină trecerea acestuia pe lista celor cu risc crescut. Astfel de informații relevante s-ar putea referi, de exemplu, la faptul că administratorul entității auditate este anchetat de organele de aplicare a legii cu privire la săvârșirea unor infracțiuni generatoare de bani murdari - evaziune fiscală, fraudă, trafic de droguri, de ființe umane, furt ș.a.m.d., implicarea clientului în incidente de plată majore înregistrate frecvent la CIP, existența unor acuzații publice de concurență neloială sau practici de luare/dare de mită sau de implicare în diverse activități dubioase etc. În aceeași ordine de idei, dacă suspiciunile ce au determinat încadrarea unui client în categoria celor cu risc crescut nu se mențin, acesta va fi inclus în categoria celor cu risc mai scăzut.

Apreciem că, în cazul clienților încadrați ca având un risc mai ridicat, ar fi indicat ca evaluarea riscului să fie documentată de entitățile raportoare atât la inițierea relației de afaceri, cât și periodic, pe parcursul derulării acesteia.

Dintre **factorii care ar putea influența nivelul de risc** menționăm, cu titlu exemplificativ:

- caracteristicile mediului economic, cultural, politic și legislativ, calitatea mediului de afaceri (de exemplu, un mediu caracterizat printr-un grad ridicat al corupției și al infraționalității sau un cadru legal prea permisiv conduce la creșterea nivelului de risc);
- amploarea și natura activității (riscul este direct proporțional cu dimensiunea, cu volumul și complexitatea activității);

² Bogdan, Camelia, *Spălarea banilor – Aspecte teoretice și de practică judiciară*, cap. IV – Prevenirea spălării banilor potrivit reglementărilor interne, Secțiunea I – Prevenirea spălării banilor prin aplicarea standardelor de cunoaștere a clienței pe bază de risc, Ed. Universul Juridic, România, 2010, pag. 297

- portofoliul de clienți (calitatea clienților este invers proporțională cu riscul);
- expunerea din punct de vedere politic³ a clienților sau a celor care au calitatea de asociați/acționari, administratori sau beneficiari reali ai clienților;
- obiectul de activitate și reputația clienților (cu cât reputația este mai bună, riscul scade);
- resursele umane: calitatea angajaților și colaboratorilor și nivelul ridicat al standardelor etice impuse personalului sunt factori ce diminuează riscul;
- tipul de produse / servicii oferite (riscul este invers proporțional cu gradul de „transparentă” al relației între entitate și clienții ei; astfel, cu cât produsul/serviciul oferit de entitate impune o mai bună cunoaștere a clienților cu atât riscul se diminuează; riscul crește odată cu reținerea ori refuzul de a furniza informații, documente sau lămuriri rezonabile);
- în general, vulnerabilitățile care ar putea fi speculate de persoanele implicate în activități de spălare a banilor, observarea de către auditor a unui caracter neobișnuit sau suspect al activităților derulate de clienții lor.

Un alt aspect important îl constituie informațiile pe baza cărora este stabilit nivelul de risc al clienților și al tranzacțiilor pe care aceștia le derulează. Aceste informații trebuie să fie **actuale și exacte și să provină din surse serioase**, credibile. Este recomandat ca auditorii să fie bine informați cu privire la clienții lor, la identitatea și activitatea acestora, pentru că doar așa pot avea o imagine de ansamblu a tuturor circumstanțelor a căror înțelegere ar putea conduce la stabilirea gradului concret de risc

în domeniul spălării banilor și / sau finanțării terorismului. Informațiile privind cunoașterea clientului sunt reținute, conform Ghidului privind Auditul Calității⁴, în secțiunea B – *Cunoașterea clientului și evaluarea riscurilor*. Apreciem ca fiind oportună înscrierea în această secțiune a unor elemente de documentare de natura celor exemplificate anterior, cu precizarea factorilor de risc identificați din perspectiva spălării banilor și încadrarea de risc inițială a clientului. Totodată, recomandăm înscrierea la capitolul „Mediul de control” și respectiv „Monitorizarea controalelor” a informațiilor privind controalele din perspectiva prevenirii spălării banilor la nivelul entității client. În egală măsură, ar putea fi utilă și revizuirea Listei de verificare permanentă a informațiilor.

De asemenea, este indicat ca auditorii să se informeze cu privire la principalele tipuri de activități infracționale generatoare de bani murdari și la modalitățile și tipologiile de spălare a banilor / finanțare a actelor de terorism ce se derulează în zona și/sau în domeniul în care activează. Acest lucru implică planificarea unor proceduri analitice și documentarea informațiilor obținute în secțiunile I – *Conturile la bănci și numerar disponibil* și respectiv O – *Achiziții și cheltuieli*.

Cu titlu informativ, precizăm că, potrivit informațiilor din **Raportul de activitate pentru anul 2010**, postat de ONPCSB pe site-ul său www.onpcsb.ro⁵:

- *printre domeniile de activitate cele mai vulnerabile se află „comerțul interior”, „comerțul exterior”, „imobiliar”, „financiar” și cel al „serviciilor”;*
- *principala infracțiune generatoare de bani murdari a fost evaziunea fiscală, urmată de înșelăciune, infracțiuni cu caracter transnațional, infracțiuni prevăzute în Codul vamal, alte infracțiuni generatoare de bani mur-*

dari (trafic de droguri, corupție, bancrută frauduloasă, infracțiuni prevăzute de Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului etc.).

Tot în **Raportul de activitate** sus-menționat sunt prezentate o serie de metode, tehnici și tipologii de spălare a banilor de actualitate, rezultate din analizele financiare efectuate în cursul anului 2010 în cadrul Oficiului Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor. În acest context, precizăm că în **Raport** sunt enumerate câteva din domeniile de activitate și modalitățile folosite cu predilecție de persoanele suspecte a fi implicate în săvârșirea unor infracțiuni de spălare a banilor:

- *derularea unor activități de comerț cu produse perisabile pentru fraudarea TVA aferentă unor tranzacții intracomunitare*
- *folosirea sistemelor de transmitere rapidă a banilor pentru spălarea unor fonduri*. De exemplu, o metodă deseori întâlnită în practică o constituie folosirea intermediarilor („strawmen” – „oameni de paie”) pentru a transfera sume provenite din diverse infracțiuni. Acești intermediari sunt racolați de infractori fie în mod direct (de exemplu, rude, cunoscuți), fie indirect, prin intermediul internetului (de exemplu, prin transmiterea către diverse persoane a unor e-mail-uri ce conțin așa-zise oferte de angajare ale unor companii care promit obținerea facilă a unor câștiguri din activități de intermediere). Astfel, dacă acceptă oferta, intermediarul urmează să primească de la companie bani (de exemplu, cu justificarea „salarii” sau „cval. servicii”) în contul său personal, fiind instruit să retragă apoi imediat banii în numerar. După ce își oprește un comision

3 Noțiunea de **persoană expusă politic** este prezentată detaliat în art. 21 din Legea nr. 656/2002 cu modificările și completările ulterioare.

4 ICAS, *Ghid privind auditul calității*, coeditare CAFR- Ed IRECSO, București, 2009

5 Raportul de activitate pentru anul 2010 al ONPCSB, pag. 8-9, <http://www.onpcsb.ro/pdf/Raport%20activitate%202010.pdf>

(cca. 8% din valoarea sumei primite), intermediarul folosește serviciile de transfer rapid de bani pentru a expedia fondurile în străinătate, către destinatarii care i-au fost indicați conform instrucțiunilor (prin acest procedeu identitatea persoanei care se folosește de intermediar și care se află cu adevărat în spatele acestor tranzacții rămâne necunoscută). De asemenea, pot fi folosiți intermediari și pentru a ridica banii expediați prin intermediul serviciilor de transfer rapid de bani (rămânând astfel necunoscută identitatea adevăraților destinatari). În concluzie, prin folosirea acestei metode se încearcă ascunderea atât a provenienței ilicite a banilor, cât și a beneficiarilor reali.

- *infraționalitatea informatică;*
- *efectuarea unor multiple transferuri de la/către parteneri din paradisuri fiscale;*
- *folosirea firmelor fantomă pentru de-capitalizarea controlată a unor societăți comerciale mari care activează în domeniul construcțiilor, în comerț (în special cu produse agricole, fier vechi, combustibil etc).*

În încheierea acestei secțiuni, menționăm că **ratingul optim de risc asociat unui client** constituie în cele mai multe cazuri rezultatul combinării logice a mai multor factori, bazat pe analiza tuturor informațiilor avute la dispoziție, ca de exemplu: obiectul de activitate al clientului, zona geografică unde acesta își are sediul sau își derulează activitatea, expunerea financiară, volumul, valoarea și frecvența operațiunilor financiare efectuate prin utilizarea produselor și/sau serviciilor entității, comportamentul în cadrul relațiilor de afaceri etc.

Categoriile de risc – exemple

O clasificare strictă a categoriilor de risc în domeniul spălării banilor și finanțării terorismului nu a fost universal acceptată, dar exemplele pe care le vom prezenta în continuare pot constitui un punct de plecare în stabilirea unor criterii de identificare a riscului prezentat de clienții, situațiile și circumstanțele concrete cu care se întâlnesc auditorii financiari pe parcursul practicării activității lor.

1. RISCUL GEOGRAFIC

Se referă la faptul că anumite categorii de activități expuse riscului la spălarea banilor și/sau finanțarea actelor de terorism pot fi preponderent întâlnite într-o anumită zonă sau regiune geografică.

De asemenea, evaluarea riscului de țară, mai ales când se află în legătură și cu alți factori de risc, poate furniza informații utile, fiind recomandată acordarea unei atenții sporite transferurilor din/către țări/ zone geografice cu risc crescut și clienților care provin din zonele respective. Astfel de țări cu risc ridicat pot fi considerate, de exemplu:

- țările care sunt subiectul unor sancțiuni, embargouri sau alte măsuri similare impuse de diverse organisme internaționale⁶;
- țările care au reglementări lacunare în domeniul spălării banilor și finanțării terorismului; precizăm că listele FATF⁷ cuprinzând țările cu deficiențe în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și a finanțării terorismului sunt periodic actualizate și publicate pe site-ul oficial al organizației, respectiv www.fatf-gafi.org - în

limba engleză, precum și pe site-ul www.onpcsb.ro - în limba română;

- țări în care este cunoscut că operează grupări teroriste sau că este sprijinită finanțarea terorismului;
- țări cunoscute pentru un nivel crescut al infraționalității (de exemplu: corupție, trafic de droguri, de ființe umane, contrabandă, fraude, jocuri de noroc ilegale etc.); de exemplu, Raportul Strategiei de Combatere Internațională a Drogurilor pentru anul 2009, emis de către Biroul de Combatere Internațională a Drogurilor și de Afaceri în Domeniul Aplicării Legii din cadrul Departamentului de Stat al S.U.A conține o evaluare a sistemelor de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului aplicate de diverse țări, iar lista țărilor/jurisdicțiilor analizate și încadrarea acestora în diverse categorii de risc poate fi consultată în Volumul II al Raportului intitulat „Spălarea banilor și infraționalitățile financiare” (<http://www.state.gov/documents/organization/137429.pdf>).

Încheiem această sub-secțiune cu o referire la problematica paradisurilor fiscale, constând în recomandarea ca, în ceea ce privește nivelul de implementare de către diverse state a standardelor internaționale în domeniul fiscal („internationally agreed tax standard”), să fie consultate listele ce pot fi regăsite accesând <http://www.oecd.org/dataoecd/50/0/43606256.pdf>.

2. RISCUL DE CLIENT

Pentru a determina categoria de clienți cu risc ridicat, apreciem că este necesar ca întotdeauna să existe o imagine de ansamblu a tuturor informațiilor avute

⁶ Informații utile și liste cu astfel de țări pot fi regăsite pe pagina de internet a ONPCSB (www.onpcsb.ro), unde există secțiuni dedicate tematicilor „Combaterea finanțării terorismului” și „Sanțiuni internaționale”

⁷ **Grupul de Acțiune Financiară Internațională** (GAFI/FATF) este un organism inter-guvernamental înființat în anul 1989 în urma Summit-ului G7 de la Paris, în scopul dezvoltării, implementării și promovării de politici naționale și internaționale în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și implicat în evaluările mutuale ale membrilor săi în lupta împotriva spălării banilor și, ulterior, și a finanțării terorismului.

despre aceștia: comportamentul clienților în cadrul relației de afaceri, tipul activităților pe care le derulează, sursa fondurilor, natura tranzacțiilor etc.). Astfel, de exemplu, în cadrul unei evaluări de ansamblu a circumstanțelor specifice fiecărui caz în parte, s-ar putea acorda o atenție sporită unor categorii de clienți, cum ar fi:

- persoanele expuse politic;
- clienți sau persoane aflate în legătură cu aceștia (asociați, acționari, administratori, împuterniciți, reprezentanți legali, parteneri în cadrul unor tranzacții etc.) despre care există informații privind suspiciuni referitoare la conexiuni cu diverse activități infracționale;
- clienți care efectuează operațiuni a căror motivație legală sau economică este neclară;
- clienți implicați în transferuri de bani către/din zone de risc;
- clienți care încearcă să folosească interpuși în vederea ascunderii identității beneficiarului real sau clienți despre care auditorul are suspiciuni că acționează de fapt la ordinul unor persoane suspecte;
- clienți care evită să furnizeze informații corecte sau suficiente referitoare la activitatea lor, mai ales atunci când acest lucru este necesar auditorului pentru a stabili dacă o tranzacție își menține caracterul suspect; clienți referitor la care auditorul are suspiciunea că pun la dispoziție informații incorecte și/sau insuficiente;
- clienți care furnizează documente justificative care par a fi false ori auditorul are suspiciunea că au fost întocmite doar pentru a conferi unei tranzacții un caracter aparent legal (de exemplu, un contract de împru-

mut acordat de administrator unei societăți comerciale, atunci când situația firmei nu pare să necesite o astfel de operațiune sau contracte de consultanță sau alte prestări de servicii, atunci când nu există dovada că serviciile respective au fost prestate în realitate);

- schimbări inexplicabile în structura acționariatului/asociaților sau a echipei de management a societății comerciale auditate.

3. RISCUL DE PRODUS

Este dat de sensibilitatea unui produs economico-financiar față de spălarea de bani sau de finanțarea terorismului (de exemplu: operațiuni și activități ce presupun folosirea intensivă a numerarului - mai ales dacă ar fi putut fi utilizate alte instrumente de plată, utilizarea internet banking, a serviciilor de plăți rapide).

4. RISCUL DE TRANZACȚIE

Realizarea unor circuite financiare prin care banii obținuți din infracțiuni să-și piardă legătura cu sursa ilicită este vitală pentru infractori, în dorința lor de a beneficia de roadele activității infracționale fără teama de a fi descoperiți; pentru a facilita recunoașterea tranzacțiilor suspecte, precizăm că printre caracteristicile operațiunilor având ca scop spălarea banilor și pe care infractorii încearcă să le confere acestor operațiuni spre a fi cât mai greu de identificat se numără:

- a) **anonimatul** - care se concretizează în încercarea persoanelor implicate în activități de spălare a banilor de a **nu atrage atenția asupra acțiunilor lor**, de a utiliza operațiuni care să nu difere de tranzacțiile legale ce se efectuează în locul, în domeniul de activitate sau sistemul de operare respectiv;

b) **rapiditatea** - banii obținuți din infracțiuni trebuie mișcați repede, de regulă - **transferați, prin mai multe operațiuni, în medii care par să nu aibă legătură cu sursa reală de proveniență**; banii pot fi transferați rapid în diverse țări, bănci, conturi, prin transferuri electronice, care pot plasa sume mari de bani, în câteva minute, în orice parte a lumii;

c) **complexitatea** - spălarea banilor este un **fenomen complex**, care presupune, deseori, manevre, cum ar fi: folosirea sistemelor moderne de transfer al banilor, scindarea sumei totale obținute din săvârșirea de infracțiuni și folosirea banilor respectivi pentru efectuarea mai multor operațiuni, transferurile electronice rapide în mai multe conturi din mai multe bănci, în sucursale din țări și teritorii cu regimuri juridice diverse;

d) **secretul operațiunilor** - de exemplu, folosirea de către infractori a facilităților oferite de teritoriile și țările care reprezintă paradisuri fiscale.

În cele ce urmează prezentăm cu titlu orientativ câteva exemple de indicatori de anomalie⁸:

- *Operațiuni planificate sau efectuate cu valori clar diferite de cele existente pe piață (prețurile înregistrate în facturile contabile sunt supraevaluate pentru a justifica circuite financiare suplimentare cu scopul de spălare a fondurilor provenite din săvârșirea unor infracțiuni.*
- *Contracte ale căror clauze sunt diferite sau anormale față de uzanțele comerciale (ex. termene de plată extrem de flexibile, absența penalizărilor în caz de întârziere a plății, împrumuturi date de terți fără dobândă).*
- *Operațiuni care nu par a fi în concordanță cu scopurile declarate, cum ar*

8 Colectiv din cadrul ONPCSB - România în colaborare cu Inspectoratul General al Informațiilor Financiare - Polonia, *Manual privind abordarea pe bază de risc și indicatori de tranzacții suspecte - Partea a III-a - Aspecte legate de analiza tranzacțiilor suspecte*, Editura Prahova, România, 2010, pag.138-139

- fi plata unor facturi emise de terți care nu se numără printre partenerii obișnuți ai companiei client sau care nu par a avea un obiect de activitate compatibil cu cel menționat în factură.
- Operațiuni contabile menite să tănuiască sau să camufleze sursele de venit; de exemplu, prin supraevaluarea bunurilor.
 - Operațiuni frecvente de cumpărare-cesionare de firme, nejustificate de caracteristicile economice ale părților interesate sau cedarea de acțiuni sau plăți către firme ce se realizează prin metode neobișnuite sau prin interpunerea unor terți.
 - Recurgerea nejustificată la tehnici de fracționare a plății unor facturi prin divizarea valorii în sume mai mici, pentru a se evita raportarea ori pentru a nu se ridica suspiciuni.
 - Implicarea în tranzacție a unor părți stabilite în zone avantajoase din punctul de vedere al fiscalității sau al secretului bancar (paradisuri fiscale sau în țări indicate de FATF ca fiind necooperante în materie de spălarea banilor/finanțarea terorismului).
 - Creditări frecvente ale societății direct cu numerar în casierie, efectuate eventual în baza unor contracte îndoielnice.
 - Creditări ale firmei de către persoane situate în jurisdicții off-shore, mai ales atunci când ponderea acestora este mai mare decât valoarea celorlalte creditări externe.
 - Înregistrări multiple în contul 455 în cazul în care situația financiară a firmei nu pare să aibă nevoie de împrumuturi din surse externe. În cazul în care creditorul societății este localizat într-o zonă off-shore, gradul de suspiciune crește.
 - Operațiuni de încasări și plăți efectuate cu aceleași firme, atât în calitate de clienți, cât și de furnizori, soldul operațiunilor fiind aproape de zero.

- Plăți de mare valoare efectuate către furnizori, pentru care există suspiciunea că nu există marfa aferentă înregistrărilor.
- Operațiuni externe de valori asemănătoare înregistrate contabil ca încasări clienți și plăți furnizori, având ca obiect furnizarea de servicii, în cazul în care firma nu prestează în mod normal serviciile respective sau nu pare a avea nevoie de serviciile furnizate de partenerul extern. În cazul în care partenerul extern este situat într-un paradis fiscal, gradul de suspiciune crește.

Alte exemple:

- efectuarea oricărui tip de tranzacție care implică o entitate ce nu poate fi identificată;
- tranzacții neobișnuit de mari sau frecvente folosind numerarul, mai ales dacă ar fi putut fi utilizate alte instrumente de plată și/sau dacă vreunul dintre asociații/acționarii/administratorii clientului este cunoscut a fi fost implicat și în alte societăți comerciale aflate în prezent în faliment/insolvență;
- identificarea unor împrumuturi acordate de o persoană juridică ce nu are în statut activitatea de creditare (cu excepția situației în care firmele care încheie contractul de împrumut sunt afiliate);
- profiturile clientului sunt obținute preponderent din îndeletniciri diferite de obiectul principal de activitate;
- utilizarea de către client a unor credite bancare în alte scopuri decât cele pentru care au fost contractate sau pentru operațiuni suspectate a fi fictive;
- tranzacții ce nu par a fi conforme cu capacitățile clientului de a obține venituri;
- multipla facturare a acelorași bunuri/servicii;
- numărul de angajați ai clientului și modul în care se desfășoară activi-

tatea acestuia sunt în neconcordanță cu dimensiunea sau natura afacerii (de exemplu, cifra de afaceri a clientului este nejustificat de mare în raport cu numărul angajaților și resursele economice utilizate pentru obținerea unor venituri) etc.

În încheiere, precizăm că, pentru a **evalua riscul tranzacțiilor efectuate de clienții lor**, entitățile raportoare ar putea lua următoarele măsuri (cu titlu exemplificativ):

- să observe dacă există concordanță între natura tranzacțiilor derulate de clienții lor și profilul afacerii în care sunt implicați aceștia;
- să verifice cu atenție acele tranzacții neobișnuite (din punct de vedere al naturii, scopului, frecvenței, valorii etc) pe care le identifică pe parcursul derulării activității (de exemplu, în cazul nostru, în timpul misiunii de audit);
- să solicite clienților lor informațiile suplimentare necesare pentru clarificarea operațiunilor ce par a fi suspecte (documentele justificative și date suplimentare privind, după caz: beneficiarul real, originea fondurilor implicate, scopul economic al tranzacțiilor etc.).

După ce sunt analizate, așa cum am arătat mai sus, tranzacțiile considerate ca prezentând risc ridicat și dacă suspiciunile avute inițial se mențin, este necesar să fie luată măsura întocmirii un raport de tranzacții suspecte.

Concluzii

În concluzie, identificarea riscurilor de spălare a banilor sau finanțarea a actelor de terorism nu constituie o știință exactă, iar a considera o tranzacție ca fiind „suspectă” implică o oarecare doză de subiectivism, deoarece această evaluare depinde în mare măsură de experiența profesională, dar și de intuiția pe care cel care trebuie să identifice astfel de ope-

rațiuni o are, de felul în care acesta percepe anumite operațiuni sau activități ca fiind normale sau dimpotrivă neobișnuite, de informațiile pe care le are la dispoziție etc.

De asemenea, procesul de identificare a unei tranzacții suspecte într-o multitudine de tranzacții legale poate fi foarte dificil, mai ales în contextul în care una din cele mai cunoscute tehnici de spălare a banilor o constituie amestecarea fondurilor obținute din activități legale cu sumele provenind din săvârșirea de infracțiuni, tocmai în scopul de a îngreuna o eventuală investigație și detectarea elementelor de suspiciune.

Cu toate acestea, apreciem că o evaluare în ansamblu a activității entității auditate, a serviciilor și/sau produselor oferite de aceasta și o analiză responsabilă a tuturor informațiilor referitoare la clienții lor și la particularitățile operațiunilor

derulate de aceștia, îi poate conduce pe auditori la identificarea caracterului suspect al unei tranzacții. Totodată, subliniem că acest lucru poate deveni posibil mai ales în condițiile în care este aplicată o abordare pe bază de risc, care să le permită auditorilor să își focalizeze atenția preponderent asupra entităților și operațiunilor ce prezintă un risc ridicat de spălare a banilor sau finanțare a terorismului.

Un aspect deloc de neglijat îl constituie faptul că lipsa de diligență a unei entități raportoare în detectarea și raportarea unor tranzacții suspecte poate avea ca rezultat expunerea acesteia la „riscul reputațional”, ceea ce nu este de dorit, deoarece integritatea unui specialist are drept consecință încrederea publicului, iar o imagine pozitivă constituie un capital important, o caracteristică de bază ce completează cu succes imaginea oricărui profesionist.

Prin urmare, având în vedere aspectele prezentate anterior, apreciem că este recomandat ca, în cadrul unei abordări pe bază de risc, entitățile raportoare să deruleze diverse activități⁹, ca de exemplu:

- stabilirea și aplicarea unor politici și proceduri de evaluare și gestionare a riscurilor de spălare a banilor sau finanțare a terorismului adaptate la dimensiunea și natura activității desfășurate;
- verificarea identității clienților lor și, dacă este cazul, a beneficiarilor reali;
- observarea conduitei clienților pe parcursul derulării relației de afaceri;
- monitorizarea eficientă a activității clienților, analiza informațiilor despre aceștia;
- raportarea către ONPCSB a suspiciunilor de spălare a banilor sau finanțarea terorismului detectate pe parcursul derulării activității.

Bibliografie

- Bogdan, Camelia, *Spălarea banilor – Aspecte teoretice și de practică judiciară*, Editura Universul Juridic, România, 2010
- Boroi, Alexandru; Nistoreanu, Gheorghe, *Dreptul penal, Partea specială*, Editura All Beck, România, 2003
- Boroi, Alexandru; Voicu, Costică, *Dreptul penal al afacerilor*, ed. a III-a, Editura C.H. Beck, România, 2006
- Craiu, Nicolae, *Economia subterană între „Da” și „Nu”*, București, ed. Economică, România, 2004
- Cristuș, Nicoleta, *Evaziunea fiscală și spălarea banilor*, Ediția a 2-a, Editura Hamangiu, România, 2010
- Legea 656 / 2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, precum și pentru instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a finanțării actelor de terorism (publicată în Monitorul Oficial nr. 904 din 12 decembrie 2002)
- OUG 53 / 2008 privind modificarea și completarea Legii nr. 656/2002 pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor, precum și pentru instituirea unor măsuri de prevenire și combatere a finanțării actelor de terorism (publicată în

Monitorul Oficial nr. 333 din 30 aprilie 2008)

Hotărârea nr. 91 din 26 iunie 2007 privind aplicarea legislației specifice privind combaterea și prevenirea operațiunilor de spălare a banilor și/sau de finanțare a actelor de terorism de către auditorii financiari emise de Camera Auditorilor Financiari din România (publicată în Monitorul Oficial nr. 525 din 2 august 2007)

Raportul de activitate pentru anul 2010 al ONPCSB, <http://www.onpcsb.ro/pdf/Raport%20activitate%202010.pdf>

FATF – GAFI, *Guidance on the Risk-Based Approach to Combating Money Laundering and Terrorist Financing – High Level Principles and Procedures*, June 2007, <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/43/46/38960576.pdf>

Colectiv din cadrul ONPCSB - România în colaborare cu Inspectoratul General al Informațiilor Financiare – Polonia, *Manual privind abordarea pe baza de risc și indicatori de tranzacții suspecte, Partea a III-a, Aspecte legate de analiza tranzacțiilor suspecte*, Editura Prahova, România – 2010

⁹ A se vedea, în acest sens, prevederile Hotărârii nr. 91 din 26 iunie 2007 privind aplicarea legislației specifice privind combaterea și prevenirea operațiunilor de spălare a banilor și/sau de finanțare a actelor de terorism de către auditorii financiari, emise de Camera Auditorilor Financiari din România, publicată în Monitorul Oficial nr. 525 din 2 august 2007, privind unele obligații ce le revin auditorilor financiari, membri ai Camerei Auditorilor Financiari din România.

Participarea CAFR la întâlnirea organizată de ISAR

La cea de-a 28-a sesiune a Grupului de lucru interguvernamental de experți privind Standardele Internaționale de Contabilitate și Raportare (ISAR), care a avut loc la Geneva, în perioada 12-14 octombrie 2011, Camera Auditorilor Financiari din România a fost reprezentată de Carmen Mataragiu – prim vicepreședinte al Consiliului și de Ana Dincă – vicepreședinte al Consiliului.

Mai mult de 200 de autorități guvernamentale, autorități de reglementare, standard-setteri și reprezentanți academici s-au întâlnit cu acest prilej pentru a discuta ultimele evoluții în domeniul de raportare corporativă.

În timpul sesiunii, UNCTAD a prezentat un instrument practic de orientare (chestionar) cantitativă pentru a ajuta țările în curs de dezvoltare și nu numai în identificarea lacunelor în sistemele lor de contabilitate și raportare și domeniile prioritare pentru consolidarea capacităților și a asistenței tehnice în acest domeniu.

Bazat pe standarde internaționale și pe bune practici naționale, instrumentul propus de UNCTAD se referă la aspectele financiare și non-financiare de raportare corporativă, inclusiv la aspecte legate de mediu, responsabilitate socială corporativă și divulgarea guvernării corporative.

După cum s-a convenit de către statele membre în cadrul celei de-a 27-a sesiuni ISAR, tema principală propusă pentru sesiunea din acest an a fost „Cadrul de consolidare a capacităților de raportare corporativă de înaltă calitate” – “Capacity-building framework for high-quality corporate reporting”. Această sesiune de dezbateri, la care au participat reprezentanți ai celor mai importante instituții internaționale (World Bank, ACCA, FEE, IFAC, IFRS Foundation) s-a desfășurat pe parcursul a trei zile și s-a axat pe trei teme principale: Capacity-building framework for high-quality corporate reporting,

Climate change-related corporate reporting, Corporate governance disclosure.

Sesiunea a atras atenția asupra provocărilor continue în ceea ce privește raportarea corporativă, care au apărut în cursul crizei financiare globale. Grupul de experți a reiterat importanța implementării coerente și punerii în aplicare a standardelor globale și a codurilor de raportare corporativă ca o condiție prealabilă pentru realizarea deplină a beneficiilor unor astfel de standarde la nivel economic mondial. S-a discutat, de asemenea, despre importanța de a evalua și măsura progresul în consolidarea capacităților în acest domeniu, în scopul de a facilita îmbunătățirea viitoare a calității și armonizării raportării corporative bazată pe valori de referință internaționale și bune practici.

În timpul dezbaterilor, delegații au emis păreri cu privire la proiectul propus privind metodologia de măsurare, în special cu referire la: cadrul legal și de reglementare, cadrul instituțional, capacitatea umană, precum și procesul de consolidare a capacităților. Această metodologie ar putea ajuta, de asemenea, pentru a identifica nevoile țărilor pentru asistența tehnică și pentru a măsura impactul acestei asistențe de-a lungul timpului. S-a convenit că raportarea sectorului public ar trebui să fie o parte importantă a Cadrului de consolidare a capacităților (CBF), precum și un instrument de măsurare a acestuia, iar grupul de experți a solicitat secretariatului UNCTAD să efectueze teste-pilot în

ceea ce privește metodologia de măsurare a consolidării capacităților. Aceste teste ar trebui efectuate în perioada premergătoare celei de-a 29-a ședințe ISAR, iar concluziile să fie prezentate la următoarea sesiune.

Referitor la cea de-a doua temă propusă, s-a subliniat că, în conformitate cu punctul 156 din Acordul Accra și așa cum s-a solicitat în ședința douăzeci și șapte a ISAR, grupul de experți a analizat problemele de contabilitate și raportare de mediu. Grupul a recunoscut că schimbările climatice legate de raportare au constituit un element important de raportare de mediu. Studiul a fost apreciat pentru utilitatea sa și s-a menționat, în special, faptul că inițiativele naționale diverse pentru a aborda schimbările climatice legate de raportare ar putea beneficia de eforturi internaționale mai mari pentru a promova o abordare armonizată mai consistentă în ceea ce privește utilizarea contabilității și raportării de mediu. ISAR a solicitat UNCTAD să contribuie în continuare la domeniul referitor la cadrele de raportare de mediu, în special la cele referitoare la problemele legate de schimbările climatice, cu scopul de a promova o abordare armonizată în rândul statelor membre.

În ceea ce privește ultima temă a sesiunii – „Corporate governance disclosure”, ISAR a reiterat importanța dezvoltării guvernării corporative pentru promovarea investițiilor, stabilității și dezvoltării economice durabile. Grupul de experți a recunoscut că rapoartele de înaltă calitate în acest domeniu au adăugat valoare pentru factorii de decizie politici, acționari și alte părți interesate și au promovat dezvoltarea economică mai stabilă.

Cu ocazia sesiunii ISAR, reprezentanții CAFR au discutat cu reprezentantul UNCTAD, **Tatiana Krylova**, despre posibilitatea organizării la București a unei mese rotunde pe o temă de actualitate. Invitația de a participa la acest eveniment profesional i-a fost adresată și reprezentantei IFAC, **Gabriella Kusz**.

Revista „Audit Financiar” are un nou site

Începând cu data de 14 octombrie a.c. a devenit funcțional noul site al revistei „Audit Financiar”, reproiectat integral, mai ușor de accesat, cu un volum mai mare de informații. Astfel, la rubrica „Despre noi” a fost adăugată **Declarația de etică și malpraxis** și au fost revizuite **ariile tematice** pe care revista le vizează, în conformitate cu evoluțiile și tendințele profesiei pe plan național și mondial. Autorii vor găsi mai multe informații referitoare la condițiile de redactare a manuscriselor, în conformitate cu normele Consiliului Național al Cercetării Științifice (CNCS) și cu cerințele bazelor de date internaționale în care este indexată revista. De altfel, bazele de date amintite pot fi acum accesate direct din site-ul revistei „Audit Financiar”.

Explicații mai cuprinzătoare se regăsesc și în rubrica „Recenzii”, utilă atât evaluatorilor, cât și autorilor care doresc să cunoască exigențele procesului de evaluare a revistei.

Site-ul are și o versiune în limba engleză.

Cititorii interesați de abonamente pot în continuare să contacteze redacția prin intermediul formularului de abonament, care, la rândul său, are o formă mai accesibilă.

În plus, numerele anterioare ale revistei pot fi vizionate gratuit de pe noul site, care poate fi accesat la aceeași adresă: <http://revista.cafr.ro> sau de pe site-ul Camerei Auditorilor Financiar din România www.cafr.ro, secțiunea Publicații/Audit Financiar.

Important pentru autori!

Evaluarea articolelor științifice se realizează, în paralel, de către cel puțin doi membri din Consiliul Științific al revistei, în modalitatea double-blind-review, ceea ce înseamnă că evaluatorii nu cunosc numele autorilor și nici autorii nu cunosc numele evaluatorilor.

Criterii de evaluare a articolelor: originalitatea, actualitatea, importanța și încadrarea în aria tematică a revistei; calitatea metodologiei de cercetare; claritatea și relevanța prezentării și argumentării; relevanța surselor bibliografice utilizate; contribuția adusă cercetării în domeniul abordat.

Recomandările Consiliului Științific al revistei sunt: acceptare; acceptare cu revizuire; respingere. Rezultatele evaluărilor sunt comunicate autorilor, urmând a fi publicate numai articolele acceptate de Consiliul Științific. Articolele se

trimit redacției la adresa de e-mail: revista@cafr.ro, obligatoriu în format electronic cu extensia **.doc**, cuprinzând următoarele elemente: limba de redactare a articolului - **română**, pentru autorii români sau **engleză**, pentru autorii străini; textul în limba română se redactează cu diacritice, conform prescripțiilor lingvistice ale Academiei Române; dimensiunea maximă a articolului 7-10 pagini/2000 caractere grafice cu spații/pagină; în articol se precizează titlul în limba română și engleză, metodologia de cercetare folosită, contribuțiile autorilor și referințele bibliografice în subsolul paginii; un rezumat în limbile engleză și română de circa o pagină redactat la persoana a III-a, în care se prezintă obiectivul cercetării, principalele probleme abordate și contribuția autorilor; rezumatul este însoțit de 4-5 termeni cheie, în limbile română și engleză, inclusiv clasificarea JEL.

Detalii pe site-ul www.revista.cafr.ro, la secțiunile „Recenzii” și „Manuscris”.

Important for the Authors!

The review of the articles is performed in parallel by at least two members of the Scientific Council of the „Financial Audit” Journal, a double-blind-review, which means that those who perform the reviews do not know the names of the authors, and also the authors do not know the names of the reviewers.

Assessment criteria for articles: innovative input, actuality, importance and the relevance for the subject matter of the review; the quality of the research methodology; presentation and argumentation clarity and pertinence; the relevance of the bibliographic sources used; contribution made to the research in the area.

The recommendations of the Scientific Council are: accepted, accepted with reviewing, rejected. The results of the

assessments are communicated to the authors and only the articles approved by the Scientific Council are published. The articles are submitted to the editor by e-mail at: revista@cafr.ro, compulsory in Microsoft Word format containing the following elements: the language the article is drafted is **English**; the maximum size of the article 7-10 pages/2000 signs/page spaces included; the article mention the research methodology used, authors' contributions, footnote references from the bibliography; an abstract in English presenting the subject of the research and authors' contributions; the abstract is accompanied by 4-5 key words, in English, and also by JEL Classification.

Details on our website www.revista.cafr.ro, section: „Reviews” and „Manuscripts”.

La multi ani!

